

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:
<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>
Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

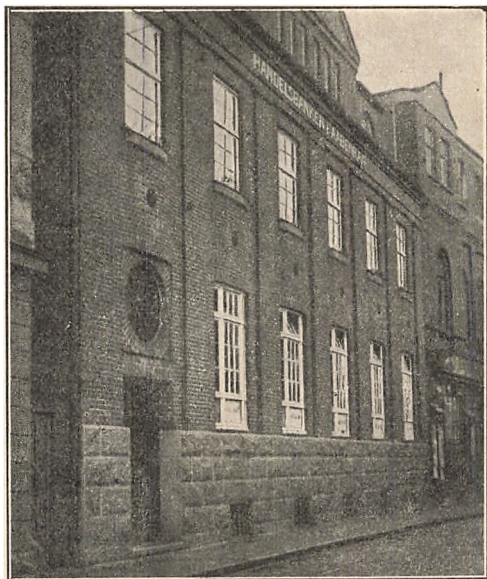
Sprogforeningens
ALMANAK

for
1928

M.
08.1
Sp 6
1928
ex 3

Udgivet af Sprogforeningen

Handelsbanken Aabenraa

Filial af Aktieselskabet Københavns Handelsbank

— Stiftet 1873 —

Kontortid: 9—12 og 2—4. Lørdag 9—1

Telefoner 401 — 402 — 403

med Omstilling til samtlige Afdelinger.

Kontorer i

Bolderslev, Bovrup, Følsted, Hjørdkær og Hellevad.

Aktiekapital og Reserver ialt ca. 80 Mill. Kr.
Ljener til Sikkerhed for Indskud.

Alle Bankforretninger udføres.

Sprogforeningens
Almanak

for

• • 1928 • •

35. Aargang.

Udgivet af Sprogforeningen
under Redaktion af N. Hansen og H. Rud.

København.
Trykt i „Højmbal“s Trykkeri.

Nærværende Aar

regnes efter Kristi Fødsel 1927.

Siden Indførelsen af den Julianiske Kalender	1973
" " " " Gregorianiske "	346
" " " " forbedrede "	215
" Bogtrykkerkunstens Opfindelse	488
" Amerikas Opdagelse	436
" Reformationens Begyndelse	411
" den odenseborgske Stammes Tronbestigelse	480
" den Inhaboriske "	64
" Kong Christian d. X." "	16
" Verdenskrigens Udbrud	14

Formørkelser i Aaret 1928.

1) Total Solformørkelse den 19. Maj, uhyldig i København. Den ses som partiel Formørkelse i den sydlige Del af Sydamerika, i den sydlige Del af det Atlantiske Ocean og af Afrika, paa Madagaskar og i den sydvestlige Del af det Indiske Ocean. Den er total indenfor et lille Omraade i den sydlige Del af det Atlantiske Ocean.

2) Total Maaneformørkelse den 3. Juni, uhyldig i København.

3) Partiel Solformørkelse den 17. Juni, uhyldig i København.

4) Partiel Solformørkelse den 12. November. Den ses i Europa, indtagen Spanien, i den nordøstlige Del af Afrika og i den vestlige Del af Asien. I København varer den fra kl. 8.34' Form. til kl. 10.50' Form. Den er paa sit højeste kl. 0.40' Form. og omfatter da $\frac{89}{100}$ af Söldiameteren.

5) Total Maaneformørkelse den 27. November uhyldig i København. Den begynder kl. 8.24' Form.; Begyndelsen kan ses i den nordvestlige Del af Island.

Mellem Jul og Paaske er 15 Uger,
og mellem Pinse og Advent er 27 Uger.

Højvandet ved Vestkysten.

De for hver Dag's For- og Eftermiddag anførte Klotteslet angiver Højvandet ved Røms Havn. For at finde Flodtiden paa andre Punkter maa der til disse Tal lægges til ved Odden paa Røms 10, ved Højer Sluse 40, ved Nordby 30, Ballum Sluse 15, Rejsby Sluse 20, Vester Vedsted Sluse 20, Esbjerg 30, Nordby paa Fjans 35 Minutter. Ved Sønderho maa der trækkes 5 Minutter fra.

Løbvandet indtræder $6\frac{3}{4}$ —7 Timer efter Højvandet.

Beregningerne er udførte af Thade Petersen i Haderslev.

Vore Vandtider.

Sprogforeningens Almanak har et i Hovedsagen saa sluttet Udbredelsesomraade, at den mere end de fleste andre Almanakker kan varetage sine Læseses i det lige Interesser. Dette gælder ogsaa dens Vandtider. Den Strækning af Vestkysten, der har Betydning for den, er saa kort, at Vandtiderne, naar de beregnes efter et centralt beliggende Udgangspunkt, med smaa Afvigelser kan komme til at gælde for hele den Kyststrækning, der interesseres dens Læser. Derved bliver de meget lettere haandterlige, end de er i de fleste andre Almanakker. Det er saaledes umiddelbart indlysende, at det er meget lettere at lægge 10 henholdsvis 40 Minutter til Røms Flodtid for at finde Flodtiden ved Ballum eller Højer Sluse, end det er at lægge 1 Time 48 Min.—2 Timer 40' Min. til Maanens Kulminations Klotteslet i København for at finde Flodtiden i Esbjerg og derefter trække 1 Time 28 Min. fra for at finde den paa Vestkysten af Fjans.

Sprogforeningens Almanak har lige fra sin første Udgang brugt Røms Havn som Udgangspunkt for sine Flodberegninger. Den ligger for Nordflesvigs Vestkyst saa centralt, at det Antal Minutter, der skal lægges til dets Flodtider for at finde alle de andre Punkters kan betegnes med runde Tal mellem 10 og 40, uden at man udsætter sig for Fejllægning af nogen Betydning. Hidindtil har vi kun angivet de nødvendige Tillæg for ganske saa Punkter paa Kysten. Da det imidlertid maa anses for ønskeligt, at dette bliver angivet for flere Punkter, har vi nu ogsaa taget Nordby samt Rejsby og Vester Vedsted Sluser med i Betragtning, samtidig med at vi har revideret Tallet for Højer Sluse. Sidstnævnte Sted er vi saa heldige at have omhyggelige og nøjagtige Flodiagttagelser gennem lange Tider, idet Vandbryningsværket der har to selvregistrerende Vandstandsmaalere. Distriktsingeniør Duhl i Sønderborg har været saa venlig at stille en Del af disse Optegnelser til Raadighed for os. Efter Undersøgelse af nogle Partier af det har vi ment at maatte sætte det Tal, der her skulde lægges til Højvandet ved Røms, til 40 Minutter, medens vi hidindtil har angivet 50. Det sidstnævnte Tal var i nærmeste Overensstemmelse

med „Den danske Lods“, Københavns Observatorium og Wyn's Højskolekender, efter hvis Beregninger der maatte lægges henholdsvis 50, 52 og 49 Minutter til vore Fjodangivelser for at faa Højsvandet ved Højer Sluse. Efter officielle tyske Opgivelser som „Nautisches Jahrbuch“ og „Nordsee-Handbuch“ vilde det endog kun blive 24 eller 29 Minutter. Multiavis vilde en grundigere Undersøgelse give et af disse Tal Ret. Højere end til 40 Min. kan Tilræget i alle Tilfælde ikke sættes.

Paa saa solidt et Grundlag som det i Højer hviler vore Tal for de andre Punkter ikke. Dog har vi ikke sat dem efter blot Skøn. For Odden, Noidby og for Ballum, Rejsby og Vester Vedsted Sluier har Reaktionen derimod ladet foretage Jagttagelser i nøjsagtig Samtidighed med Roms Havn og er derved naaet til et Tal, der formentlig maa være nøjagtigt nok til praktisk Brug. Det samme gælder Tallene for Esbjerg, Nordby og Sønderho, som vi har faaet ved Beregning paa Grundlag af Observatoriets Opgivelser, sammenholdt med dem i „Nautisches Jahrbuch“.

Der maa ved Fjodberegningerne altid regnes med, at Vindretning og styrke samt Barometerstand kan volde betydelige Afvigelser saavel til den ene som til den anden Side. Til praktisk Brug kommer det derfor ikke an paa et pinligt nøjagtigt men et let haandterligt Tal. Det har Sprogsforeningens Uinvaak nu i over 30 Aar bragt for Nordslæviags Bestkyst og vundet Anerkendelse for hos dem, der her brugte den. Det samme søger den nu at bringe for Mytterne op til Esbjerg og Fano.

Bestemmelse af Middagslinien.

Paa en vandret plan Flade, som er opstillet saaledes, at den kan befinnes af Solen, tegnes flere koncentriske Cirkler. I Centret oprejses en Stift lodret paa Fladen. Naar om Formiddagen mellem Kl. 9 og 11 Stiftens Skygge efterhaanden bliver kortere, mærker man sig paa Cirklerne de Punkter, hvor Skyggens Ende befinder sig. Om Eftermiddagen mellem Kl. 1 og 3 forlænger Skyggen sig, og nu mærker man sig atter Skyggens Ende i Cirklerne. **Middagslinien** er da den rette Linie, som, dragen ud fra Stiftens Fod, halverer de paa Cirklerne afstaaene Buer. — Konstruktionen giver det bedste Resultat, naar den udføres i Dagen imellem den 18de og 25de Juni eller imellem den 18de og 25de December.

Over Gang Stiftens Skygge falder i Middagslinien, er det sand Middag.

Bemærkninger vedrørende Kalenderen.

Dagen begynder Kl. 12 om Natten; alle Tiderne fra Midnat til Middag regnes til Morgen, og alle Tiderne fra Middag til Midnat til Aften. Klokkeslettet angiver den mellemvropørfte Tid.

Januar 1928.

D.C.N.

Glugmaaned. 31 Dage

Se Anm. 3. S.
Hjelpe

1. Uge. **Kristi Omfarelse.** Luf. 2, 21. 2. Række: Matth. 6, 5—13.

		N.	F.		Fm.	Em.	
S.	1 Mikael	12	48	C nærmest Jorden.	7,45	8,45	
M. X	2 Abel	2	16		Sol op 8.41' ned 3.47'	8,55	9,45
Ti.	3 Enoch	3	47			Tusmørket varer 52'	10,10
D.	4 Methusalem	5	19	Solen nærmest Jorden	11,25		
T.	5 Simeon	6	47		12,10	12,30	
F.	6 S. 3 Konger	8	7		1,10	1,30	
L.	7 Knud Hertug	9	10	☉ i. M. 7.08' Eftm.	2,5	2,35	

2. Uge. **Da Jesus var 12 Aar gammel.** Luf. 2, 42 til Enden.
2. Række, Mark. 10, 13—16.

		D.	E.			
S.	8 1. S. e. h. 3 Kong.	5	8	Erhardt	2,50	3,15
M.	9 Julianus	6	30		3,40	4,05
Ti.	10 Paul Eremit	7	51	Sol op 8.37, ned 3.58	4,25	4,45
D.	11 Hyginus	9	9		Tusmørket varer 51'	5,00
T.	12 Reinhold	10	25		5,35	6,05
F.	13 Marie	11	38	Hilarius	6,10	6,40
L.	14 Felix	D.	F.	D i. Kv. 10 14' Eftm.	6,45	7,20

3. Uge. **Brylluppet i Kana.** Johs. 2, 1—11. 2. Række: Luf. 19, 1-10

S.	15 2. S. e. h. 3 Kong.	12	50	Maurus	7,30	8,10
M.	16 Marcellus	2	3		C fjernest Jorden	8,20
Ti.	17 Antonius	3	17	Prisca.	9,25	10,10
D.	18 Bilh. Marie.	4	31		Sol op 8.30, ned 4.10	10,30
T.	19 Pontianus	5	46	Tusmørket varer 49'	11,35	—
F.	20 Fab. og Sebast.	6	57		12,15	12,35
L.	21 Agnes	7	58		1,05	1,30

4. Uge. **Jesus gik ned ad Bjerget.** Matth. 8, 1—13. 2. Række.
Luf. 17, 5—10.

S.	22 3. S. e. h. 3 Kong.	N.	E.	☉ i. M. 9. 19' Eftm.	2,00	2,20
M.	23 Emerentius	4	47		Vincentius	2,40
Ti.	24 Timotheus	6	13	Sol op 8.20' ned 4.25'	3,20	3,45
D.	25 Pauli Dmb.	7	41		Tusmørket varer 48'	4,00
T.	26 Polycarpus	9	9		4,40	5,10
F.	27 Chrysostramus	10	36		5,20	5,50
L.	28 Fred. 6 Fødf.	N.	F.	Carolus Magnus	5,55	6,35

5. Uge. **Jesus traadte i Skibet.** Matth. 8, 23—27. 2. Række,
Matth. 14, 22—33.

S.	29 4. S. e. h. 3 Kong.	12	4	Chr. 7. Fødf. Valerius.	6,40	7,20
M.	30 Lovise.	1	32		F i. Kv. 8.26' Eftm.	7,30
Ti.	31 Vigilius	3	1	C nærmest Jorden	8,25	9,10
				Udelgunde.		

Februar 1928.

D. C. N.

Blidemaaned. 29 Dage.

Se Anm 3 S.
Sjvande

		N.	F.		Am.	Em.	
D.	1	Brigida	4	29	} Sol op 8.8, ned 4.39, Lusmørket varer 46'	9,35	10,20
L.	2	Kyndelmisse	5	50		10,55	11,45
F.	3	Blasius	6	59		—	12,15
L.	4	Beronica	7	49		12,50	1,20

6. Uge. **Arbejderne i Bingen.** Matth. 20, 1—16. 2. Række.
Matth. 25, 14—30.

S.	5	Septuagesima	8	24	} Agathe ☉ i. M. 9.11' Eftm.	1,50	2,20
M.	6	Dorothea	D.	E.		2,45	3,10
Ti.	7	Richard	6	46	} Sol op 7.54' n. 4.54' Lusmørket varer 45'	3,25	3,50
D.	8	Corintha	8	4		4	4,30
L.	9	Apollonia	9	19	Merkur størst østlig Elong.	4,45	5,05
F.	10	Scholastica	10	32		5,10	5,40
L.	11	Euphrosyne	11	46		5,40	6,10

7. Uge. **De fire Slags Sæbejord.** Luf. 8, 4—15.

2. Række: Mark. 4. 26—32.

S.	12	Sexagesima	D.	F.	} Eulalia ☉ fjernest Jorden	6,15	6,50
M.	13	Benignus	12	59		☽ i. Kv. 8.05 Eftm.	6,55
Ti.	14	Valentinus	2	13	} Sol op 7.39' n. 5.10' Lusmørket varer 44'	7,35	8,10
D.	15	Faustinus	3	28		8,25	9,00
F.	16	Juliane	4	40	Neptun i Opp. m. Solen	9,30	10,05
L.	17	Andanus	5	45	Concordia	10,40	11,20
L.	18	Jul. Sophie.	6	38		11,55	—

8. Uge. **Kristi Daab.** Matth. 3, 13 til Enden.

2. Række: Luf. 18, 31 til Enden.

S.	19	Fastelavn	7	18	} Quinquagesima. Esto mihi. Ammon	12,30	1,05
M.	20	Eucharis	7	47		Samuel	1,25
Ti.	21	Hvide Tirsd.	N.	E.	} ☉ n. M. 10.41' Form. Beber's Stol.	2,15	2,50
D.	22	Aste Onsdag	6	46		Sol op 7.23, ned 5.25	3,00
L.	23	Papias	8	17	Lusmørket varer 43'	3,40	4,15
F.	24	Skuddag	9	47	☉ nærmest Jorden	4,20	4,55
L.	25	Matthias	11	18		5,00	5,35

9. Uge. **Jesus fristes af Djævelen.** Matth. 4, 1—11. 2. Række,
Luf. 22, 24—32.

S.	26	1. S. i Fasten	N.	F.	} Quadragesima. Subocavit Victorinus	5,45	6,20
M.	27	Jnger	12	49		6,25	7,05
Ti.	28	Leander	2	18	} ☉ i. Kv. 4.21' Form. Ollegaard	7,15	7,50
D.	29	Tamperdag	3	41		Sol. op 7.06' n. 5.40' Lusmørket varer 42'	8,15

Marts 1928.		D. & N.	Tordmaaned. 31 Dage.	Se Anm. 3 S. Sjvande	
		N. F.		Fm	Em.
T.	1 Albinus	4 53		9,15	10,00
F.	2 Simplicius	5 48		10,20	11,25
L.	3 Sunigunde	6 26		—	12,05

10. Uge. **Den kanoniske Kvinde.** Matth. 15, 21—28. 2. Række
Mark. 9, 17—29.

G.	4 2. S. i Fasten	6 53	Reminiscere. Adrianus	12,40	1,10
M.	5 Theophilus	7 12		1,35	2,10
Ti.	6 Gottfred	D. G.	☉ f. M. 12.27' Eftm.	2,20	2,55
D.	7 Perpetua	7 2	Sol. op 6.48' n. 5.54'	3,05	3,35
L.	8 Beata	8 16	Tusmørket varer 42'	3,40	4,10
F.	9 40 Riddere	9 30		4,10	4,40
L.	10 Edel	10 43		4,40	5,10

11. Uge. **Jesus bryer en Djævel ud,** Luk. 11, 14—28. 2. Række,
Joh. 8, 42—51.

G.	11 3. S. i Fasten	11 58	Deuli. Kpr. Frederik		
M.	12 Gregorius	D. F.	Thala	5,10	5,40
Ti.	13 Macedonius	1 12	C i jernest Jorden	5,45	6,10
D.	14 Euthymius	2 25	Sol op 6,30' n. 6.09	6,20	6,50
L.	15 Zacharias	3 32	Tusmørket varer 42'	7,00	7,25
F.	16 Gudmund	4 30	☽ f. Kv. 4.20' Eftm.	7,45	8,10
L.	17 Bertrud	5 15		8,40	9,15
				9,55	10,35

12. Uge. **Jesus bespiser 5,000 Mand,** Joh. 6, 1—15. 2. Række.
Joh. 6, 35—51.

G.	18 Midfaste	5 47	Lætare. Alexander	11,20	11,55
M.	19 Joseph	6 10		—	12,35
Ti.	20 Gordius	6 28	Fævnedsagn	12,55	1,35
D.	21 Benedictus	N. G.	Sol op 6.12, ned 6.23		
L.	22 Paulus	7 18	Tusmørket varer 42'	1,50	2,25
F.	23 Fidelis	8 52	☉ n. M. 9.29 Eftm.		
L.	24 Ulrica	10 27	Merkur størst vestlig Elong.	2,35	3,10
			C nærmest Jorden	3,15	3,50
				3,55	4,30

13. Uge. **Gabriel Engel udfendes,** Luk. 1, 26—38. 2. Række.
Luk. 1, 46—56.

G.	25 5. S. i Fasten	N. F.	Judica. Mariæ Bebud.	4,40	5,15
M.	26 Gabriel	12 2		5,20	6,00
Ti.	27 Rastor	1 30	Sol op 5.51' ned 6.39	6,10	6,45
D.	28 Eustachius	2 48	Tusmørket varer 42'	6,55	7,20
F.	29 Jonas	3 48	☽ f. Kv. 12.54' Eftm.	7,50	8,25
F.	30 Dvirinus	4 31		9,00	9,45
L.	31 Fred. 5 Føds.	5 0	Valbina	10,30	11,10

April 1928.

D. C. M.

Faaremaaned. 30 Dage.

Se Anm. 9. 6
Hjælpe.

14. Uge. **Jesu Indtog i Jerusaleem**, Matth. 21, 1—9, 2. Række,
Marf. 14, 3—9.

		N. F.		Fm.	Em.
S.	1 Palmesøndag	5 20	Hugo	11,55	—
M.	2 Theodosius	5 35		12,20	1,00
Ti.	3 Nicetas	5 47		1,20	1,55
D.	4 Ambrosius	5 57	Sol op 5.36' ned 6.51 Lusmørket varer 43'	2,05	2,35
T.	5 Skærtorsdag	D. E.	Stene ☉ f. M. 4,38 Form.	2,40	3,10
F.	6 Langfredag	8 29	Sixtus	3,10	3,40
L.	7 Egesippus	9 44		3,45	4,10

15. Uge. **Kristi Opstandelse**. Marf. 16, 1—7.
2. Række: Matth. 28, 1—8.

S.	8 Paaske	10 58	Chr. 9 Føds. Janus C fjernest Jorden	4,15	4,40
M.	9 2. Paaske	D. F.	Procopius	4,45	5,10
Ti.	10 Ezechiel	12 12		5,15	5,40
D.	11 Leo	1 22	Sol op 5.18' ned 7.05 Lusmørket varer 44'	5,50	6,10
T.	12 Julius	2 24		6,25	6,50
F.	13 Justinus	3 13	☉ i. Rv. 9.09' Form.	7,10	7,30
L.	14 Tiburtius	3 49		8,05	8,35

16. Uge. **Jesús kom ind ad lukte Døre**. Johs. 20, 19 til Enden.
2. Række: Johs. 21, 15—19.

S.	15 1. S. e. Paaste	4 14	Quasimodo. Chr. 5 Føds.	9,25	10,00
M.	16 Mariane	4 33	Olympia	10,50	11,20
Ti.	17 Fjytte	4 48	Anicetus	—	12,10
D.	18 Eleutherius	5 1	Sol op 5.00' ned 7.19 Lusmørket varer 46'	12,30	1,10
T.	19 Daniel	5 13		1,20	2,00
F.	20 Sulpicius	N. E.	☉ n. M. 6.25' Form.	2,10	2,45
L.	21 Florentius	9 29	C nærmest Jorden	2,50	3,30

17. Uge. **Jesus er en god Hyrde**. Joh. 10, 11—16. 2. Række,
Joh. 10, 22—30.

S.	22 2. S. e. Paaste	11 5	Misericordia Domini. Cajus	3,35	4,10
M.	23 Georgius	N. F.		4,20	4,55
Ti.	24 Albertus	12 32		5,05	5,40
D.	25 Marf. Evang.	1 43	Sol op 4.44, ned 7.33 Lusmørket varer 48'	5,50	6,20
T.	26 Cetus	2 33	☉ i. Rv. 10.42' Estm.	6,40	7,05
F.	27 Charl. Amalie	3 6	Ananias.	7,35	8,05
L.	28 Vitalis	3 29		8,45	9,20

18. Uge. **Kristi Vortgang til Faberen**. Joh. 16, 16—22.
2. Række, Joh. 14, 1—11.

S.	29 3. S. e. Paaste	3 45	Jubilate. Peter Martyr	10,10	10,45
M.	30 Severus	3 56		11,30	11,55

Maj 1928.

		D.CN	Majmaaned.	31 Dage	Se Anm. 3. S. Hjvande	
		N. F.			Fm.	Em.
Ti.	1 Phil. og Jakob	4	7	Boldermisje	—	12,35
D.	2 Athanasius	4	16	Sol op 4.28' ned 7.47	12,50	1,25
T.	3 Korsmisje	4	25	Tusmørket varer 50'	1,35	2,05
F.	4 Bededag	4	34	Florian	2,10	2,40
Q.	5 Gothard	D.	E.	☉ f. M. 9.12' Efterm. ☾ fjærnest Jorden De lyse Rætter begynder.	2,45	3,10

19. Uge. **Den Helligaands Sendelse**, Joh. 16, 5—15.
2. Række, Joh. 8, 28—36.

S.	6 4. S. c. Paaske	10	1	Cantate. Joh. a. Port.	3,15	3,45
M.	7 Flavia	11	14		3,50	4,15
Ti.	8 Stanislaus	D.	F.	Sol op 4.13' ned 8.00	4,20	4,40
D.	9 Caspar	12	18	Tusmørket varer 53'	4,50	5,10
T.	10 Gordianus	1	11		5,25	5,40
F.	11 Mamertus	1	51		6,00	6,20
Q.	12 Pancratius	2	19	☾ i. Kv. 9.50' Eftm.	6,45	7,05

20. Uge. **Veber i Jesu Navn**, Joh. 16, 23—28. 2. Række,
Joh. 17, 1—11.

S.	13 5. S. c. Paaske	2	39	Stogate. Juguenns.	7,40	8,05
M.	14 Kristian	2	55		8,55	9,25
Ti.	15 Sophie	3	8	Sol op 4.00' ned 8.13'	10,20	10,45
D.	16 Sara	3	19	Tusmørket varer 56'	11,35	11,55
T.	17 Kr. Stimmelf.	3	31	Bruno	—	12,35
F.	18 Eric	3	44		12,50	1,30
Q.	19 Potentiana	N.	E.	☉ n. M. 2.14' Eftm. ☾ nærmest Jorden	1,40	2,20

21. Uge. **Naar Trøsteren kommer**, Joh. 15, 26 til Enden
og 16, 1—4. 2. Række, Joh. 17, 20 til Enden.

S.	20 6. S. c. Paaske	10	3	Exaudi. Angelica	2,30	3,05
M.	21 Helene	11	26		3,15	3,50
Ti.	22 Castus	N.	F.	Sol op 3.49' ned 8.25'	4,00	4,35
D.	23 Desiderius	12	26	Tusmørket varer 60'	4,50	5,20
T.	24 Esther	1	8		5,40	6,00
F.	25 Urbanus	1	35		6,25	6,45
Q.	26 Beda	1	53	☾ i. Kv. 10.12' Form.	7,15	7,35

22. Uge. **Hvo mig elsker**, Joh. 14, 23 til Enden. 2. Række,
Joh. 14, 15—21.

S.	27 Pinsedag	2	6	Lucian	8,20	8,45
M.	28 2. Pinsedag	2	17	Wilhelm	9,30	9,55
Ti.	29 Magiminus	2	26	Vigand	10,45	11,05
D.	30 Tamperdag	2	35	Sol op 3.39, ned 8.36	11,50	—
T.	31 Petronella	2	44	Tusmørket varer 63'	12,05	12,45

Juni 1928.

D.C.M

Stærsummer. 30 Dage.

Se Anm. 3.S.
Højvande

		N.	F.		Fm.	Em.	
F.	1	Nikomedes	2	55	C fjernest Jorden.	12,55	1,30
L.	2	Marcellinus	3	8		1,35	2,05

23. Uge. **Kristus og Nikodemus.** Joh. 3, 1--15. 2. Række,
Matth. 28, 18 til Enden.

S.	3	Trinitatis	3	25	Kred. 8. Føds. Erasmus ⊙ i. M. 1.14' Eftm.	2,10	2,40
M.	4	Opatus	D.	6.		Merkur støjt østlig Elong.	2,50
Ti.	5	Grundlovsdag	11	9	Donifacius	3,25	3,45
D.	6	Norbertus	11	52	Sol op 3.32, ned 8.44 Tusmørket varer 67' Saturn i Dyp. m. Solen	4,00	4,15
L.	7	Jeremias	D.	8.		4,36	4,50
F.	8	Medardus	12	24		5,10	5,25
L.	9	Primus	12	46		5,50	6,00

24. Uge. **Den rige Mand.** Luf. 16, 19 til Enden.

2. Række: Luf. 12, 13--21.

S.	10	1.S.c.Trinitat.	1	3	Dnuphrius	6,35	6,45
M.	11	Barnab.Apost.	1	16	⊙ i. M. 6.51' Form.	7,20	7,35
Ti.	12	Vasilius	1	27	Sol op 3.29' ned 8.51 Tusmørket varer 69'	8,25	8,45
D.	13	Cyrius	1	38		9,35	10,05
L.	14	Rufinus	1	50	10,55	11,15	
F.	15	Valdemarsdag	2	4	Vitus	—	12,05
L.	16	Encho	2	24	C nærmest Jorden	12,20	1,00

25. Uge. **Den store Nubere.** Luf. 14, 16--24.

2. Række: Luf. 14, 25 til Enden.

S.	17	2.S.c.Trinit.	N.	6.	Potoiphus ⊙ n. M. 9.42 Eftm.	1,15	1,55
M.	18	Leontius	10	9		2,10	2,45
Ti.	19	Gervasius	11	1	Sol op 3.28, ned 8.54' Tusmørket varer 70'	3,00	3,35
D.	20	Sylverius	11	35		3,55	4,20
L.	21	Albanus	11	58	Solhverv, længste Dag.	4,40	5,05
F.	22	10,000 Mart.	N.	8.	5,30	5,45	
L.	23	Paulinus	12	13	6,10	6,25	

26. Uge. **Det fortabte Faar.** Luf. 15, 1--10.

2. Række: Luf. 15, 11 til Enden.

S.	24	3. S. c. Trinit.	12	25	St. Hansdag ⊙ i. M. 11.47' Eftm.	6,55	7,05
M.	25	Prosper	12	35		7,40	7,50
Ti.	26	Belagius	12	44	Sol op 3.30' ned 8.55. Tusmørket varer 70'	8,35	8,55
D.	27	7. Eovere	12	53		9,40	10,00
L.	28	Carol. Amalie	1	3	Eleonora C fjernest Jorden.	10,50	11,10
F.	29	Petr. Paulus	1	15		11,55	—
L.	30	Lucina	1	31		12,10	12,45

Juli 1928.

D. C. M.

Ormentaaned. 31 Dage

Se Anm. 3. C.
Højnande

27. Uge. **Bærer barmhjertige!** Lut. 6, 36—42.

2. Række: Matth. 5, 43 til Enden.

		N. F.		Fm.	Em.
S.	1	1. S. e. Trinit.	1 53	Theobaldus	1,00 1,30
M.	2	Mariae Besøg	2 24		1,45 2,15
Ti.	3	Cornelius	D. C.	☉ j. M. 3.49' Form.	2,30 2,50
				Sol op 3.35' ned 8.52'	
D.	4	Ulricus	10 27	Lusmørket varer 68'	3,10 3,25
T.	5	Anshelmus	10 52	Solen fjærnest Jorden.	3,45 4,00
F.	6	Dion	11 10		4,25 4,35
L.	7	LoviseAugusta	11 24	Billebalbus	5,00 5,10

28. Uge. **Jesús lærer af Skibet.** Lut. 5, 1—11.

2. Række: Matth. 16, 13—26.

S.	8	5. S. e. Trinitat.	11 35	Rjeld	5,40 6,00
M.	9	Costrata	11 46		6,20 6,25
Ti.	10	Bilh. Caroline.	11 57	Knud Rønge	7,05 7,15
				☉ j. Kv. 1.16' Efterm.	
				Sol op 3.43' ned 8.46'	
D.	11	Josva	D. F.	Lusmørket varer 65'	7,55 8,10
T.	12	Henrik	12 10		9,00 9,20
F.	13	Margarethē	12 26		10,15 10,40
L.	14	Bonaventura	12 49	C nærmest Jorden	11,30 11,55

29. Uge. **Jarifaernes Retfærdighed.** Matth. 5, 20—26.

2. Række: Matth. 19, 16—26.

S.	15	6. S. e. Trinit.	1 23	Apostl. Deling	— 12,35
M.	16	Susanne	2 14		1,00 1,35
Ti.	17	Alexius	N. C.	☉ n. M. 5.36' Form.	2,00 2,30
				Sol op 3.53' ned 8.37'	
D.	18	Arnolphus	9 59	Lusmørket varer 61'	2,55 3,20
T.	19	Justa	10 17		3,45 4,05
F.	20	Elias	10 31		4,30 4,45
L.	21	Evemus	10 42	Mercur stærkt vestlig Elong.	5,10 5,20

30. Uge. **Jesús besøger 4000 Mand.** Mark. 8, 1—9.

2. Række: Matth. 10, 24—31.

S.	22	7. S. e. Trinitat.	10 51	Maria Magb.	5,50 5,55
M.	23	Apollinaris	11 0	Hundebagene begynder.	6,25 6,30
Ti.	24	Christina	11 9	☉ j. Kv. 3.38' Eftm.	7,05 7,10
				Sol op 4.04, ned 8.27	
D.	25	Jacobus	11 21	Lusmørket varer 58'	7,50 8,00
T.	26	Anna	11 36	C fjærnest Jorden	8,45 9,00
F.	27	Martha	11 55		9,45 10,05
L.	28	Aurelius	N. F.		10,50 11,15

31. Uge. **De falske Profeter.** Matth. 7, 15—21.

2. Række: Matth. 7, 22 til Enden.

S.	29	8. S. e. Trinit.	12 22	Duf	11,55 —
M.	30	Abdon	1 3		12,20 12,50
Ti.	31	Germanus	1 58		1,20 1,45

August 1928.

D. C. M.

Høstmaaned. 31 Dage

Se Anm. 3. E.
Højvande

D.		M.	F.		Øm.	Øm.
D.	1 Peder's Fængsl.	3	9	Sol op 4.17' ned 8.14' Lusmørket varer 54' ☉ f. M. 4.31' Eftm.	2,05	2,25
L.	2 Hannibal	D.	E.		2,50	3,05
F.	3 Mikodemus	9	31		3,30	3,40
L.	4 Dominicus	9	43		4,10	4,15

32. Uge. Den utro Husfoged. Luf. 16, 1—9. 2. Række: Luf. 12, 32—48

G.	5 D. S. e. Trinit.	9	54	Osvaldus	4,45	4,55
M.	6 Kristi Forklar.	10	5		5,25	5,35
Li.	7 Donatus	10	17	De lyse Nætter ender	6,05	6,15
D.	8 Ruth	10	31	Sol op 4.29' ned 8.00' Lusmørket varer 51' ☉ i Kv. 6.24 Eftm. ☾ nærmest Jorden	6,50	7,00
L.	9 Romanus	10	51		7,40	7,50
F.	10 Laurentius	11	19		8,30	8,55
L.	11 Herman	D.	F.		9,40	10,15

33. Uge. Jesus græder over Jerusalem. Luf. 19, 41 til Enden. 2. Række: Matth. 11, 16—24.

G.	12 10. S. e. Trinit.	12	2	Uara	11,05	11,40
M.	13 Hippolytus	1	3		-	12,20
Li.	14 Eusebius	2	20	Sol op 4.43' ned 7.44' Lusmørket varer 48' ☉ n. M. 2.49 Eftm.	12,50	1,20
D.	15 Maria Himlf.	M.	E.		1,55	2,20
L.	16 Rochus	8	37		2,45	3,05
F.	17 Anastatus	8	48		3,35	3,45
L.	18 Agapetus	8	58		4,15	4,20

34. Uge. Farisæeren og Tolderen. Luf. 18, 9—14. 2. Række: Luf. 7, 36 til Enden.

G.	19 11. S. e. Trinit.	9	7	Sebaldus	4,50	4,55
M.	20 Bernhard	9	16		5,25	5,25
Li.	21 Salomon	9	27	Sol op 4.56' ned 7.27' Lusmørket varer 47' Hundedagene ender. ☉ f. Kv. 9.21' Form. ☾ fjernest Jorden	6,00	6,00
D.	22 Symphorian	9	39		6,30	6,35
L.	23 Zachæus	9	56		7,10	7,20
F.	24 Sophie Fred.	10	20		7,55	8,10
L.	25 Ludvig	10	54	Bartolomæus	8,45	9,10

35. Uge. Den Døve og Stumme. Mark. 7, 31 til Enden. 2. Række Matth. 12, 31—42.

G.	26 12. S. e. Trinit.	11	44	Trenæus	9,50	10,25
M.	27 Gebhardus	M.	F.		11,05	11,45
Li.	28 Lovise.	12	48	Augustinus	-	12,15
D.	29 Johs. Halkh.	2	6	Sol op 5.10' ned 7.10' Lusmørket varer 45' ☉ f. M. 3.34' Form.	12,50	1,10
L.	30 Benjamin	3	31		1,45	2,00
F.	31 Bertha	D.	E.		2,30	2,40

Septbr. 1928.

D. C. N.

Fiftemaaned.

30 Dage

Se Anm. 3. S.
Højvande

D.	1	Egidius	D. C. N.		Fm. Cm.	
			8	2	3,10	3,20

36. Uge. **Samaritaneren og Leviten.** Luf. 10, 23—37.

2. Række: Matth. 20, 20—28.

G.	2	13. S. e. Trinit.	8	13	} Elisa			3,55	4,00
M.	3	Seraphia	8	24					4,30
Ei.	4	Juliane Maria	8	37	} Theodosia.			5,10	5,15
						} C nærmest Jorden.			
D.	5	Regina.	8	55	} Sol op 5.23' ned 6.52				5,50
						} Tusmørket varer 44'			
L.	6	Magnus	9	20	} D i. Nv. 11 35' Eftm.				6,35
F.	7	Louise	9	57		} Robert			7,20
L.	8	Maria Fødsel	10	51					8,10

37. Uge. **De 10 Spedalske.** Luf. 17, 11—19.

2. Række: Johs. 5, 1—15.

G.	9	14. S. e. Trinit.	D.	F.	} Gorgonius			9,25	10,05
M.	10	Burchard	12	3					10,50
Ei.	11	Hillebert	1	25	} Sol op 5.37' ned 6.34'			—	12,10
D.	12	Guido.	2	51		} Tusmørket varer 43'			12,50
L.	13	Cyprianus	4	16					1,50
F.	14	† Dphøjelse	N.	C.	} n. N. 2.21' Form.			2,35	2,40
L.	15	Estib	7	14					3,15

38. Uge. **Jungen kan tjene to Herrer.** Matth. 6, 24 til Enden.

2. Række: Luf. 10, 38 til Enden.

G.	16	15. S. e. Trinit.	7	23	} Euphemia			3,50	3,55
M.	17	Lambertus	7	33					4,25
Ei.	18	Chr. 8. Føds.	7	45	} Titus			4,55	4,55
						} Constantia			
D.	19	Tamperdag	7	59	} Sol op 5.50' ned 6.16'				5,25
						} Tusmørket varer 42'			
L.	20	Tobias	8	19	} C fjernest Jorden				5,55
F.	21	Matthæus	8	48					6,30
L.	22	Mauritius	9	30	} i. Nv. 3.58' Form.			7,10	7,80

39. Uge. **Entens Søn af Rain.** Luf. 7, 11—17.

2. Række: Johs. 11, 19—45.

G.	23	16. S. e. Trinit.	10	28	} Linus			7,55	8,30
M.	24	Tecla	11	40		} Jævnbdgn.			9,05
Ei.	25	Cleophas	N.	F.	} Adolph.				10,25
D.	26	Chr. 10. Føds.	1	1		} Sol op 6.04' ned 5.57'			11,40
L.	27	Cosmus	2	28	} Tusmørket varer 42'				12,20
F.	28	Venceslaus	3	57		} Uranus i Dpp. m. Solen			1,20
L.	29	St. Michael	5	27	} f. N. 1.43' Eftm.				2,10

40. Uge. **Den Vatersøttige.** Luf. 14, 1—11.

2. Række: Mart. 2, 14—22

G.	30	17. S. e. Trinit.	D.	C.	} Hieronymus			} 2,50	} 2,55
						} Merkur størst østlig Elong.			

Oktober 1928. D. C. M. Sædemaaned. 31 Dage. Se Anm. 3. S. Højvande

		D.	C.	M.		Fm.	Em.
M.	1	Remigius	6	43	C nærmest Jorden.	3,25	3,30
Ti.	2	Ditlev	6	59	Sol op 6.18' ned 5.39'	4,05	4,15
D.	3	Mette	7	21		4,50	4,55
T.	4	Franciscus	7	54	Tusmørket varer 42'	5,30	5,40
F.	5	Placibus	8	43	Broderus D i. Rv. 6.06 Gftm.	6,15	6,25
L.	6	Freb. 7. Føbf.	9	50		7,00	7,20

41. Uge. Hvid Søn er Kristus? Matth. 22, 34 til Enden.

2. Række: Johs. 15, 1—11.

G.	7	18. S. e. Trinit.	11	10	Amalia	7,55	8,30
M.	8	Ingeborg	D.	F.	Sol op 6.34' ned 5.21'	9,15	10,00
Ti.	9	Dionysius	12	35		10,40	11,30
D.	10	Gereon	2	0	Tusmørket varer 42'	11,55	—
T.	11	Freb. 4. Føbf.	3	21	Magimilian.	12,35	12,50
F.	12	Fr. Frederik	4	40	☉ n. M. 4.56 Gftm.	1,30	1,40
L.	13	Angelus	M.	G.		2,15	2,20

42. Uge. Den Værkbrudne. Matth. 9, 1—8. 2. Række: Joh. 1, 35 til Enden.

G.	14	19. S. e. Trinit.	5	40	Calixtus	2,50	2,50
M.	15	Hedevig	5	51	Sol op 6.42' ned 5.21'	3,20	3,25
Ti.	16	Flyttedag	6	4		Gallus	3,55
D.	17	Florentinus	6	21	Tusmørket varer 42'	4,25	4,25
T.	18	Lufas Evang.	6	46	C fjernest Jorden.	4,50	5,00
F.	19	Balthasar	7	22		5,20	5,30
L.	20	Felicianus	8	13		5,55	6,10

43. Uge. Brøllupsklæderne, Matth. 22, 1—14. 2. Række: Matth. 21, 28—44

G.	21	20. S. e. Trinit.	9	18	11000 Zonfr.	6,30	6,55
M.	22	Cordula	10	35	☉ f. Rv. 10.06' Gftm.	7,15	7,50
Ti.	23	Søren	11	58	Sol. op 7.00' n. 4.47'	8,20	9,10
D.	24	Proclus	M.	F.		Tusmørket varer 43'	9,40
T.	25	Crispinus	1	24		11,00	11,50
F.	26	Amandus.	2	52		—	12,05
L.	27	Fr. Baldemar	4	22	Sem	12,50	1,00

44. Uge. Den kongelige Mand, Joh. 4, 46—53, 2. Række,

Joh. 4, 34—42.

G.	28	21. S. e. Trinit.	5	55	☉ f. M. 7.36 Gftm.	1,25	1,45
M.	29	Narcissus	D.	G.	Caroline. Simon og Judas	2,20	2,25
Ti.	30	Louise Charl.	5	22	Marie Sophie Frederikke.	3,00	3,05
D.	31	Reform. Beg.	5	50	Jupiter i Opp. med Solen		
					Abalon		
					C nærmest Jorden		
					Sol. op 7.15' ned 4.31'	3,45	3,50
					Tusmørket varer 44'		

Novbr. 1928.

D.C.M.

Slagtemaaned. 30 Dage

Se Anm. 3.8
Sjovande

		D.	Ø.		Øm.	Øm.
L.	1	Alle Helgen	6	34	4,25	4,40
F.	2	Alle Sjæle	7	37	5,10	5,25
L.	3	Hubertus	8	55	5,55	6,15

45. Uge. **Jesus prædiker om Salighed.** Matth. 5, 1—12.
2. Række: Matth. 5, 13—16.

		D.	Ø.		Øm.	Øm.
Ø.	4	22. S. c. Trinit.	10	21	} Otto E f. Kv. 3.06' Østm.	6,40 7,05
M.	5	Malachias	11	46		7,35 8,20
Ti.	6	Leonhardus	D.	F.	} Sol op 7.30' ned 4.16' Tusmørket varer 46'	8,55 9,45
D.	7	Engelbrecht	1	9		10,15 11,05
L.	8	Claudius	2	28		11,30 —
F.	9	Theodor	3	45	Merkur størst vestlig Ølong.	12,15 12,25
L.	10	Luther	5	0		1,05 1,15

46. Uge. **Skattens Mont.** Matth. 22, 15—22.
2. Række, Mark. 12, 41 til Enden.

		D.	Ø.		Øm.	Øm.
Ø.	11	23. S. c. Trinit.	6	16	Worten Bisp	1,45 1,50
M.	12	Torkild	M.	Ø.	} C n M. 10.35' Form. Solfor mørkelse	2,20 2,25
Ti.	13	Arcadius	4	26		2,55 3,00
D.	14	Frederik	4	48	} Sol op 7.44' ned 4.03' Tusmørket varer 45'	3,25 3,30
L.	15	Leopold	5	20		3,55 4,05
F.	16	Othenius	6	4	C fjernest Jorden	4,25 4,35
L.	17	Anianus	7	4		4,55 5,10

47. Uge. **Den blodfottige Kvinde,** Matth. 9, 18—26.
2. Række, Joh. 5, 17—29.

		D.	Ø.		Øm.	Øm.
Ø.	18	24. S. c. Trinit.	8	16	Heshchius	5,25 5,45
M.	19	Elisabeth	9	36		6,05 6,30
Ti.	20	Bolkmarus	10	58	D f. Kv. 2.36' Østm.	6,50 7,25
D.	21	Marix Øfring	M.	F.	} Sol. op 7.59' n. 3.52' Tusmørket varer 49'	7,45 8,30
L.	22	Freb. Ferdin.	12	22		8,55 9,50
F.	23	Clemens	1	49	Cecilia	10,15 11,05
L.	24	Chryfagonus	3	17		11,25 11,60

48. Uge. **Øbelæggens Veberstygghed,** Matth. 24, 15—28.
2. Række, Luf. 17, 20—33.

		D.	Ø.		Øm.	Øm.
Ø.	25	25. S. c. Trinit.	4	50	Catharina	— 12,20
M.	26	Conradus	6	27		1 1,10
Ti.	27	Facundus	8	8	} C n. M. 10.6 Form. C nærmest Jorden.	1,50 2
D.	28	Soph. Magb.	D.	Ø.		Sol op 8.12' ned 3.43'
L.	29	Saturninus	5	16	Tusmørket varer 50'	3,25 3,35
F.	30	Chr. 6. Føds.	6	32	Andreas	4,10 4,25

Decbr. 1928.

D.C.M.

Kjristmaaned.

31 Dage

Se Anm. 3. S.
Sjvande

		N. G.		Fm.	Gm.
L.	1 Arnold	7 59		4,55	5,15

49. Uge. **Jesu Indtog i Jerusaleem.** Matth. 21, 1—9.

2. Række: Luf. 4, 16—30.

G.	2 1. S. i Advent	9 28	Bibiana	5,40	6,5
M.	3 Svend	10 54	Barbara D i. Nv. 3.32' Form. Sol op 8.23, ned 3.37' Tusmørket varer 51'	6,25	7,00
Ti.	4 Charl. Fred.	D. F.		7,15	7,50
D.	5 Sabina	12 15		8,15	9,05
L.	6 Mikolaus	1 33		9,30	10,20
F.	7 Agathon	2 49		10,40	11,25
L.	8 Mariæ Undf.	4 4		11,40	—

50. Uge. **Legn i Sol og Maane.** Luf. 21, 25—36.

2. Række: Matth. 25, 1—13.

G.	9 2. S. i Advent	5 20	Rudolph	12 20	12,30
M.	10 Judith	6 36	Ejjernejt Jorden. Sol op 8.33' ned 3.34' Tusmørket varer 53' ☉ n. M. 6.6' Form.	1,10	1,15
Ti.	11 Damasus	7 53		1,50	2,00
D.	12 Epimachus	N. G.		2,25	2,35
L.	13 Lucia	4 1		3,00	3,15
F.	14 Crispus	4 57		3,35	3,50
L.	15 Nitatus	6 5		4,05	4,20

51. Uge. **Johannes i Fængsel.** Matth. 11, 2—10.

2. Række: Luf. 1, 67 til Enden.

G.	16 3. S. i Advent	7 22	Lazarus	4,35	5,00
M.	17 Albina	8 43	Nemesius Sol op 8.39' ned 3.35' Tusmørket varer 53'	5,05	5,35
Ti.	18 Lovise	10 5		5,40	6,15
D.	19 Tamperdag	11 27	C i. Nv. 4.43' Form.	6,25	7,00
L.	20 Abraham	N. F.	Wars i Dvg. m. Solen	7,10	7,50
F.	21 Thomas	12 51	Solhverv, korteste Dag.	8,05	8,55
L.	22 Sæpetus	2 18		9,20	10,10

52. Uge. **Johannes's Vidnesbyrd.** Johs. 1 19—28.

2. Række: Johs. 3, 25 til Enden.

G.	23 4. S. i Advent	3 49	Lorlacus	10,35	11,25
M.	24 Dronning Alexandrine	5 25	Adam	11,40	—
Ti.	25 Juledag	7 3	Sol op 8.42' ned 3.39' Tusmørket varer 53' ☉ f. M. 8.55' Eftm. E nærmest Jorden	12,25	12,45
D.	26 St. Stephan	8 35		1,25	1,40
L.	27 Johs. Evangel.	D. G.		2,15	2,35
F.	28 Børnedag	5 26		3,10	3,30
L.	29 Noah	6 59		3,55	4,20

Simeon og Anna, Luf. 2, 33—40. 2' Række: Luf. 2, 25—32

G.	30 S. i J. og N.	8 30	David	4,40	5,10
M.	31 Sylvester	9 57		5,25	5,55

Det danske Kongehus.

Kong **Christian X.**, født 26. September 1870, tiltraadte Regeringen 14. Maj 1912, formælet 26. April 1898 med Dronning **Alexandrine** Auguste, Hertuginde af Mecklenburg-Schwerin, født 24. December 1879.

Sønner:

- 1) Kronprins Christian **Frederik** Franz Michael Carl Valdemar Georg, f. 11. Marts 1899.
- 2) **Knud** Christian Frederik Michael, f. 27. Juli 1900.

Kongens Søsken de:

- 1) **Haakon VII.**, Norges Konge (Christian Frederik Carl Georg Valdemar Axel), f. 3. August 1872, formælet 22. Juli 1896 med **Maud** Charlotte Victoria, Datter af Kong Edvard VII. og Dronning Alexandra af England, født 26. November 1869.
- 2) **Harald** Christian Frederik, f. 8. Oktober 1876, formælet 28. April 1909 med **Helena** Adelheid Viktoria Marie, Prinsesse af Slesvig-Holsten-Sønderborg-Lyksborg, født 1. Juni 1888.
 - 1) **Feodora** Louise Caroline-Mathilde Victoria Alexandra Frederikke Johanne, født 3. Juli 1910.
 - 2) **Caroline-Mathilde** Louise Dagmar Christiane Maud Augusta Ingeborg Thyra Adelheid, født 27. April 1912.
 - 3) **Alexandrine Louise** Caroline-Mathilde Dagmar, født 12. December 1914.
 - 4) **Gorm** Kristian Frederik Hans Harald, f. 24. Februar 1919.
 - 5) **Oluf** Christian Carl Axel, f. 10. Marts 1923.
- 3) **Ingeborg** Charlotte Caroline Frederikke Louise, f. 2. August 1878, formælet 27. August 1897 med Oscar **Carl** Vilhelm, Prins af Sverrig, Hertug af Vestgötland, f. 27. Februar 1861.
- 4) **Thyra** Louise Caroline Amalie Augusta Elisabeth, f. 14. Marts 1880.
- 5) Christian Frederik Vilhelm Valdemar **Gustav**, f. 4. Marts 1887.
- 6) **Dagmar** Louise Elisabeth, f. 23. Maj 1890, gift 23. 11. 22 med Hofjægermester, Kammerjunker **Jørgen Castenskiold**.

Kongens Faders Søsken de:

- 1) **Maria Feodorowna** (Maria Sophie Frederikke **Dagmar**), født 26. November 1847, formælet 9. November 1866 med senere Kejser **Alexander III.** af Rusland. Enke 2. November 1894.

- 2) **Thyra Amalie Caroline Charlotte Anna**, født 29. September 1853, formælet 21. December 1878 med **Ernst August Vilhelm Adolf Georg Friedrich**, Hertug af Cumberland og Brunsvig-Lüneborg, Enke 14. Novbr. 1923.
- 3) **Valdemar**, født 27. Oktober 1858, formælet 22. Oktober 1885 med **Marie Amélie Françoise Hélène**, Prinsesse af Orléans, født 13. Januar 1865, død 4. December 1909. — Børn:
 - 1) **Aage Christian Alexander Robert**, født 10. Juni 1887, Prins og Greve af Rosenberg, formælet 17. Januar 1914 med Grev Calvi di Bergolo's Datter **Mathilde**, Prinsesse og Grevinde af Rosenberg, født 17. September 1885.
 - 2) **Axel Christian Georg**, født 12. August 1888, formælet 22. Maj 1919 med **Margareta Sofia Lovisa Ingeborg**, Prinsesse af Sverrig, født 25. Juni 1899.
 - 3) **Erik Frederik Christian Alexander**, født 8. November 1890, gift 12. 2. 24. med **Lois Booth**, Prinsesse og Grevinde af Rosenberg.
 - 4) **Viggo Christian Adolph Georg**, f. 25. Decbr. 1893, gift 10. 5. 24. med **Eleanor Green**, Prinsesse og Grevinde af Rosenberg.
 - 5) **Margrethe Françoise Louise Marie Helene**, født 17. September 1895, gift 9. 7. 21. med Prins **René** af Bourbon, f. 17. 10. 94.

Ministeriet

(udnævnt 14. December 1926)

Statsminister og Landbrugsminister Th. **Madsen-Mygdal** (f. 24. 12. 76).
 Udenrigsminister Dr. L. **Moltzen** (f. 18. 11. 65).
 Forsvarsminister S. **Brorsen** (f. 1. 7. 75).
 Justitsminister Sv. **Rytter** (f. 19. 1. 75).
 Finansminister N. **Neergaard** (f. 27. 6. 54).
 Kirkeminister F. C. **Bruun-Rasmussen** (f. 6. 5. 70).
 Undervisningsminister J. **Byskov** (f. 1. 6. 67).
 Indenrigsminister Dr. O. **Kragh** (f. 23. 9. 70).
 Minister for offentl. Arbejder J. **Steenballe** (f. 6. 7. 74).
 Handelsminister M. N. **Slebsager** (f. 13. 11. 74).
 Sundhedsminister Dr. V. **Rubow** (f. 30. 3. 71).

Rigsdagen.

Folketinget

har 149 Medlemmer. Det sidste Valg til Folketinget fandt Sted den 2. December 1926. Resultatet af Valget var følgende, idet Tallene i Parentes angiver Partistillingen i det gamle Folketing:

Socialdemokrater	497,471 St.	53 Mandater	(55)
Venstre	378,369 »	47*) »	(45)
Konservative Folkeparti	280,479 »	30**) »	(28)
Radikale Venstre	150,916 »	16 »	(20)
Retspartiet	17,565 »	2 »	(0)
Slesvigske Parti	10,478 »	1 »	(1)

Ialt 1,325,278 St. 149 Mandater (149)

I Sønderjylland valgtes følgende Folketingsmænd: Th. Madsen Mygdal (V.) 9,338 St. Gdr. Chr. E. Christensen, (V.) 6,531 St. Amtsforvalter C. O. Pedersen (V.) 5,649 St. Cand. theol. Holger Andersen (K. F.) 6,279 St. Bager J. P. Nielsen (S.) 6,351 St., Borgmester Ludv. Hansen (S.) 2,956 St. (Udtraadt i Efteraaret 1927 og erstattet af Maskinarbejder P. Mortensen, Haderslev). Pastor J. Schmidt (Sl. P.) 4,846 St.

Landstinget

har 76 Medlemmer. Det sidste Valg til Landstingsvalget fandt Sted den 23. September 1924 i 1., 4. og 6. Landstingskreds, (København, Fyn og Nordjylland), hvor der valgtes 8 Venstremænd, 3 radikale, 5 konservative og 12 Socialdemokrater. I den ikke opløste Del af Landstinget sad 23 Venstre, 5 radikale, 7 konservative og 13 Socialdemokrater. Partistillingen er følgende, idet Tallene i Parentes angiver Stillingen før Valget:

Venstre	31	(33)
Radikale Venstre	8	(8)
Konservative	12	(13)
Socialdemokrater	25	(22)

Ialt 76 (76)

I de sønderjydske Valgkredse valgtes ved Landstingsvalget den 24. September 1920: Gdr. H. Jepsen Christensen (V.), Amtsassessor Dr. Karberg***) (V.), Gdr. H. D. Kloppenborg Skrumtsager (V.) og Typograf Jørgen Møller (Soc.).

*) Deraf 1 valgt paa Færøerne.

**) Med Løsgangerne Bent Holstein og Prof. Orla Jensen.

***) I Karbergs Sted er Borgmester H. Fink, Aabenraa (V.), indtraadt i Landstinget.

Jagttabel.

Vildtet	Maa jages
Raabul	1. April—14. Jull og 21. Sept.—31. Dec.
Raa	21. Sept.—31. Dec.
hare	24. Sept.—24. Dec.
Graaspurve, Krager, Raager, Staber, Lornstaber, Skarven (Naletragen), Due- og Spurvehøge, Vandrefalke, Sneugler og Vildgæs (med Ud- tagelse af Graagaasen)	Hele Aaret
Skovfaber, Fiskehejrer og Graagæs	1. Jan.—28. Febr. og 1. Juli—31. Dec.
Sømmønder og Laffelønder (med Udtagelse af Grabønder)	1. Aug.—31. Dec.
Regnsøber	1. Jan.—15. April og 1. Aug.—31. Dec.
Ulthauer og Lurthauer	11. Aug.—24. Dec.
Vabefugle (med Udtagelse af Fiskehejrer, Skovsnepper, Regnsøber, Nørdrummer, Storke, Traner, Vråstrikrover, Stenbønder og Rhyder), Døg- roviugle (med Udtagelse af Glenter), Ring- og Hulbøer	1.—31. Jan. og 1. Aug.—31. Dec.
Musvaagen, Høvsjævaagen, og Laarn- falken	1. Jan.—1. Febr. og 15. Sept.—31. Dec.
Nerthøns, Grouse og Vagler	18. Sept.—14. Nov.
Gravønder og Lappedykkere	21. Sept.—31. Dec.
Solførter, Slaggøer og andre Drosler, Fasaner og Sømmøviugle (med Ud- tagelse af Graagæs, Svøner, Sømmønder, Laffelønder, Lappedykkere og Terner)	1.—31. Jan. og 21. Sept.—31. Dec.
Skovsnepper	1. Jan.—15. April og 21. Sept.—31. Dec.
Svøner	1. Jan.—15. April og 14. Nov.—31. Dec.

Indbyggerantallet i danske Købstæder.

	1924	1926		1924	1926
København	585114	587150	Nakskov	13460	13817
Frederiksberg	103563	104209	Neksø	2778	2767
Gentofte	39428	40137	Nibe	1923	1951
	728105	731496	Nordborg Flække	1130	1143
Aabenraa	8689	8752	Nyborg	9818	9836
Aakirkeby	1524	1540	Nykøbing F.	13343	15541
Aalborg	42155	42819	Nykøbing M.	8272	8440
Aarhus	74948	76226	Nykøbing S.	3956	3988
Allinge-Sandvig	2270	2774	Nysted	1655	1724
Assens	4837	4829	Næstved	10787	11077
Augustenborg Fl.	936	976	Nørresundby	6318	6447
Bogense	2846	2857	Odense	51359	52376
Brønderslev	5541	5622	Præstø	1536	1539
Esbjerg	23116	24131	Randers	26842	26857
Faaborg	4789	4721	Ribe	5451	5461
Fredericia	18235	18454	Ringkøbing	3910	3863
Frederikshavn	9548	9650	Ringsted	5462	5661
Frederikssund	3073	3117	Roskilde	13386	13540
Frederiksværk	2013	2040	Rudkøbing	4164	4133
Grenaa	4519	4606	Rødby	3133	2750
Haderslev	14229	14326	Rønne	10420	10518
Hasle	1398	1323	Sakskøbing	1983	2012
Helsingør	15233	15118	Silkeborg	11431	11473
Herning	9349	9647	Skagen	3903	3943
Hillerød	6254	6281	Skanderborg	4023	4039
Hjørring	11071	11093	Skelskør	2869	2917
Hobro	5954	6100	Skive	6356	8712
Holbæk	11629	11831	Slagelse	13671	13804
Holstebro	8998	9210	Sorø	2690	2747
Horsens	27780	28135	Stege	2330	2363
Højer Flække	1113	1136	Storehedinge	2423	2450
Kalundborg	6561	6549	Struer	4990	5059
Kerteminde	3046	3088	Stubbekøbing	2188	2232
Kolding	17062	16745	Svaneke	1351	1321
Korsør	9899	9760	Svendborg	13902	14419
Kristiansfeld Fl.	640	673	Sæby	2375	2325
Køge	5590	5603	Sønderborg	10136	10454
Lemvig	4421	4417	Thisted	7701	7807
Løgstør	2656	2706	Tønder	5785	5866
Løgumkloster Fl.	1657	1677	Varde	5629	5817
Mariager	1126	1132	Vejle	22364	22453
Maribo	4576	4618	Viborg	15091	15357
Marstal	2274	2290	Vordingborg	5466	5432
Middelfart	6973	7073	Æbeltoft	1869	1877
			Æreskøbing	1326	1348

Mønttabel.

Landets Navn	Mønt- enheden	Skillemønt	Omregnet i dansk Mønt. Kr. Ø.		Der udpræges	
					i Guld	i Sølv
Belgien	Franc	100 Centimes	0	72	40, 20, 10, 5 Francs	5, 2, 1, $\frac{1}{2}$ Franc
Brasilien	Milréis	1000 Réis	2	04	20, 10, 5 Milréis	2, 1, $\frac{1}{2}$ Milréis
Danmark	Krone	100 Øre	1	00	20, 10, 5 Kroner	2, 1 Krone, 50, 25, 10 Ø.
England	Pd. Sterling	20 Shill. & 12 Punc	18	16	5, 2, 1, $\frac{1}{2}$ Pd. St.	5, 4, 2, $\frac{1}{2}$, 2, 1, $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{8}$, $\frac{1}{16}$, $\frac{1}{32}$ Shill.
Finland	Markka	100 Penniä	0	72	20, 10 Markka	2, 1, $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{4}$ Markka
Frankrig	Franc	100 Centimes	0	72	10, 50, 20, 10, 5 Fr.	5, 2, 1 Fr., 50, 20 Centimes
Grækenland	Drachme	100 Lepta	0	72	100, 50, 20, 10, 5 Drm.	5, 2, 1 Drm., 50, 20 Lepta
Holland	Gulden	100 Cents	1	50	10 Gulden	2, 1, $\frac{1}{2}$ Guld., 25, 10 Cents
Italien	Lira	100 Centes.	0	72	100, 50, 20, 10, 5 Lira	5, 2, 1 Lira, 50, 20 Centes.
Japan	Yen	100 Sen	3	73	20, 10, 5, 2, 1 Yen	1, $\frac{1}{2}$ Yen, 20, 10, 5 Sen
Kina	Taël	10 Maces & 10 Candarins & 10 Kash	5	70	.	1, $\frac{1}{2}$ Taël, 2, 1 Mace
Nordamerik.	Dollar	100 Cents	3	73	20, 10, 5, 2, 1 Dollar	1, $\frac{1}{2}$ Doll., 25, 20, 10 Cents
Norge	Krone	100 Øre	1	00	20, 10, 5 Kroner	2, 1 Krone, 50, 25, 10 Ø.
Portugal	Milréis	1000 Réis	4	03	5 Milréis	500, 250, 100, 50 Réis
Rumænien	Lëu	100 Bani (Parä)	0	72	20, 10, 5 Lei	2, 1, $\frac{1}{2}$ Lëu
Rusland	Rubel (Sølv)	100 Kopek	2	88	10, 5 Rubler (sjældne)	1, $\frac{1}{2}$ R., 25, 20, 15, 10, 5 Kop.
Rusland	Rubel (Sedl.)	100 Kopek	1	92	.	.
Serbien	Dinar	100 Parä	0	72	.	2, 1, $\frac{1}{2}$ Dinar
Spanien	Peseta	100 Centimos	0	72	20, 10, 5 Pesetas (sjældne)	5, 2, 1, $\frac{1}{2}$ Pes., 20 Centim.
Svejts	Franc	100 Centimes	0	72	20 Francs	5, 2, 1, $\frac{1}{2}$ Fr., 20 Centimes
Sverige	Krona	100 Øre	1	00	20, 10, 5 Kronor	2, 1 Krona, 50, 25, 10 Øre
Tyrkiet	Pjaster	40 Parä & 5 Asper	0	16	100, 50 Pjast. (sjældne)	20, 10, 5, 2 Pja., 40, 20 Parä
Tyskland	Reichsmark	100 Pfennige	0	88 $\frac{2}{3}$	20, 10, 5 Reichsm.	5, 3, 2, 1, $\frac{1}{2}$ Mark
Ægypten	Pjaster	40 Parä	0	16	100, 50, 25 Pjast. (sjældne)	10, 5, 2, 1 Pjaster
Øster-Ung.	Gulden (Fl.)	100 Kreuzer	1	78	8, 4 Gulden	2, 1, $\frac{1}{2}$ Gulden

Drægtigheds-Kalender.

Finder Parring Sted	er Fødselen at vente hos			Finder Parring Sted	er Fødselen at vente hos		
	Hoppen	K en	Soen		Koen	Faaret	Soen
1 Jan.	6 Dec.	11 Okt.	24 April	1 Juli	10 April	29 Nov.	22 Okt.
5	10	15	28	5	14	3 Dec.	26
9	14	19	2 Maj	9	18	7	30
13	18	23	8	13	22	11	3 Nov.
17	22	27	10	17	26	15	7
21	26	31	14	21	30	19	11
25	30	4 Nov.	18	25	4 Maj	23	15
29	3 Jan.	8	22	29	8	27	19
2 Febr.	7	12	26	2 Avg.	12	31	23
6	11	16	30	6	16	4 Jan.	27
10	15	20	3 Juni	10	20	8	1 Dec.
14	19	24	7	14	24	12	5
18	23	28	11	18	28	16	9
22	27	2 Dec.	15	22	1 Juni	20	13
26	31	6	19	26	5	24	17
2 Marts	4 Febr.	10	23	30	9	28	21
6	8	14	27	3 Sept.	13	1 Febr.	25
10	12	18	1 Juli	7	17	5	29
14	16	22	5	11	21	9	2 Jan.
18	20	26	9	15	25	13	6
22	24	30	13	19	29	17	10
26	28	3 Jan.	17	23	3 Juli	21	14
30	4 Marts	9	21	27	7	25	18
3 April	8	11	25	1 Okt.	11	1 Marts	22
7	12	15	29	5	15	6	26
11	16	19	2 Avg.	9	19	9	30
15	20	23	6	13	23	13	3 Febr.
19	24	27	10	17	27	17	7
23	28	31	14	21	31	21	11
27	1 April	4 Febr.	18	25	4 Avg.	25	15
1 Maj	5	8	22	29	8	29	19
5	9	12	26	2 Nov.	12	2 April	23
9	13	16	30	6	16	6	27
13	17	20	3 Sept.	10	20	10	3 Marts
17	21	24	7	14	24	14	7
21	25	28	11	18	28	18	11
25	29	4 Marts	15	22	1 Sept	22	15
29	3 Maj	8	19	26	5	26	19
2 Juni	7	12	23	30	9	30	23
6	11	16	27	4 Dec.	13	4 Maj	27
10	15	20	1 Okt.	8	17	8	31
14	19	24	5	12	21	12	4 April
18	23	28	9	16	25	16	8
22	27	1 April	13	20	29	20	12
26	31	5	17	24	3	24	16
30	4 Juni	9	21	28	7	28	20

Porto=Takster.

	Landsporto	Totalporto
Breve indtil 50 gr., frankerede	15 Øre	10 Øre
50—250 " " " " " "	25 "	15 "
250—1 kg. " " " " " "		50 Øre
Brevkort , enkelt, " " " " " "	10 Øre	7 Øre
med betalt Svart " " " " " "	20 "	14 "
Tryksager indtil 50 gr	7 "	5 "
50—250 gr	12 "	7 "
250—1 kg		30 Øre
Do. Vægt 3 kg og derunder, alene indeholdende Relieffrist t. Brug f. Blinde	5 Øre pr. 500 gr.	
Vareprøver og blandede Forsendelser indtil 50 gr, frankerede	7 Øre	5 Øre
50—250 gr, " " " " " "	12 "	7 "
250—500 " " " " " "		30 Øre

For **Anbefaling** af Breve, Brevkort, Tryksager, Vareprøver og blandede Forsendelser betales yderligere 25 Øre; anbefalede Forsendelser skal forudfrankeres.

Ekspresbreve 40 Øre (til Udlandet 50 Øre) + Porto.

For **Ålbefordring** (Brevforsendelser af Vægt over 250 gr) betales foruden Breveporto en Tillægsporto af 1 Kr.

	Værdiporto	
Værdibreve. Beløb indtil 1000 Kr.	50 Øre	+ Brevporto { som ovenfor anført for Breve af samme Vægt
Beløb 1000—2000 Kr.	55 "	
" 2000—3000 " " " " " "	60 "	
" 3000—4000 " " " " " "	65 "	

o. s. fr. 5 Øre mere for hvert 1000 Kr.

Pakker , almindelige, 1 kg og derunder	40
fra 1—3 kg	50
fra 3—5 kg	60
fra 5—6 kg	80 Øre og derefter

20 Øre mere for hvert følgende kg.

Pakker med angiven Værdi: Vægtporto som for almindelige Pakker + Værdiporto 50 Øre for det første 1000 Kr. af Værdien og 5 Øre for hvert 1000 Kr. mere.

For **Anbefaling** af Pakker betales yderligere 25 Øre; anbefalede Pakker skal forudfrankeres.

Ålpakker: Foruden den sædvanlige Porto 1 Kr. mere for hver 5 kg eller Dele deraf.

Postanvisninger. Beløb indtil 25 Kr.	25 Øre
Beløb 25—100 Kr.	40 "
" 100—300 " " " " " "	55 "
" 300—1000 " " " " " "	70 "
Postoprævninger. Beløb indtil 25 Kr.	30 "
Beløb 25—100 Kr.	45 "
" 100—300 " " " " " "	60 "
" 300—1000 " " " " " "	75 "

Til Udlandet.

Finland, Norge og Sverrig:

Breve indtil 20 gr.	15 Øre
" 125 "	30 "
" 250 "	45 "
" 500 "	60 "
over 500 " 25 Øre for de første 20 gr., og 15 Øre for hver efterfølgende 20 gr.	
Brevfort	10 "
Tryksager pr. 50 gr.	7 "
Postanvisninger (Sverrig, Norge) indtil 5 Kr.	30 "
" 50 "	40 "
" 100 "	50 "
" 250 "	65 "

Det øvrige Udland:

Breve indtil 20 gr.	25 Øre
for hver efterfølgende 20 gr.	15 "
Brevfort	15 "
Tryksager pr. 50 gr.	7 "
Postanvisninger (ogsaa til Finland) indtil 50 Kr.	50 "
" 100 "	75 "
derefter 25 Øre mere pr. 50 Kr. eller Dele deraf.	

Til England og via England:

indtil 50 Kr.	25 "
" 100 "	50 "

Til Forenede Stater i Amerika:

indtil 40 Kr.	40 Øre
" 60 "	60 "
" 80 "	80 "
" 100 "	100 "
derefter 15 Øre mere for pr. 20 Kr. eller Dele deraf	

Til Canada:

indtil 25 Kr.	25 Øre
" 50 "	50 "
" 75 "	75 "
" 100 "	100 "
derefter 25 Øre mere for hver yderligere 50 Kr.	

Metrisk Maal og Vægt.

Længdemaal.

- 1 Mil er $7\frac{1}{2}$ Kilometer er 7500 Meter.
- 1 Kilometer er 100 Dekameter er 1000 Meter.
- 1 Meter er 10 Decimeter er 100 Centimeter.
- 1 Meter er $3\frac{1}{2}$ ($3,4965$) Fod. 1 Centimeter er $\frac{5}{12}$ ($0,4167$) Tommer.
- 1 Alen er 57 Centimeter, 20 Alen $11\frac{2}{5}$ Meter.

Rummaal.

- 1 Kubikmeter er $42\frac{1}{2}$ ($42,491$) Kubikfod.
- " er ca. $\frac{1}{2}$ ($0,47318$) Favn Brænde.
- 1 Favn Brænde er ca. $2\frac{2}{11}$ ($2,181$) Kubikmeter.

Fortegnelse

over Efter-, Høj-, Landbrugs-, Havebrugs- og Husholdningsskoler i Danmark.

(Efter Undervisningsministeriets officielle Fortegnelse.)

A. Folkehøjskoler.

I K ø b e n h a v n :

Borups Højskole, Forst. Johan Borup og Jens Rosenkjær.

I K ø b e n h a v n s A m t :

Grundtvigs Højskole i Lyngby, Fst. H. A. Rosendal, Lyngby.
Roskilde Højskole, Forst. Fru Margrete Bredsdorff, Roskilde.

I F r e d e r i k s b o r g A m t :

»Købmandshvile« v. Hørsholm, Fst. H. Brøndsted, Hørsholm.
Frederiksborg Højskole, Forst. Frederik L. Begtrup, Hillerød.

Hillerød Højskole (Luth. Miss.), Forst. Fr. Larsen.

Helsingør, Intern. Højskole, Forst. P. Mannicke.

I H o l b æ k A m t :

Faarevejle Højskole (I. M.)*), Fst. C. M. Julin. (Landbr. og Husholdn. Afd.).

Vallekilde Folkehøjskole, Forst. Uffe Grosen, Vallekilde.

Ubberup Højskole, Forst. Harald Balslev, Værsløv.

I S o r ø A m t :

Sorø Folkehøjskole, Forst. Vilh. Larsen, Sorø.

Antvorskov Højskole, Forst. Frederik Nørgaard, Slagelse.

Haslev Højskole (I. M.), Forst. P. C. Davidsen, Haslev (Landbrugsafdeling).

Haslev udv. Højskole, Forst. Einer Pagh Petersen, Haslev

I P r æ s t ø A m t :

Brøderup Højskole, Forst. Jens Marinus Jensen, Tapperøje St.

Rødkilde Højskole, Forst. Vagn Møller, Stege. (Hdva/d.)

Stevns Højskole, Forst. Marius C. Skar, Storehedinge.

P a a B o r n h o l m :

Bornholms Højskole, Forst. Frode Aagaard, Aakirkeby.

I O d e n s e A m t :

Kerteminde Højskole, Forst. H. C. Nielsen Svinning, Kerteminde. (Haandv., Landbr.- og Hushdva/d.)

Sørslev Højskole, Forst. R. Nielsen, Jullerup.

Tommerup Højskole (I. M.), Forst. P. Sandbæk, Knarreborg (Ldba/d.).

Vesterdal Højskole, Fst. C. Gaarde, Nr. Aaby (Kontrolkurs.).

Kjøng Højskole, Fst. Olaf Skov, Glamsbjerg, (Ldb., Hdva/d.)

I S v e n d b o r g A m t :

Vejstrup Højskole, Forst. Thøger Dissing, Vejstrup.

*) I. M.: Indre Mission.

Ollerup Højskole, Forst. L. Bækhøj, Ollerup (Haandv. og Gymnastikafd.).

Ollerup Gymnastikhøjskole, Forst. Niels Bukh, Ollerup.
Ryslinge Højskole, Forst. Johs. Monrad, Ryslinge.

I M a r i b o A m t:

Nr. Ørslev Højskole, Forst. Kr. Gregersen, Nykøbing F.,
(Haandvafd.).

Lollands Højskole, Forst. Arth. Petersen, Søllested.

I A a l b o r g A m t:

Bælum Højskole, Forst. Valdemar Rasmussen, Bælum.

Gistrup Højskole, Forst. J. P. Rasmussen, Gistrup.

Støvring Højskole, Forst. Jens Frederiksen, Støvring.

Aaby Højskole, Forst. J. Brydegaard, Aabybro.

I H j ø r r i n g A m t:

Vraa Højskole, Forst. Jens Bertelsen, Vraa.

Try Højskole, Forst. Frode Fogt, Dronninglund (Hushdafd.).

Horne Højskole (I. M.), Forst. S. Olesen, Hjørring (Hushafd.).

I T h i s t e d A m t:

Galtrup Højskole, Forst. Agnus Sørensen, Erslev (Hdvafd.).

I V i b o r g A m t:

Skals Højskole, Forst. F. Elle Jensen, Skals.

Krabbesholm Højskole, Forst. Anders Vedel, Skive (Hdvafd.).

I A a r h u s A m t:

Vestbirk Højskole, Forst. Kr. Nørgaard, Vestbirk (Hdvafd.).

Ry Højskole, Forst. R. Bording, Ry (Haandvafd.).

Odder Højskole, Forst. C. P. Corneliussen, Odder.

Ask Højskole, Forst. J. Christensen-Maarsøe, Malling
(Haandvafd.).

Testrup Højskole, Forst. Kr. Taarup, Maarslet.

I R a n d e r s A m t:

Hadsten Højskole, Forst. Aage Jensen, Hadsten.

Rønde Højskole (I. M.), Forst. Ingemann Herskind, Rønde
(Landbafd.).

Voldby Højskole, Forst. O. Stevns, Voldby.

Vivild Højskole, Forst. Broder Nissen, Allingaaebro (Hdvafd.).

Djurslands Højskole, Forst. Severin Andersen, Trustrup.

I R i b e A m t:

Askov Højskole, Forst. J. Appel, Vejen.

Esbjerg Arbejder-Højskole, Forst. Julius Bomholdt, Esbjerg
(Haandv.- og Hushafd.).

I R i n g k ø b i n g A m t:

Nørre Nissum Højskole (I. M.), Forst. Ludvig Olsen.

Hoven Kvinde-Højskole, Forst. N. J. Østergaard, Tarm.

I V e j l e A m t:

Børkop Højskole (I. M.), Forst. A. S. Dam, Børkop (Ldbrafd.).

Vinding Højskole, Forst. Sigfred Munch, Vejle (Hdvafd.).

Uldum Højskole, Forst. Svenning Petersen, Uldum.
Snoghøj Højskole, Forst. Jørgine Abildgaard og Anna Krogh
(Gymnast.)

H a d e r s l e v A m t:

Rødning Højskole, Fst. Hans Lund, Rødning, (Gymnastafd.)
Hoptrup Højskole (I. M.), Forst. H. Kildeby, Hoptrup (Ldb.-
Husflid-, Husholdnafd.)

A a b e n r a a A m t:

Rønshoved Højskole, Forst. Aage Møller, Ringenæs.

S ø n d e r b o r g A m t:

Danebod Højskole, Fst. Frede Terkelsen, Fynshav (Hdvafd.)

F æ r ø A m t:

Færøernes Højskole, Forst. Simun av Skardi.

B. Landbrugsskoler.

(Derunder Havebrugs- og Husmandsskoler.)

I K ø b e n h a v n s A m t:

Vilvorde Havebrugsskole, Fst. Vald. Jensen, Charlottenlund.
Lyngby Landboskole, Forst. J. J. Hansen, Lyngby.
Tune Landboskole, Forst. N. Bredkjær, Taastrup.

I F r e d e r i k s b o r g A m t:

Slangerup Landbrugsskole, Forst. Oluf Jensen, Slangerup.

I H o l b æ k A m t:

Vestsjællands Landbrugssk., Forst. V. A. Nielsen.
Høng Husmandsskole, Forst. Tormod Jørgensen, Høng,
(Hushafd.)

I S o r ø A m t:

Kærehave Landhusholdningsskole, Forst. Johs. Jensen,
(Hushafd.)
Haslev Landbrugsskole (I. M.), Forst. J. K. Jensen, Haslev.

I P r æ s t ø A m t:

Sydsjællands Landbrgsk., Forst. Morten Nielsen, Lundby.

I O d e n s e A m t:

Aarslev Havebrugsskole, Forst. Svend Busk, Aarslev.
Dalum Landbrugsskole, Fst. Joh. Petersen-Dalum, Hjallesø.
Fyns Stifts Husmandsskole i Odense, Forst. Jakob E.
Lange, Odense, (Hushafd.)

I S v e n d b o r g A m t:

Skaarup Landbrgsk., Frst. C. Clausen, Skaarup, (Hushafd.)
Korinth Landbrgsk., Frst. Poul Fenger, Korinth, (Hushafd.)

I A a l b o r g A m t:

Store Restrup Husmandsskole, Forst. K. Balle, Sønder-
holm, (Hushafd.)

I V i b o r g A m t:

Asmildkloster Landbrugsskole, Forst. H. Hauch, Viborg.

I Aarhus Amt:

Malling Landbrugsskole, Forst. Niels Jørgensen, Malling
Beder Havebrugsskole, Forst. N. Klougart, Beder.

Vejlby Landbrugssk., Forst. Axel Møller, Vejlbj., (Hushafd.)

I Ribe Amt:

Ladelund Landbrugsskole og Mælkeriskole, Forst. J. C.
Overgaard, pr. Brørup. (Kontrolkursus).

I Ringkøbing Amt:

Borris Landbrugsskole, Forst. H. K. Rosager, Borris.

I Aabenraa Amt:

Graasten Landbrugsskole, Forst. H. Hansen og Konsulent
H. Hansen, Aabenraa.

C. Efterskoler.

Aaby Efterskole, Forst. Johan Brydegaard, Aabybro St.

Agerskov Efterskole, Forst. A. Hvidager, Agerskov.

Aale Efterskole, Forst. Fru Anna Laursen, Aale.

Askov Ungdomsskole, Forst. Anders Nielsen, Vejen.

Aagaard Efterskole, Forst. P. Lindholm, pr. Gravens.

Bramminge Efterskole, Forst. Niels Hansen, Bramminge St.

Bagterp Efterskole, Forst. Andreas Nielsen, pr. Hjørring.

Beder Ungdomsskole, Forst. Niels Klougart, Beder.

Dalby Efterskole, Forst. Kristian Østergaard, Dalby St.

Egaa Efterskole, Forst. Ejner Pedersen, Egaa ved Aarhus.

Elbæk Efterskole, Forst. Kristjan Jensen, Søvind St.

Eriksminde Efterskole, Forst. Karl Kirk, Boulstrup St.

Faarevejle Efterskole, Forst. Math. Knudsen, Faarevejle St.

Flemming Efterskole, Forst. Sigurd Højberg, Flemming St.

Glamsbjerg Efterskole, Forst. P. J. Skriver, Glamsbjerg.

Gylling Efterskole, Gylling St.

Galtrup Fortsættelsesskole, Forst. Jakob Lykke, pr. Erslev.

Havbro Efterskole, Forst. Janus Worm, Havbro St.

Holsted Efterskole, Forst. V. Stenkilde, Holsted St.

Hjemly Efterskole, Forst. Aksel Appel, Højrup St.

Hoptrup Efterskole, Forst. L. P. Hagelskær, Hoptrup.

Klank Efterskole, Forst. J. P. Hansen, Galten St.

Kolt Efterskole, Forst. Kr. Højmark, pr. Hasselager.

Kirkebakken Efterskole, Forst. Thorvald Madsen, Odder.

Langtved Efterskole, Forst. Sigurd Brøndsted, Ullerslev St.

Løkken Efterskole, Forst. Carl Wollenberg, Løkken.

Nordborg Slots Efterskole, Forst. Overgaard, Nordborg.

Nr. Løgum Efterskole, Forst. Pastor Høgsbro, Løgumkloster.

Nr. Søby Efterskole, Forst. Jens Nielsen, Allersted St.

Nr. Aaby Efterskole, Forst. H. Bjerg og Olaf Nielsen, Nr.
Aaby Station.

Ousted Efterskole, Forst. Kristian Hansen, Ousted pr. Lejre.

Rens Efterskole, Forst. Randløv Jensen, St. Jyndeved.

Ringe Efterskole, Forst. P. Birkelund, Ringe.

Salling Ungdomsskole, Forst. Sørine og Anton Thyregaard.
Jebjerg St.

Skanderup Efterskole, Forst. Palle Kirk, Lunderskov St.

Skelund Efterskole, Forst. S. og Th. Havemose, Skelund.

Skibelund Efterskole, Forst. Kr. la Cour Pedersen, Vejen St.

Staby Efterskole, Forst. Jens Kjær, pr. Ulfborg.

Ubby Fortsættelsesskole, Forst. Jens Nylev, Ubby pr. Jerslev.

Vestbirk Efterskole, Forst. Ole Madsen, Vestbirk St.

V. Vedsted Efterskole, Forst. C. J. Andersen, Ribe.

Vesterlund Efterskole, Forst. Vilh. Grell, Thyregod St.

Vindehelsing Efterskole, Forst. Rasmus J. Rasmussen,
Gørlev St.

Vejstrup Efterskole, Forst. Thøger Dissing, Vejstrup.

Vrigsted Efterskole, Forst. Johs. Vejlager, Vrigsted.

Ølgod Efterskole, Forst. P. Hansen, Ølgod.

Landboforeninger og Avlsorganisationer i de sønderjydske Amter.

Fælleslandboforeningen for Nordslesvig:

Formand: Forpagter J. Høyer, Billeslund pr. Gramby.

Næstformand Forp. Hans Linnet, St. Tønde pr. Jejsing.

Konsulenter i Planteavl: H. Hansen, Karpedam, Aabenraa. Chr. Nielsen, Kirkebakken, Nybøl, M. V. Bruhn, Rødding, og L. Nørgaard, Løgumkloster.

Konsulenter i Husdyrbrug: Jørgen Frank, Hammelev, og Th. Thomsen, Sønderborg.

Planteavlsudvalgets Formand: Gdr. J. Petersen, Sommersted.

Husdyrudvalgets Formand: Gdr. M. K. Gram, Københoved pr. Skodborg.

Landboforeninger.

Haderslev Amts Landboforening. Formand: Gdr. M. Wiuff, Sillerupgaard pr. Fjelstrup.

Den Nordslesvigske Landboforening. Formand: Forpagter J. Høyer, Billeslund pr. Gramby.

Nørre Rangstrup Herreds Landboforening. Formand: Gdr. Johs. Juhl, Branderup.

Aabenraa Amts Landboforening. Formand: Gdr. P. Chr. Hanssen, Nygaard pr. Bolderslev.

Det blandede Distrikts Landboforening. Formand: Gdr. Hans Beyer, Aasgaard pr. Ballum.

Slogs-Herreds Landboforening. Formand: Forpagter H. Linnet, St. Tønde pr. Jejsing.

Vis Herreds Landboforening. Formand: Gdr. C. Gregersen, Frøslev pr. Padborg.

Den Sundevedske Landboforening. Formand: Gdr. Kr. Iversen, Avnbøl.

Den Alsiske Landboforening. Formand: Gdr. P. Petersen, Hestehave pr. Sønderborg.

Den Mellemalske Landboforening. Formand: Gdr. Chr. E. Christensen, Asserballe.

Als Nørreherreds Landboforening. Formand: Gdr. Jens Nissen, Nordborg.

Løgumkloster og Omegns Landboforening. Formand: Gdr. N. Skov, Løgumkloster.

Ovennævnte Foreninger er indmeldte i Fælleslandboforeningen, hvis Bestyrelse dannes af de enkelte Foreningers Formænd.

Sønderjysk Fællesledelse af Korthornsavl.

Formand: Gdr. Mads Gram, Københoved pr. Skodborg.
Konsulent: Landbrugskandidat J. Frank, Hammelev.

Vestslesvigs Fællesledelse af Korthornsavl.

Formand: Gdr. Math. Jepsen, Rørkær pr. Jejsing.
Konsulent: J. Frank, Hammelev.

Sønderjysk Fællesledelse for Avlen af rødt dansk Malkekvæg.

Formand: Gdr. Jørgen Skov, Himmærk.
Konsulent: Th. Thomsen, Sønderborg.

Fællesledelsen for Avlen af hollandsk Malkekvæg.

Formand: Gdr. H. Jensen, Tornumgaard, pr. Lintrup.
Konsulent: Th. Thomsen, Sønderborg.

De samvirkende sønderjyske Hesteavlforeninger.

Formand: Gdr. N. Skrumager, Visby Hedegaard, pr. Visby.

Statskonsulent i Mejeribrug.

Johs. Jensen, Aabenraa.

De samvirkende sønderjyske Husmandsforeninger.

Formand: Jørg. Petersen, Halk pr. Hejsager.
Konsulent: Ravn, Rødekro.

Husmandsforeningerne for Als og Sundeved.

Formand: Chr. Becker, Asserballe.

Vejrspaadomme for 1928.

(Efter den 11-aarige Periode.)

*Mennesket spaa'r,
men Gud raa'r.*

Januar: Maanedens første Halvdel bringer Frostvejr. Senere stormfuldt med rigelig Nedbør, ogsaa Snefald.

Februar bliver temmelig mild; henimod Maanedens Slutning let Frost.

Marts: Første Del vinterlig. I Slutningen af Maanedens nogle foraarsagtige Dage.

April: Maanedens første Del bringer smukke Dage, sidste Del ligeledes. Ind imellem nogle Dage med Regn, Blæst og Nattefrost.

Maj holder Indtog med Uvejr og Kulde. Sidsie Del bringer tørre og varme Dage.

Juni: I første Del af Maanedens hyppig Regn, derefter følger mange smukke Sommerdage.

Juli bringer varme Sommerdage, tit Tordenvejr og Regn.

August: Tørvejr fremherskende den første Del af Maanedens; derefter følger Dage med Regn og Blæst.

September: Indtil Midten ofte Regn, Tordenvejr og Blæst. Slutningen tør og sommerlig.

Oktober: bliver gennemgaaende mild. Kun i Slutningen Regn og Blæst.

November: Første Del mild. Derefter stærk Nedbør. I Slutningen let Frost.

December begynder med let Frost, der tiltager henimod Midten af Maanedens. I sidste Halvdel Sne og Blæst.

Gud raader for, hvad Aaret os skal bringe.

Mens Bølgen ruller

Fortælling af **Ruth Sieverts.**

Skvulp, Skvulp!

Aabenraafjordens Bølger vuggede sagteligt under Sommerbrisen og afspejlede den høje blaa Himmel en Tone dybere. Inde ved Bredden spejlede den Skovens ranke lyse Bøge, skyllede længere op under dem, trak sig tilbage igen, slikkede atter op over Strandkanten for Fødderne af den unge Pige, som sad der hensunken i sine Tanker.

Hun saa hverken den blaa Himmel eller de grønne Træer, men hun hørte Bølgernes Leg ved sin Fod.

Skvulp, Skvulp!

Bølgeslaget fortalte hende om hendes hjertenskær derude paa Fiskerflaaden og hans Færd langt bort til Sildestimerne i Øresund, til Markederne ved Skanør og Falsterbo paa Skaanes Kyst.

Snart vilde Bølgerne bære ham hjem igen. Saa skulde Fæstensøllet drikkes, ja maaske Brylluppet staa, før han atter drog bort.

Skvulp, Skvulp!

Bølgerne sang ogsaa en sørgelig Sang om Ufredstiderne i Landet. De bragte Bud fra Sliens Bredder om Bisp Valdemars Rænker, de meldte fra andre Kanter om den unge Hertug Valdemar. Hendes Far var Bispens Tilhænger. Svend og hans Far stod paa Kong Knuds og Hertugens Side. — Aa, men det skulde ikke faa Lov at skille de to Hjerter, der skabtes for hinanden.

Hun rejste sig. Stod en Stund med Haanden for Øjnene og spejdede ud over Fjorden.

Intet Sejl — endnu!

Skvulp, Skvulp!

Hver Bølge nynnede hans Navn. Svend, Svend, lød det i hendes Øren.

Saa vendte hun sig og gik hjem til sin Faders Gaard.

Højrosted Tale lød inde fra Rosengaarden. Hendes Fars og Svends Fars Stemmer. Bispens og Hertugens Navne raabtes ud. Ord tog Ord. De skiltes i Vrede, de to gamle Venner.

— Jomfru Kirsten gik med røde Øjne den Dag.

— — —

Skvulp, Skvulp!

I Nattens Mørke krydsede et Sejlskib ind ad Aabenraa Fjord. Hertug Valdemar var om Bord, agtede sig til Aabenraahus til Møde med Bispen. Uventet kom han. Hvad Enden paa det Møde skulde blive, kunde ingen sige.

Ved Roret stod Svend. Hans Baad var blevet prajet af Hertugens Skib derude paa Søen. Man søgte en Lods til Aabenraa. Han blev udtaget som den stedkendte Mand. Hver Grund her i Fjorden kendte han fra Dreng. I Mørket styrede han sin Kurs saa sikker som ved højlys Dag.

Skvulp, Skvulp!

Bølgerne bar ham mod Hjemmet. De hviskede til ham et elsket Navn. Kirsten, Kirsten! Men de sang ogsaa en Sang om Hæder og Ære. En dyrebar Last førte hans Skib i Dag, Hertugen selv! Om Færden lykkes, venter ham en ærefuld Løn.

Henad Morgenstunden stod Skibet ud igen ad Fjorden. I Lasten laa en lænket Mand. Det var Bispen, Valdemar Knudssøn. Det blev Enden paa de natlige Forhandlinger.

Han laa og lyttede til Bølgeslaget. Det fortalte ham Historien om hans Æts Forbandelse. Fra Slesvig bragte de

Bud om hans Oldefars, Kong Nielses Drab, langt borte fra Skaanes Kyst hviskede Bølgerne om hans Farfar, der faldt ved Fodevig. Fra Roskilde hørte han som et Ekko af sin Fars Skrig, da han segnede for Øksehug. Og med ham selv, hvor bar det hen?

Skvulp, Skvulp!

Svend Bentsøn var atter om Bord. Han lyttede ogsaa til Bølgerne. Han havde modtaget sin Løn, faaet Lov at følge Hertugen som hans Mand. Til Ære og Berømmelse skulde Bølgerne bære ham nu i den unge Hertugs Følge. Sin Fødeby saa han kan hænde aldrig mere. Men Æren vinkede. Til Sejr, til Sejr!

Men Bølgerne nynnede ogsaa et Navn, som han helst ikke vilde høre. Hun græd ved hans Bryst, da han tog Afsked med hende i Nat. De vidste begge, at det blev for stedse.

— — —

Bølgerne sang hans Navn for hende, saa længe hun blev paa sin Fars Gaard dernede ved Fjordbredden. Deres Skvulp lød som Graad i hendes Øre nu. Hun taalte ikke at høre Bølgeslaget mere, men hørte det altid.

Skvulp, Skvulp!

— Saa kom den rige Bonde og fik hendes Fars Ja. Hendes eget blev der ikke spurgt om. Han førte hende bort fra Bølgeskvulpet. Det var en Slags Befrielse. Han boede oppe paa Højderyggen bag Aabenraa By. Der var Sus i Bøgenes Toppe, for Skoven stod tæt bag Gaarden, men Bølgeslaget hørtes ikke saa langt, selv om man saa Fjorden blaane dernede mellem Bakkerne.

Her blev Kirsten Mor til en stor Børneflokk. Det yngste Barn var en Datter, opkaldt efter sin Mor.

— — —

Unge Kirsten var 20 Aar nu, som Moderen, da hun lyttede til Bølgenes Pludren.

Den kendte hun intet til. Men hun gik under de ranke Bøge paa Skrænten deroppe og saa ind over det flade Land eller ned over de stejle Bakker, helt ud over Fjordens blaa Stribe — og drømte om Eventyret, der skulde komme fra en af Kanterne.

Skovens Susen havde hvisket hende Eventyret i Øret fra hun var Barn. En mægtig Konge vidste de at fortælle om. Han lignede Kong Valdemar Sejrs, som hun havde set ham engang nede i Aabenraa, da Byens Velgører og Lovgiver blev hyldet af store Folkeskarer under et Besøg paa det Slot, hvor han havde levet saa meget som Hertug.

Østenvinden kunde melde om hans Sejr i fordums Tid langt borte ved Østersøens Kyster. Vestenvinden hviskede om hans elskede Dronning Dagmars Komme til Landet, om hendes helgenrene Liv og dybt begrædte Død derovre i Ribe.

En vild Nordøstvind kom hvinende og fortalte den forfærdelige Historie om Kongens Tilfangetagelse paa Lyø og de sørgelige Aar, som fulgte paa.

Men nu blæste Vinden fra Syd. Den susede saa underligt i Trætoppene, som havde den nyt at melde. — Var de mere sande, Rygterne om det store Slag, som skulde have staaet dernede ved Bornhøved? Havde Valdemar Sejr virkelig lidt Nederlag? Var Hæren paa Flugt, kunde Fjenden bryde herind en skønne Dag? — Oksevejen gik der langt inde i Landet. Støvskyer hvirvlede op der af og til. Hvad gemte de mon?

— — —

»Kirsten, drømmer du igen«, lød Moderens strenge Røst«.

Den unge Pige fo'r sammen, rev sig løs af sine Betragtninger og tog atter fat paa sin Dont i Hus og Stald.

Men hvad var nu det for en Lyd? — Var det Torden?

— Nej, Vognrumlen! Larm som af mange og tunge Vogne.
Og Hestetrampen.

Hun lod Spandene staa. Hun maatte ud igen at se.
Det suste i Trætoppene. — Eventyr, Eventyr!

Vognrumlen nærmede sig. Nu kom de første Heste frem af Skoven, bærende en tung Hængekarm. En Rytter sprængte forbi, hen imod hende. Han holdt foran hende. — En skøn ung Ridder.

»Har I en Drik Vand? Der er en syg Mand henne i Karmen, som trænger til en Læskedrik«.

»Jeg bringer Mælk eller Mjød«, raabte Pigen og løb ind. Ridderen saa langt efter hende.

Da hun kom ud igen, holdt Karmen for Døren. Den unge Ridder stod nu og talte med en ældre Mand inde i den.

Hun kredensede Bægeret, rakte det frem og nejede yndefuldt. Men idet hun saa op, havde hun nær tabt Driken af Sindsbevægelse.

»Kong Valdemar!« udbrød hun. Var det en Drøm!

»Tys, tys!« hviskede Ridderen. »Kender I Kongen, Jomfru, saa sig ej et Ord om, at det er ham, der rejser her. Vi er paa Flugt, ønsker ej at kendes. — Kan I holde Tand for Tunge?«

»Det kan jeg, naar I beder mig«, sagde hun og rødmede.

Kongen havde et Bind om det ene Øje. Det var helt gennemtrængt af Blod.

»Faar jeg Lov at hente et nyt Bind til Eders Øje, Herre Konge«, bad Kirsten.

»Tak Barn, Tak, om I har det ved Haanden«.

— — —

Sus, Sus! — Eventyr, Eventyr! — Kongen, Riddersmanden — ja, endelig Eventyr!

Hun kom med Lærred. Hun og Ridderen hjalpes ad at rive det i Strimler.

»Hvad bestiller du, Kirsten«, lød en barsk Stemme.

Pigen fo'r skræmt sammen. Der stod Moderen. Hun vendte sit Ansigt mod hende, angst for at høre mere. Det var haardt at blive udskældt i Kongens og den unge Ridders Paahør.

Men hun studsede forundret ved at se Moderen. Denne stod helt bleg, og der var ikke mere Vrede at spore i hendes Ansigt. Det afspejlede kun en voldsom Bevægelse.

»Svend!« stammede Moderen.

»I kender mig«, udbrød Riddersmanden.

»Jeg kendte jer engang.«

»Jeg forstaar det. — I mener min Far. Han var her fra Aabenraa. Han faldt med Hæder i Kongens Hær. Jeg tjener nu min Konge, som han gjorde det.«

»Svends Søn«, hviskede Moderen.

»Saa hedder I Kirsten«, sagde den unge Mand. »Min Far har fortalt mig om jer. Og vi maa tales nærmere ved med det første. — Hvad hedder eders unge Datter der?«

»Kirsten, som jeg selv.«

— — —

Sus, Sus! — Eventyr i Luften.

Nu lød en Stemme henne fra Karmen.

»I glemmer rent mig, Børnlille. Nu lad mig tale et Ord med her. Hør, Fru Kirsten, kan I afstaa eders Datter? Jeg mangler en Plejerske. Og selv om hun staar her og helt glemmer at lægge Bind paa mit Øje, som hun lovede, tror jeg dog, hun har Haandelag derfor. Bliver jeg tilfreds med hende, fejrer jeg hendes Bryllup, naar mit Saar er helet. — Kan hende er der en Bejler i Nærheden.«

»Min Konge!« jublede Jomfru Kirsten.

Men hendes Mor stod og saa langt ned over Aabenraa Fjord. Hun syntes for første Gang i mange Aar, at hun hørte Bølgeskvulpet dernede.

Eventyr, Eventyr!

— Lidt efter satte den tunge Karm sig i Bevægelse ned ad de stejle Bakker mod Aabenraa. Den syge Konge laa tilbagelænet i Puderne. Men Karmens Rysten paa den elendige Vej fik ikke Lov at volde ham Pine, for en ung Kvinde sad rede til at afbøde hvert Stød. Og ved Siden af red en ung Ridder, vogtende paa Vejen og Karmen, men ofte ivrigt spejdende ind under dennes Tag. Om det blot var for den syge Konges Skyld, er ikke godt at sige.

— — —

Ikke mange Uger senere gled et Skib ud ad Aabenraa Fjord. Det skulde føre Kong Valdemar, der nu var næsten helt helbredet, til et vigtigt Raadsmøde i Vordingborg.

Men om Bord paa Skibet befandt sig ogsaa et ungt Par, hvis Bryllup Kongen lige havde fejret med megen Pomp og Pragt paa sit Slot Aabenraahus. Det var Kirsten og Svend.

Bølgerne havde nynet for hendes Mor og hans Far om Lykke engang. Nu gik Drømmen i Opfyldelse.

— — —

Den Dag i Dag skyller Bølgerne mod Sønderjyllands Kyst. De synger deres Sang fra svundne Dage, om Elskov, om Kamp, om Sejr og Nederlag. Stadig bringer de Bud fra Kyst til Kyst, om Menneskers Skæbne, om deres Kamp for Fædrejord og Modersmaal, endnu som dengang i Kong Valdemars Dage en Kamp mod Strømmen fra Syd.

»Men Danmark skal staa,
mens Bølgerne rulle«.

Minder fra Fængselsophold.

Af **H. P. Hanssen.** (F, N)

Under Køllerpolitikken forsøgte Landraad B e c h e r e r i Haderslev at købe falske Vidner for at faa to højt ansete danske Tillidsmænd, Gaardejerne P. Timmermann i

Skærbæk og C.

Finnemann i Taarning, stemplede som Optanter og udviste.

I Skærbæk var den berygtede Amtsforstander W i n t e r y.

A d l e r s f l ü -
g e l Landraa-
dens Haandlan-
ger. Amtsfor-

P. Timmermann

C. Finnemann

standeren havde, som det i 1907 konstateredes under en Retssag i Kiel, i Landraadens Nærværelse budt Skomager G r e i s e n i Skærbæk 2000 Mark, hvis han vilde aflægge Ed paa, at Timmermann i 1867 havde opholdt sig i Ribe. Senere skærpede Pastor J a c o b s e n i Skærbæk yderligere Vidneudsagnene i Kiel ved at offentliggøre forskellige Dokumenter, først i Pressen, senere i en Aaret efter under Forfatternavnet »Arminius« udgiven Brochure: »Gewalt geht vor Recht!«

Efter at C. Finnemann var bleven udvist og transporteret over Grænsen, vendte han tilbage og fremtræng dermed en Retssag. Ved Underretten førte Landraaden to Vidner: en Gendarm Stegmann og en ældre Kone Bodil Hansen fra Esbjerg. Begge aflagde Ed paa, at Finnemann ved Nytaarstid 1867 havde afgivet en Optionserklæring og derefter var flyttet til Danmark. Paa Grundlag af dette Udsagn blev Finnemann dømt. Sagen gik derefter til Landsretten i Flensborg, hvor Finnemann førte Bevis for, at Gendarm Stegmann først var kommen til Nordslesvig i Oktober 1867. Gendarmen maatte vedgaa dette. Dermed bortfaldt hans Vidnesbyrd som falskt. Men Landsretten dømte Finnemann under Henvisning til »Vidnet Hansens« Udsagn. Han var derefter landsforvist i flere Aar.

Vidnet Bodil Hansen fortalte imidlertid, at hun vilde faa Penge af Landraaden, hvis Finnemann blev dømt. For at faa dette Udsagn vidnefast rejste to danske Borgere fra Haderslev, Vinhandler Wartho og Købmand H. Frees, til Esbjerg, hvor de hos en bekendt traf Bodil Hansen, som under en Sammenkomst i tre Vidners Nærværelse erklærede, at hun vilde faa 2000 Mark af Landraaden, hvis Finnemanns Dom blev stadfæstet af højeste Instans. Hendes Søn, som var ansat ved Smaabanen i Haderslev, beroligede sine Kreditorer med en Henvisning til, at han skulde have en Del af disse Penge. Denne Sag fremdrog jeg derefter i en Afhandling om »Køllerpolitikken« i Sønderjydske Aarbøger 1904.

For at fremtvinge en Genoptagelse af Finnemanns Sag fremdrog jeg endvidere i 1905 disse Kendsgerninger i den preussiske Landdag, idet jeg indtrængende opfordrede Indenrigsminister v. Hammerstein til at skride ind og lade Retten faa sin Gang. Ministeren tog straks Ordet og svarede heftigt, at jeg misbrugte min Urørlighed som

Landdagsmand. Hvis jeg vovede at gentage disse Sigtelser imod preussiske Embedsmænd udenfor Deputeretkamret, skulde han nok tage Affære. Jeg svarede skarpt tilbage: »Det har jeg allerede gjort i Fjor! Ministeren kan finde Sagen udførligt omtalt i dette Halvbind af Sønd. Aarb. 1904, som jeg hermed stiller til Deres Raadighed.« Dermed rakte jeg ham Bindet. Uden at svare greb han hurtigt en Blyant og nedjagede i en Fart et Par Linjer paa et Stykke Papir og rakte det med nogle heftige Ord til en Gehejmeraad, der stod i hans Nærhed. Kort efter rejstes der Sag imod mig som Forfatter af Afhandlingen og imod Nikolaj Andersen som ansvarhavende Redaktør af »Sønderjydske Aarbøger«.

I Efteraaret 1905 blev Sagen forhandlet ved Landsretten i Flensborg. Jeg havde stævnet 18 Vidner, men kun faa af dem blev afhørt. Retspræsidenten erklærede nemlig indledende, at han vilde afvise ethvert Spørgsmaal og enhver Udtalelse, som berørte de politiske Forhold. Alle Forsøg paa at oplyse Sagen ved Hjælp af Landraadens Vidnekøb i Skærbæk blev derfor skarpt afviste. Bodil Hansens Udtalelser om, at Landraaden havde stillet hende og hendes Søn en Belønning af 2000 Mark i Udsigt, hvis Finne-mann blev dømt, stadfæstedes af flere Vidner. Men Landraaden paastod, at han kun havde lovet dem, at deres Rejseudgifter og andre Udlæg vilde blive erstattede. Statsadvokaten stemplede derefter Bodil Hansen som en uvederhæftig og utilregnelig Person, hvis Udsagn var betydningsløst, — desværre uden at drage Konsekvenserne deraf i Finnemanns Sag! Derimod foreslog han Retten at straffe mig med 9 og N. Andersen med 3 Maaneders Fængsel. Retten tiltraadte Statsadvokatens Opfattelse af Hovedvidnet i Finnemanns Sag og idømte mig 3 Maaneders Fængsel og Nikolaj Andersen 300 Mark Bøde.

klæbe Kuverter eller lignende. Efter Aarhundredeskiftet udstedtes der en Anordning, hvorefter Overstatsadvokaten kunde tillade, at Fanger, som i deres borgerlige Stilling var sysselsat med litterært Arbejde, lejede deres egen Arbejds-kraft af Staten. Jeg søgte og fik denne Tilladelse. Overstatsadvokat L u t h e r i Kiel fastsatte Værdien af mit Arbejde til 1 M. 50 Pg. daglig, som jeg skulde indbetale til Statskassen.

Fængselsreglementet bestemte, at Fangerne daglig skulde udføre et bestemt Arbejde. Leverede de flere Varer end fastsat, fik de dem ekstra betalt. Dette spillede en stor Rolle, thi fra den 6. Uge af maatte Fangen anvende Halvdelen af sin Arbejdsfortjeneste til Forbedring af den knappe og daarlige Fangekost. De Fanger, der lejede deres egen Arbejds-kraft, skulde efter Reglementet have en tilsvarende Adgang til at forbedre Kosten. Fængselsdirektøren bestemte derfor, at 10 % af, hvad Statskassen tjente ved at udleje mig, altsaa 15 Penning daglig, skulde godskrives mig som Fortjeneste ved Ekstraarbejde. Saaledes var alt vel ordnet: Først betalte den preussiske Statskasse mig 15 Mark daglig for mit Arbejde som Landdagsmand. Derefter lejede jeg atter mig selv af den preussiske Stat for 15 Groschen daglig. Af dem fik jeg atter 15 Penning daglig som min Andel i, hvad Staten tjente paa mig! Og af disse 15 Pg. maatte jeg endelig fra den 6. Uge af anvende Halvdelen, altsaa 7½ Pg. daglig til Forbedring af Fangekosten.

Centralfængslet i Neumünster er stort og var den Gang nyt. Jeg blev anbragt paa 4. Sal i en Fløj, hvor der sad 320 Fanger i Enkeltceller, 80 paa hver Etage. Foran Cellerne løb der et smalt Galleri. I Midten strakte sig en Rotunde op gennem alle Etager. Øverst oppe sad, som paa et Hlid-skjalv, en Overopsynsmand, som derfra kunde iagttage alle 320 Celledøre. Paa hver Etage var der desuden altid to Opsynsmænd i Funktion. Cellens Udstyr bestod af en

Briks, som blev hægtet op imod Væggen om Dagen, en Træbuk, en Stenkrukke med Vand, en lille Trækasse med Salt og en Bibel. Desuden en Blikskaal til Mad, en Ske og en Træpind i Stedet for Kniv og Gaffel, som var forbudt. Da jeg skulde udføre skriftlige Arbejder, fik jeg undtagelsesvis et lille Bord.

Mens Fangerne ellers bar Fangedragt og gik i Trætøfler, kunde politiske Fanger faa Tilladelse til at gaa i deres egen Dragt. Vi var den Gang tre Fanger, som Overstatsadvokaten havde tilstaaet denne Begunstigelse. Iøvrigt var Kosten og Behandlingen den samme som for de øvrige Fanger. Fængselsdirektøren modtog mig med Ordene: «Glem ikke, at Deres Ophold her er en Straf og ingen Komædie!»

Hver Dag førtes Fangerne ned i Fængselgaarden, hvor de spadserede eller rettere travede rundt med tre Skridts Afstand i en halv Time. To Opsynsmænd med højt hævede ladte Revolvere stod imens og vaagede nøje over, at ingen sagde et Ord. Blev nogen greben paa fersk Gerning, blev han straks ført op i Cellen og straffet. Streng Justits var imidlertid nødvendig, thi blandt Fangerne var der svære Forbrydere, som maatte afsone indtil 10 Aars Fængsel.

Overstatsadvokaten havde i Forvejen meddelt Fængselsdirektionen, at jeg maatte gaa i mit eget Tøj. Jeg havde taget en lille Haandkuffert med, som indeholdt et Sæt Tøj til at skifte med, Linned, Strømper, Skrivematerialier og enkelte andre Fornødenheder, og gik ud fra, at jeg, efter at den var eftersat, kunde tage den med ind i min Celle. Men det var der ikke Tale om. Kufferten skulde deponeres hos »Hausvater«. Underinspektøren førte mig straks første Dag ned i Kælderen, hvor denne mægtige Ordenshaandhæver residerede, for at der kunde blive optaget en Protokol over, hvad Kufferten indeholdt. Til min store

Forbavselse viste det sig, at den indeholdt 273 Genstande, som alle opførtes i Protokollen, hver med sit Nummer! Specialiseringen gik saa vidt, at f. Eks. hver Flip, hvert Lommetørklæde, ja hver Staalpen fik sit Nummer. Da vi omsider havde faaet denne vidtløftige Protokol affattet, blev den højtidelig godkendt og underskrevet af »Hausvater« og mig, og vore Underskrifters Rigtighed attesteret af Underinspektøren.

Efter nogle Dages Forløb havde jeg det Uheld, at en Benknap, hvorpaa jeg fæstede Flippen, brast. Jeg havde en Reserveknap i min Kuffert og bad Opsynsmanden om at hente den.

»Men det«, sagde han, »er virkelig ikke saa simpel en Sag«.

»Hvordan skal jeg da bære mig ad med at faa den?« spurgte jeg.

»De maa stille et Andragende«, svarede han. »Det kan stilles mundtligt hos mig. Jeg giver det saa videre til Overopsynsmanden, som vil give det skriftlig Form.«

Som sagt, saa gjort. Andragendet om at faa Benknappen udleveret blev stillet og skriftligt formuleret af Overopsynsmanden. Overopsynsmanden sendte det forskriftsmæssigt videre til Underinspektøren, for at han kunde undersøge, om det var tilladt efter Fængselsreglementet. Underinspektøren sendte det, forsynet med en derpaa lydende Notits videre til Overinspektøren, hvem det paalaa at indstille Andragendet til Bevilling eller Forkastelse. Overinspektøren anbefalede Bevillingen, sendte det videre til Fængselsdirektøren, som slog Hovedet paa Sømmet ved at udstede en »Verfügung«, hvorefter Andragendet var bevilget. Med denne »Verfügung« gik Akterne videre til »Hausvater«, som efter at have gjort sig bekendt med dem, tilkaldte Underinspektøren til Assistanse ved Knappens Udlevering.

Femte eller sjette Dag, efter at Andragendet var stillet, mødte Underinspektøren, ledsaget af en Fange, som bar Nøgleknippet, derefter i min Celle, meddelte mig, at mit Andragende var bevilget og anmodede mig om at følge med ned til »Hausvater« for at faa Knappen udleveret. Saa gik vi tre Mand høj ned ad Trapperne og gennem de lange Gange til Depotet. »Hausvater« var forberedt paa vort Komme. Protokollen af 1. April laa paa hans Pult og min Haandkuffert stod ved Siden af den. Vi søgte nu først om Knappen i Protokollen, og ganske rigtig: Paa tredie Folioside fandt vi: »Nr. 83 en Kraveknap«. Kufferten blev nu aabnet. Knappen blev funden, højtidelig udtaget og foreløbig opstillet paa Pulten. Der skulde nemlig optages en Protokol, før »Hausvater« kunde udlevere den. Protokollen begyndte meget sagligt med, at Fangen (Nr.) under (Dato) havde stillet Andragende om at faa udleveret en Knap, som skulde findes mellem de af Fangen ved hans Tiltrædelse af Straffen i Fængslet deponerede Genstande. Efter at Andragendet havde passeret de i Fængselsreglementet foreskrevne Instanser, havde Fængselsdirektøren under (Dato) udstedt en »Verfügung«, ifølge hvilken Andragendet var bevilget og »Hausvater« var bleven bemyndiget til at udlevere Fangen bemeldte Genstand. Underrettet derom indfandt Underinspektøren (Navn) ledsaget af Fangen (Nr.) og Ansøgeren sig derefter Dags Dato i Depotet for at faa Genstanden udleveret. Efter at Knappen, som i Protokollen af 1. April var opført som Nr. 83, derefter i Ansøgerens Paasyn var bleven udtaget af hans Kuffert, blev den i de nævnte Vidners Nærværelse af »Hausvater« udleveret til Fangen, som ved at underskrive Protokollen egenhændig kvitterede for Modtagelsen. Sted, Datum og Underskrift af Hausvater, mig samt Underinspektøren som Vidne. Tre Mand høj vandrede vi derpaa efter vel fuldført Gerning atter op ad alle Trapper til min

ensomme Celle, som Underinspektørens Ledsager aabnede og lukkede. Endelig havde jeg min Knap, men jeg maatte rigtignok sande Opsynsmandens Ord. At faa den udleveret havde ikke været en saa simpel Sag, »keine so einfache Sache«, som jeg i min Enfoldighed havde troet.

De tre Maaneder var snart omme. Jeg havde faaet Papir udleveret til skriftlige Arbejder, et nøje aftalt Antal Ark, som jeg var ansvarlig for. Dette var kun rimeligt, da der maatte vaages over, at Fangerne ikke fik Skrive-materialier. Jeg skrev i Fængslet paa Grundlag af den officielle preussiske Statistik en længere Afhandling om, »Det nordslesvigske Landbrugs Prioritetsgæld«, som senere er bleven offentliggjort i »Sønderjydske Aarbøger«. Under Udarbejdelsen af denne Afhandling, maatte jeg foretage mange Beregninger. Som Følge deraf brugte jeg en Bunke Papir til Kladde. Nogle Dage før min Straffetid var udløben, mødte Fængselsdirektøren i højstegen Person for første Gang i min Celle og sagde: »Før De forlader Fængslet, maa vi have Deres Papir kontrolleret. De har at eftervise, at det Antal Ark, som De har modtaget endnu forefindes«. »Det kan nemt fastslaaes«, svarede jeg. »Paa denne Bunke har jeg skrevet en national-økonomisk Afhandling, som jeg, efter at Indholdet er godkendt, tager med mig. Bunken der er Papir, som jeg har benyttet til Kladde, og kan tilintetgøres. Tilsammen indeholder de det Antal Ark, som jeg har modtaget«.

»Javel«, sagde han, »men Tilintetgørelsen af Kladden er ikke saa simpel en Sag. Efter Reglementet skal den foretages i Deres og et Vidnes Nærværelse.« Dagen efter mødte Underinspektøren, som sædvanlig ledsaget af en særlig betroet Fange, som bar Nøgleknippet, i min Celle og sagde:

»Efter Anordning af Fængselsdirektøren har jeg først at konstatere, om De fremdeles har det Papir, som

De har faaet udleveret til Deres Arbejder. Dernæst skal jeg lade Kladden tilintetgøre i Deres Paasyn.«

Arkene optaltes, og Tallet stemte. Derpaa befalede Underinspektøren Fangen at tage Kladden, idet han sagde:

»Vi gaar ned i Køkkenet. Der kan vi vist faa den brændt.«

Men da vi kom ned i Køkkenet, var Middagsmaden bragt rundt i Cellerne og Ilden slukket.

»Hvad gør vi saa da nu?« udbød Inspektøren raadvild.

»Lad os gaa hen i Smedien«, sagde Fangen, »der er der nok Ild paa Essen«.

»Godt«, udbød Inspektøren synlig lettet. Vi gik saa hen i Smedien. Men de faglærte Fanger, der arbejdede her, holdt Middagspavse i deres Celler, og Ilden var slukket.

»Um Gottes Willen, hvad gør vi dog nu, hvad gør vi dog nu?« raabte Inspektøren nervøst.

»Vi kan gaa over i Bageriet«, svarede Fangen, »der har de vist Ild«. Fængslet leverede Brød til alle Straffeanstalter i Hertugdømmerne og havde derfor et stort Bageri. Men Fangerne, som arbejdede her, holdt ligeledes Middagspavse, og Ilden var slukket.

»Men det er dog fortvivlet«, raabte Inspektøren. »Hvad i Alverden skal vi dog nu gribe til?«

»Ja, hvis vi kan opdrive en Tændstik«, tillod jeg mig nu at bemærke, »saa kan vi jo nok alligevel lade Kladden bluse af her i Bagerovnen«.

»Det er en Ide!« udbød han glædestraalende. »Det kalder jeg virkelig en Ide!«

Det viste sig, at han havde Tændstikker i Lommen og snart blussede Kladden lystigt i Ovnens. Vi fulgte Tilintetgørelsen med al den Opmærksomhed en saa betydningsfuld Sag krævede og trak os derefter tilbage til Kontoret, hvor vi optog en stor Protokol over den lykkelige udførte Bedrift.

Saa var Straffetiden forbi. Jeg havde i de tre Maaneder, skønt Kosten i den sidste Halvdel af Straffetiden var bleven forbedret med $7\frac{1}{2}$ Pg. daglig, tabt en Snes Pund i Vægt, men til Gengæld haft mange interessante Oplevelser. Og da jeg kom hjem, blev jeg festligt modtaget. Mine Venner i Sønderjylland overrakte mig en Pengesum til Dækning af mine Retsudgifter. I Kongeriget var et Udvalg, bestaaende af Repræsentanter for alle Partier fra den socialdemokratiske Landstingsmand P. Knudsen til den højkonservative Landstingsmand Professor H. Matzen traadt sammen for at overrække mig en Hædersgave ved Løsladelsen. Med Gaven, som bestod af et stort Landskabsmaleri af Agersnap med Motiv fra Sydsiden af Aabenraa Fjord, en Afstøbning af Guldhornet, et Service fra den kgl. Porecellænsfabrik og en Pengesum til en Rekreationsrejse, fulgte en kunstnerisk udført af over 3000 danske Mænd og Kvinder underskreven Adresse, som med Tak for mit Arbejde i den nationale Sags Tjeneste bød mig Velkommen tilbage til Friheden.

F. 1911 12

For 10 Aar siden.

Som et lille Eksempel paa Mindretals-Frihed og -Kaar under tysk Styre aftrykker vi følgende Brev, som just i det forløbne Aar er 10 Aar gammelt:

»Militärischer
Zensor.

Apenrade den
3. März 1917.

An »Sprogforeningen«
in Apenrade.
z. H. des stellv. Vorsitzenden
Herrn Kapitän C. C. Fischer
hier
Schlossstrasse 31.

In Ihrem Almanach für 1917 befindet sich unter den Überschrift »Portotaxen« in der Abteilung »Für Dänemark« und »Briefe« die Bezeichnung »S ø n d e r j y l l a n d« für Nordschles-

wig. Diese ganz ungehörige Bezeichnung ist, wie ich Ihnen auf Befehl des stellvertretenden Generalkommandos des 9. Armee-korps in Altona zu eröffnen habe, selbstverständlich nur ver-sehentlich von der Zensur nicht beanstandet worden.

Sie hat dem militärischen Zensor nicht vorgelegen.

gez. Ohlsen,
Hauptmann.

Stempel: Ersatz-Bataillon Landwehr-Inf.-Regt. 84.

I Oversættelse:

»I Deres Almanak for 1917 befinder sig under Overskriften »Portotakster« i Afdelingen »For Danmark« og »Breve« Beteg-nelsen »Sønderjylland« i Stedet for Nordschleswig. Denne gån-ske utilbørlige Betegnelse er, efter hvad jeg har at meddele Dem paa Befaling af 9. Armékorps' stedfortrædende Generalkom-mando i Altona, selvfølgelig kun ved en Forseelse ikke bleven paataalt af Censuren.

Den har ikke foreligget for den militære Censor.«

Rytterkilden.

**Sagnet om de tre Bønder, som blev ihjelslaet i Kragtoft,
i Løjt, Mikkelsdag 1627.**

Ved **Hans Toft** og **Hans Hejselbjerg-Paulsen.**

Tidsrummet 1627—29 danner en meget sørgelig Mærke-pæl i vort Fædrelands Historie, en tragisk Nedgang blev Landet og vor Hjemstavn Genstand for. Danmarks stør-ste og vigtigste Landsdel blev mishandlet, udplyndret og ødelagt i den Grad, at den først gennem lange og tunge Tider møjsommeligt kunde arbejde sig op af Elendigheden.

Det kan da være af Interesse nu 300 Aar efter at frem-drage Minder fra hine frygtelige Aar. Her er ikke Stedet til at dvæle ved Ulykkens Aarsager og dens Følger, men kun til at nævne et enkelt Træk, som ogsaa kan tale til os om Ulykkesaar, Nød og Elendighed.

I Aaret 1627 drog den berømte General Wallenstein ad forskellige Veje ind i Slesvig. Indfaldet skete lige efter Høsten, da Laderne var fulde, og Velstanden mest synlig. Wallensteins Tropper kom fra det ved tunge Krigsaar hærgeede Tyskland, og de befandt sig meget vel her i disse Egne. De kaldte Slesvig for et sølvrigt Land og fraadsede af Hjertens Lyst. De enkelte Rytteriafdelinger tog, hvad de lystede, og store Krigskontributioner blev udkrævet. Gav Folk dem ikke frivilligt, hvad de forlangte, anvendte Soldaterne det saakaldte strenge Forhør, Tortur.

Løjt Sogn, som ligger afsides i Forhold til den saakaldte Adelvej, ad hvilken Krigsskarerne kom, fik ogsaa sin Part af Ulykkerne. En hel Del Strandvagter blev liggende i lang Tid, og at disse ikke har været sparsomme i deres Forbrug, kan ses deraf, at Løjt Sogn maatte udrede 1000 Læs Brænde, 1000 Læs Halm og ligesaameget Hø. Desuden maatte hver Bonde betale 150 Mark i Skat. Hvor meget det betød, kan ses deraf, at en Hest blev takseret til 20 Mark og et Stykke Kvæg til 6 Mark.

Nede paa Kjeldstoft i Nørregaden boede en Mand ved Navn Mads Moes, som helt fra sine unge Dage regnedes for Fører i Sognet. Han var af gammel Søfarerslægt og gjaldt med Rette for at være mere end sædvanlig Bonde. Som helt ung Mand havde han ført et Skib paa Verdenshavene og havde i 1604 bragt sin Kone med hjem til Løjt. I Aaret 1605 fødtes der det unge Ægtepar en Datter Syndit, som senere kom til at spille en Slags Hovedrolle i det Drama, som fandt Sted mange Aar senere.

Syndit var bleven gode Venner med en ung rask Karl ved Navn Marquard, der som Barn var kommen til Løjt sammen med en Taterfamilie. Han var ellers bleven røvet af Taterne et Sted nede i Tyskland. Dette Parti huede imidlertid ikke den formuende Mads Moes, og da han en

Aften saa de to unge sammen ude ved Gaarden, blev han vred, og lod Marquard vide, at han ikke længere kunde have ham i sin Tjeneste; han maatte se at forføje sig derhen, hvorfra han var kommet. Den unge, hidsige Fyr blev rasende, og hans sidste Ord til Moes var det:

I Dag er Du den stærkeste; men vi ses en Gang igen, Mads Moes!

Fra den Aften saas han ikke mere i Sognet; det hed sig, at han var rejst mod Syd. Moes glemte snart den Trusel, som laa gemt i Marquards Ord fra hin Aften. Snart var Marquard ude af Folks Tanker, og dog var der en, som ikke kunde glemme den raske Svend, og det var Syndit. Hun glemte ham ikke, selv om Aarene gik, og hun aldrig hørte fra ham.

For Marquard gik det snart ned ad Bakke i det fremmede. Først søgte han at tjene sit Brød paa en ærlig Maade; men til sidst endte han som Stratenrøver nede i Havellandets vildsomme Egne. Saa kom Tredivaarskrigen — — Hververtrommernes Hvirvler lød ud over Landene. Eventyrere i Mængde strømmede til Feltherren Tillys Hververkarle, som lovede dem fri Plyndring i Stedet for Løn. Blandt dem, som var sunkne saa dybt, saa de med Velbehag lyttede til slige Løfter, var Marquard. Nu brød det helt sammen for den unge Mand, og som et Menneske uden Samvittighed gik han ind i Tillys Rækker. Blandt sine vilde Fæller gik han under Navnet Hævneren, fordi han paa en bestialske Maade ødelagde alt og alle. I Eftersommeren 1627 stod en Del af Tillys Tropper under Wallensteins Kommando i Holsten. Hævneren havde tjent sig op til Officer, da hans Mod og Grusomhed var uden Grænser. Da det gik længere mod Nord, fik han Kommandoen over en lille Styrke, fordi han var kendt med de Egne, som nu

skulde udplyndres efter alle Kunstens Regler. Da Hæren var kommen til Bjolderup, hvor den brændte Kirken af, saa kun de nøgne Mure stod tilbage, drog Hævneren med sine Folk ned mod Halvøen Løjt. Han attraaede kun ét, nemlig at lægge hele Eggen øde. Ved Skæbnens Ironi var han som Barn havnet dér, og siden hin Aften, da han blev jaget bort af Moes, var han sunket dybere og dybere, indtil han nu næppe kunde kaldes et Menneske længere. Hærens værste Udskud var hans Ledsagere, og vé det Sogn, som nu i nogle Dage skulde huse disse Karle. De husede slemt i Aabenraa, skød et Par fredelige Mænd uden for Byen og drog saa videre med Løjt som Maal. Brændende Huse og Gaarde kendetegnede den Vej, de drog. Rygtet om disse Menneskers Komme løb dem i Forvejen. Hist og her syntes der at være nogen Modstand; men det gjorde dem kun vildere, og Hævneren opæggede sine Folk til at tage en frygtelig Hævn over Befolkningen i Løjt, hvis den vovede at kny end sige at væрге sig. Men den vilde netop væрге sig.

Dagen i Forvejen havde Mads Moes og Asmus Pedersen (fra Gaarden Vestertoft i Nørregaden) mønstret en Sognestyrke udenfor Byen, det var den 28. September. Den samme Aften blev der sat Vagtposter ved alle Veje og paa alle Høje, som skulde alarmere Hovedstyrken, saa snart de saa Fjenderne.

Man kunde have sparet sig disse Vagtposter, — — de mange brændende Huse fortalte tydeligt Befolkningen, hvad der var i Vente den næste Dag.

Om Natten gik Budstikken gennem Sognet, og da Solen stod op, stod en med Høtyve og Leer bevæbnet Skare i Glasertoft parat til at tage imod deres Bøddler. Og de kom snart. En Mand fra Gaarden Stolligbjerg, som var paa Vej til Samlingspladsen, blev det første Offer, han

blev skudt ned af en Kroat, og Banden for videre. Hvert Hus, de kom forbi, blev der sat Ild til, efter at alt hvad der havde Værdi, i Forvejen var bleven røvet. Bøndernes Førere begyndte at indse det haabløse i at ville forsvare sig mod krigsvante og velbevæbnede Tropper. Det var ikke

Rytteren blegnede, vaklede i Sadlen, og som en vanvittig sporede han Hesten Fejghed, der drev dem til at søge Tilflugt i Skovene, hvor Sognets værgeløse Befolkning var tyet hen; men de indsaa, at skulde de undgaa det rene Menneskemyrderi, var det det eneste, de havde at gøre. Ad forskellige Veje sneg man sig bort. De sidste, som kom af Sted, var Mads Moes, Asmus Pedersen og Martin Smed (fra Klosteret). Ikke saa snart var de andre Bønder kommen bort, førend en Del Ryttere med Hævneren i Spidsen dukkede op og sprængte ned mod Kragtoft, hvor de tre Bønder endnu var. I en Haandevending blev de stakkels Mænd afvæbnede, indfan-

gede og bragt hen foran Anføreren. Sejersstolt saa Hævneren med et genkendende Nik hen til Mads Moes. Denne genkendte i den vilde Skikkelse sin tidligere Karl Marquard.

»Saa saas vi dog endnu en Gang, Mads Moes!«

Med disse Ord skød Hævneren den værgeløse Mand ned, Kroaterne fulgte deres Anførers Eksempel, og snart laa der tre blodige Lig paa Valpladsen. Saa gik det videre op imod den forladte By. Den eneste, som blev tilbage, var Marquard, som rigtig vilde nyde Synet af de dræbte, mishandlede Bønder. Da kom der én ud fra Skoven. — Det var Syndit, som var gaaet bort fra de andre for at se, hvad der blev af hendes Fader og de to andre Bønder. Hævneren saa straks, hvem han havde foran sig, medens Syndit i den raa Krigskarls Skikkelse ikke kunde genkende den Marquard, hun som ung havde elsket. Saa skete der noget mærkeligt! Rytteren blegnede, vaklede i Sadlen, og som en vanvittig sporede han Hesten, bort, ned mod et dybt Vandsted, som laa i Nærheden. Synet af hans Ungdoms Elskede havde med ét forvandlet den raa og umenneskelige Hævner, han indsaa nu, hvor dybt han var sunket. Han kom ikke til sin Barndoms Egn som en Hjælper eller Befrier, men som en vild og raa Hævner.

Nu gjaldt det for ham at mage det saaledes, at Syndit ikke fik at se, hvem hendes Faders Morder var, og hvem han var, som havde sat hele Ødelæggelsen af hendes Egn i Værk. Marquard var rede til at ofre sit spildte Liv, for at dette ikke skulde ske. Det dybe Vandhul i Løjt, i den Egn, hvor hans eneste gode Minde var, skulde gemme hans Legeme, og hans stakkels Sjæl, — mon Syndits Forbøn ikke kunde frelse den?

Men det gik ikke, som han vilde. Medens han kæmpede med Døden, blev den druknende halet i Land af nogle Bønder, og nogle Dage senere blev Marquard kastet ned i

den dybe Kælder under Bossensgaard. Her fandt man ham den følgende Morgen død, — han havde selv berøvet sig Livet. Liget blev gravet ned paa Glasertoft Sti, hvor en stor Sten blev lagt over det.

Stedet hvor Marquard — Hævneren — vilde have druknet sig, hedder endnu den Dag i Dag Rytterkilden. Den ligger ved Vindeltrappen i Barsmark. Kælderen i Bossensgaard er der Spor af endnu, skønt Gaarden brændte i 1914. Da var den, som den havde været den Gang, Hævneren sad dér. To store Sten-Trapper fører ned til Kælderen.

Sagnet om de tre Bønder, som blev ihjelslaaet den 29. Septbr. 1627, lever endnu, og paa Kragtoft færdes der endnu om Natten en Rytter paa en kulsort Hest, ligesom der til Tider brænder tre Lys dér.

Stenen paa Kragtoft Sti, som ikke maatte fjernes, da et Lig var nedmanet dér, vilde en Mand ved Navn Per Tækker kløve for at bruge den til sin Orrel (Stald). Han prøvede paa at hæve den ved Hjælp af en Jernstang; men en Splint fløj ham i Øjet og blindede ham paa Livstid.

Nu i 1927 er det 300 Aar siden de tre stakkels Mænd blev skudt ned, og siden blev saa mange andre Skændsels-gerninger øvet mod vore Forfædre. Sagn og dunkle Fortællinger lever endnu om hin Rædselsperiode i vor Hjemstavns Historie. Vi ved kun lidet om alt det, som skete, og det baader os maaske bedst ikke at søge alt for meget efter det.

Hvad vore Forfædre har lidt i hine Aar — ja, vi kan tænke os til det. Vil vi ikke tænke paa denne Krigs Gru, saa vil vi mindes dens Ofre, som værgede og værnede efter fattig Evne. Vel var de ringe, levede i Usselhed og under ringe Kaar; men de var tro mod det, de her i Verden var sat til Værnere for, nemlig deres Hjem og deres kære.

Maj Madsen.

Maj Madsen vil nok álde bæss,
hinds syggdom den gæ álde owwe,
no æ hun godt å vel halfjess
å ha væt sygg så læng hun løwwe.

Ja, hun hæ jegt i bien å lyw,
i hoej å hals å åld e lemme,
å stagghe rundt så stram å styw
med klynk å klaw, næ let e klemme.

Dæ æ vist itt den syggdom te
å itt den medicin, di pelle,
å åldt de uend e dogtere ve —
ja, en má gys, næ hun fátælle:

»Få hoejve hæ æ álde frej,
å ligghe æ om nat å jamre,
så er e som en hal sness smej
slow løs o de med stua hamre.

Å somti kån e natmå komm
med øjn som rigte stua lampe
å rid næ, te e nat æ omm,
å som en kiel i kogg æ dampe.

Å mens mit bryst en trykke flat,
vel som et hielt lass kampstenn tyngte,
med skreel å skrigg å skrool å skrat
titusind trolld som tombe syngte.

Å i min krop med knyw å saw
e dogtere di ha skåå å flænse,
pass itt æ o min milt å maw,
så hæ e følle ingen grænse.«

En pandkagg slæ hind hal ihjel,
å fisk å flæsk å frikadelle,
å mjelk å most å mad åw mjell
de gø hind strass så sygg å sælle.

Å saft å semp å sows å supp
å røjkåll, risgrød å radise,
fæ hun e nenn, e strass må op,
åå nej, hun kån itt tuel å spis e.

Nej hun kån itt tull sut å sødt
å åldt dæ smaghe midt emelld e,
hun hæ e galdt få vodt å tot
de tåll hun itt så godt ehelle.

De æ så tit som få hinds øjn
e hiele de gæ rundt å dånse,
hun lo fåleen et pa døgn,
hvo hielt hinds stakkels hjat va ståndse.

De æ få galdt, hvad hun hæ li,
hun komme sej no itt så haste.
En daw e præst han kam fåbi,
da klawwe hun sig fejt: »Hr. paste —

ja, æ hæ åldai hå e hådt —
de grømme, næ ad sygg dæ grines —
men gudskelow æ hæ e godt
å itt skal ligg så læng å pines!«

Martin N. Hansen.

En gammeldags Whist.

Ved **H. R.**

I disse Tider tales der ofte om Nødvendigheden af at vende tilbage til gammeldags Dyd og Nøjsomhed ogsaa paa det selskabelige Omraade. Her skal da fortælles om lidt gammeldags Selskabelighed med beskedent Traktement, men desto mere Humør over det lille Slag Whist, man ofte i gamle Dage samledes om i Familie- og Vennekredse i den lille forlystelsesglade By Aabenraa.

De gamle Herrer brød sig ikke meget om Whist. De spillede helst L'hombre, men Damerne holdt paa Whist'en, og den Aabenraa'er Whist blev efterhaanden noget for sig selv med dens mange Variationer. Disse skyldtes Kaptajnerne, der dyrkede Spillet i det fjerne Østen. De havde som bekendt ikke Kort med om Bord, da det gav Ulykke, men spillede saa meget des mere i Land.

En Gang eller to om Ugen, undertiden flere, samledes Partiet i et af de gamle Hjem. Alle Deltagere var godt oppe i Aarene, nogle var vidtberejste, andre havde levet hele Livet hjemme, men det indbyrdes fortrolige Venskab havde ofte holdt fra Barndommens Dage i den lille By. Man kendte hinanden, Slægt og Venner, og man snakkede og fortalte nyt, mest om Næstens Liv og Viderværdigheder paa en egen fornøjelig, gemytlig Maade. Over den beskedne Kop Kaffe med hjemmebagte Kager og det hyggelige Spil Kort blandedes mangt et Strejflys fra Østens fjerne Strande med Træk af Dagligdagens smaa Oplevelser i Hjembyen og den nationale Kampstilling i vor Landsdel. Man fortalte Krøniker, og smaa Træk fra Livet, drøftede Politik og Bysens Anliggender, og gik ikke af Vejen for en lun Spøg eller god Vittighed. Der var over de gamle Hjem med deres beskedne, men ubegrænsede Gæstfrihed en egen, hyggelig Stemning, som ikke findes mere.

Men det var Kortenspillet! — »Kom' kuns saa rolle! Vi spille' om Pund Sterling — og gø' op 'te Ny'oer!«

Whist'en gik for sig paa den Maade, at man først spillede en Rubber Grand, dernæst en Rubber Nolo, og saa en Rubber »Bismarck«. I »Bismarck« spilles de første 6 Stik som Grand og de sidste 7 som Nolo. Hvorfor det kaldes »Bismarck«, vides ikke, men det var vistnok, fordi den tyske Jernkansler i sit Spil kunde bruge baade de store og de smaa Kort. Saa var der en Tur, der hed »Revolution«, en der kaldtes »Cayenne«, en »Idioten« og til Afslutning en lille Trøster, der hed »Häuffchen«, hvori efter Omgang Kortgiveren efter Trumfmeldingen kunde give tre Gange tre daarlige Kort bort og selv købe tre »Häuffchen«er og derved flerdoble sine Chancer. »Häuffchen« ender meget ofte med »slem«!

Og saa gik Spillet med Jammerklage eller Tilfredshedsjubel, alt eftersom Kortene faldt. Af Bemærkninger og Citater fra Spillet huskes mange, men ikke altid Forklaringen til deres Brug. Hvorfor man f. Eks. sagde: »Uha, no er æ Kaart da saa'en, at de ska' ne te æ Provst aa vaskes!« har jeg ikke kunnet faa oplyst. Men nok et Udtryk som: »Nu ska' vi ha dem Kufahlet!« — det vil sige: blandet paa Kufahls Maner, der maa have været noget for sig. En Bemærkning, der ofte kunde lyde, naar en af Spillerne tog fat for Alvor, lød: »No skal æ minsandten viis dø, hvor Daavid kjø't sit Ø!« kender jeg ikke Oprindelsen til, men ellers forklarer mange Bemærkninger sig selv. Naar en spillede et Kort ud og ikke var sikker paa, at det tog Stikket hjem, lød der ofte et: »Den æ der bøjen for i aall' Kirksown!« Ligesaa de gamle tyske Citater: »Ein Herz hat jedermann«, naar der skulde bekendes Hjerter, eller: »Spaten ging im Mordenschein spazieren!«, naar det var Spar.

— »Kom kuns saa rolle! — Æ do int tefrej's mæ di Kaart? Det er æ!«

— »Jo saamind er æ tefrej's. Wir sind zufrieden, und Sie sind zufrieden!«

Den sidste Bemærkning hentydede til en gammel Jøde, der rejste rundt og handlede med Paraplyer. Naar han kom ind i Stuen, var der ingen Ende paa hans Overtalelseskunster: »Nu giver De, Frue, mig Deres gamle Paraplyer, og saa sender vi en funklende ny i Stedet for! Wir sind zufrieden, und Sie sind zufrieden. Wir machen Geschäft, und Sie machen Geschäft.

Wir haben Profit, und Sie haben Profit....« o. s. v. — Den nye Faraply kom dog aldrig, saa Tilfredsheden var trods de konne Ord noget ensidig, og det var den undertiden ogsaa med Kortene, naar det Svar blev givet!

— »Hva' hæ'e do for Kaart?«

— »Aa, for 4 Skilling a aall' Slaw!«

Det tog Sigte paa en Historie om en forsigtig Kone, der engang i en Butik blev spurgt, hvad hun skulde have, og dertil svarede: — »Aa, for 4 Skilling a aall' Slaw, Bom, Sjokolaat, Rosine', Mandle' aa Figne'!«

— »No ska' vi ha Spaj'er! Hiva, hæ'e do inne Spaj'er?«

— »Om æ hæ' Spaj'er? Ob Volquardsen Bimpsten hätt? De va' da aa et Spørgsmaal!«

Volquardsen var Købmand og maa vist have været af noget pralende Natur. I hvert Fald gaar der Frasnagn om, at man engang drev Løjer med ham for Praleriets Skyld. En af Venerne gik en Dag ind til ham og spurgte, om han havde Pimpsten. Nej, det havde han ikke. Næste Dag kom en anden og spurgte ogsaa om Pimpsten. Samme Svar, nej, det havde han ikke. Men da det gentog sig endnu engang Ugen derefter, svarede Købmanden med Overbevisning i Stemmen: »Ob Volquardsen Bimpsten hätt?« Og saa viste han ud i sin Gaard, hvor han havde faaet en stor Portion hjem. — »Naa ja, æ ska' inne ha, æ vil' jo kuns ve' et!«

Naar en Konge kom »i Klemme« mellem Dame og Æs. lød ofte et: »Dæ' snø' do en gammel Rot! Drescher!« Det hentyder til en gammel Mand, der som sagt hed Drescher, og som var meget gerrig. Man sagde om ham, at han kogte Grød i en Portion først paa Ugen og saaledes havde Mad nok til Resten. Men hen sidst paa Ugen kunde Grødens Smag jo have været bedre, og før Maaltidet gik saa Drescher og snakkede med sig selv ligesom overtalende: »Wenn do no spis' æ Grøe, saa ska' do ha' en Dram, Drescher!« og saa skænkede han et Glas Brændevin op og stillede det ved Siden af Grødfadet. Ved Synet af de klare Draaber og Forventningen om deres liflige Smag skred Grøden ned. Naar han saa var færdig, tog han resolut Brændevinsglasset — og hældte Snapsen tilbage i Flasken igen: Dæ' snø' do en gammel Rot!, Drescher!

Saadan gik Spillet; baade det og Underholdningen var livligt nok. Hvad kunde der ikke have været optegnet om de Aabenraa'er Skipperes Rejser og Oplevelser, om nogen havde tænkt derpaa! Ind imellem kom saa Kaffen med hjemmelavet Bagværk eller med Skillingskager til, Traktementet var Gæsterne velundt. Endnu mindes dog en enkelt Lejlighed, hvor Værten havde lagt de finere Kager i Bunden af Fadet og dækket dem med Tvebakker. Da man efter Kaffen tog af Bordet, for at tage fat paa Spillet igen, lød der fra Værten: »Saa fandt de dem dog; æ haj' endda saa kø'nt io' æ Kavringer oven'aa!«

•

En enkelt Gang sluttedes Aftenen med Kabaler; særlig var »Knarren«, »Min svenske Bror« eller »Den skraa« yndede. Ingen af dem gaar særlig let op, og navnlig Knarren kan drille, hvad dens Navn jo ogsaa tyder paa. En af de gamle havde en Aften i Mørkningen lidt for meget Modgang med sin Knarren. Han havde lagt den mange Gange, men stadig med samme Resultat: Den vilde ikke gaa op. Til sidst rejste han sig, smed Kortene mellem hinanden og sagde vredt:

»No ka do ha' et saa godt, for no gæ'er æ te' Komedi!« — Og saa gik han!

•

Opbruddet fra en Spilleaften skete oftest ved Midnatstid. — »Hwa' slaw æ Klok,« spurgte en. — »Ja, no slaw æ Klok' 12, so'ed æ Barn, law de' blev føj!« Hvad det var for et fremmeligt Barn, og hvorfor det traadte ind i Verden med denne gaadefulde Besked, har jeg ikke kunnet faa oplyst. Men citeret blev det, og det var som sagt Tegn til Opbrud fra denne gammeldags Whistaften.

J. P. Junggreen.

14. August 1827 — 14. August 1927.

Den 14. August 1927 var det Hundrede Aar siden, J. P. Junggreen blev født. Ingen af vore Foregangsmænd i den tyske Tid har Befolkningen omfattet med større Kærlighed og dybere Hengivenhed. Da mange efter Ulykkesaaret 1864 syntes, at alle Udveje var stængte, og Mod-

3

løsheden og Forknytheden bredte sig ud over Landet, fremstod han som Trøsteren, som Haabets Vækker, som Forkynderen af det glade Budskab, at der før eller senere vilde oprinde lysere og lykkeligere Tider for den nordslesvigske Befolkning, hvis den blev sig selv og sin Fortid tro. Og Tusinder fandt Opbyggelse ved at lytte til hans mandende Ord.

Jens Peter Junggreen blev født i Aabenraa den 14. August 1827. Hans Fader døde tidlig, men han fik en god og kærlig Stiffader i Tobaksfabrikant Middelhøus. I Byens Borgerskole var Undervisningssproget Tysk. Der blev ikke meddelt Undervisning i Dansk, skønt kun 30 af Aabenraas 800 Familier den Gang talte Tysk. I den Grad blev Modersmaalet før 1848 behandlet som en ringeagtet Tjenestekvinde. Men i Aabenraa fremstod Frederik Fischer i 1838 og aflagde Vidnesbyrdet: »Danske er dansk tænker og føler vi, som danske har Rod i Fortiden og Navn ud over Kloden«. Sprogsagen rejstes. »Dannevirke« og »Freja« grundlagdes. Peter Hiort Lorenzen talte Dansk og vedblev at tale Dansk i Stænderne. Skamlingsbankefesterne blev afholdt. Borger og Bonde vaagnede til national Bevidsthed og optog modigt Kampen med indvandrede tyske Advokater og overmægtige slesvig-holstenske Embedsmænd.

Naar Fr. Fischer i disse Aar ved Aftenstid lagde sit Urmagerværktøj til Side, indfandt Byens ledende danske Borgere sig i hans lille Stue bag Værkstedet for at drøfte Danskhedens Sag med ham. I denne lille Kreds af varmtfølede Fædrelandsvenner opdukkede der en Aftenstund en fjorten Aars Dreng, som bad om Lov til at sidde i Krogen for at høre paa deres Samtale. De gav ham beredvilig Lov, og der sad den unge Junggreen saa Aften efter Aften stille og lyttede til deres varme og mandige danske Tale. Og Sæden, som de saaede, faldt i god Jord.

Efter Konfirmationen lærte Junggreen Tobaksspinderiet. Men fra Aabenraa stævnedes talrige Skuder den Gang hvert Foraar ud over de store Have. I sin Barndom havde han lyttet til Sømændenes Fortælling om fjernere Landes Vidundere. Greben af Udlængsel gik han derfor snart paa Rejser. Først gik Turen ud til det fjerne Australien. Derfra tog han til Kalifornien for at grave Guld. Fra det Stille Havs Kyster drog han atter til de amerikanske Sydstater for at sætte sig ind i Tobaksavlens.

Men hjemmefra kaldte Frederik Fischer. Sønderjylland havde vedvarende Brug for alle sine danske Sønner, thi Kampen gik videre efter Treaarskrigen. Hjemslængslen greb ham. Efter tre Aars Fravær opdukkede han atter i Aabenraa, hvor han derefter levede som en stille, bramfri Forretningsmand. Det offentlige Liv kaldte endnu ikke paa ham. Han savnede i disse Aar ikke noget i Fr. Fischers, Martin Bahnsens og andre gæve Medborgeres Røst. Men saa kom Krigen, og efter Nederlaget kaldte Folkets Trængsler ham frem i forreste Række.

Naar J. P. Junggreens Navn nu nævnes, tænker de yngre mest paa hans Virksomhed som Rigsdagsmand. Men hans betydeligste Arbejde i den danske Sags Tjeneste udførtes i Aarene efter Krigen, da han offentliggjorde sine ypperlige Artikler i den nordslesvigske Presse. Udrustet med en meget omfattende historisk Viden, søgte og fandt han i disse trange Tider Trøst i Historien. I Troen paa en retfærdig Verdensstyrelse lutredes hans Haab om det danske Folks Genrejsning. Skuffelserne strømmede ind paa ham. Men naar et Haab eller to blev brudt, blinkede snart et nyt i hans klare, brune Øjne. Og han gravede dybere og dybere. Han fik Øje paa Nederlagets folkeopdragende Virkninger og paa Nationalitetskampens rensende og forædlende Indflydelse paa de undertvungne Folk. Og alt det forkyndte han med en dyb og stærk personlig Over-

bevisnings betagende Magt for sine haardt ramte Landsmænd.

Magthaverne fulgte hans Færd med Opmærksomhed. I 1875 blev han idømt 6 Maaneders Fæstningsstraf for Majestætsfornærmelse. I Fangenskabets rustede han sig ved historiske Studier til nye Kampe. Og de udeblev ikke. I 1884 blev han valgt til Rigsdagsmand. Før han indtog sit Sæde i den tyske Rigsdag, skrev han med Runer i sin Lommebog: »Der skal ikke komme et usandt Ord ud af min Mund. Jeg skal vogte mig for enhver Overdrivelse, men hvor det er muligt, skal man faa Svar«. Efter disse Grundsætninger handlede han i den tyske Rigsdag. Hans Taler i Tinget var ligesom hans Artikler prægede af hans noble, højsindede Tankegang. De lyder snart som en vemodig Klage over Sønderjydernes Lidelser under Fremmedherredømmet, snart som et kraftigt Vidnesbyrd om hans Vælgeres urokkelige Troskab imod Fortiden og frejdige Haab til Fremtiden. Atter og atter paakalder han Magthavernes Retfærdighedsfølelse ved at minde dem om Bibelordet: Hvad I vil, at andre skal gøre imod Eder, det skal I ogsaa gøre imod dem!

J. P. Junggreens parlamentariske Virksomhed var kun kort, men lang nok til, at han kunde vinde sine Modstanderes fulde Agtelse og sine Landsmænds varme Hengivenhed. Efter en anstrengende Rigsdagssamling Vinteren 1885—86 indbød han sine Vælgere til et Møde, hvor han vilde gøre Rede for sin Virksomhed i Berlin. Før han naaede at afholde det, blev han den 19. Juli 1886 brat og uventet revet bort, ramt af et Hjerteslag. Da Dødsbudskabet bredte sig ud over Nordslesvig, blev der Landesorg. Paa hans Grav har taknemmelige Landsmænd rejst en Mindesten, som bærer Indskriften:

Lykkeligt det Folk, der fostrer slige
Sønner!
H. P. Hanssen.

VORE FALDNES MINDE.

Seks Tusind unge Sønners Liv
var hendes Løsepenge.

Henrik Pontoppidan.

Tiaarsdagen for Vaabenstilstanden, den 11. Novbr. 1918, der gjorde Ende paa Verdenskrigens Blodsudgydelse, nærmer sig. I de Aar, der er gaaet, har den danske Befolkning i Sønderjylland næsten i hvert eneste Sogn rejst et værdigt Minde over vore faldne. Dyre, blodige Ofre krævede Krigen af vor Landsdel, mangedobbelt tunge, fordi Landets Sønner blev tvunget til at ofre Livet for en Sag, som ikke var deres, for et Land, som de ikke kunde nære Fædrelandskærlighedens hellige Følelse for.

Skøn var Døden, som I fik,
ingen skønnere der findes,

har vi sunget over de danske Soldaters Grave, som faldt i Kampen for Fædrelandet og kom til at »slumre sødt i Slesvigs Jord«. Men disse Linjer passer saa lidt paa vore faldne i Verdenskrigen, men saa meget bedre de følgende Linjer fra den samme Sang:

Ensomt, thi det brystne Blik
ingen kærlig Haand har lukket;
ingen Ven jert Haandtryk fik,
ingen horte Afskedssukket.

Langt ude i det fremmede, paa Ruslands Stepper, i Flanderns sumpede Grøfter og i Frankrigs og Belgiens

Marker ligger de Tusinde af vore faldne, hvis Lod var haardere, end Ord kan skildre fuldt ud. Hvem mindes ikke endnu de mange tunge Budskaber, som Tabslisterne bragte, og som fik Hjertet til at snøre sig sammen! Og vi husker ogsaa, at det til sidst var forbudt de sønderjydske Blade at bringe fuldstændige Uddrag af Tabslisterne her fra Landsdelen, fordi Navnene blev for mange!

Men de faldnes Minde, baade de kendtes og de ukendtes, vil blive bevaret i Ærbødighed af hele den danske Befolkning her. Derom vidner de mange smukke Mindesmærker, der er rejst rundt omkring i Landsdelen, for det meste paa Kirkegaardene, eller Mindetavlerne, der er op-hængte inde i Kirkerne.

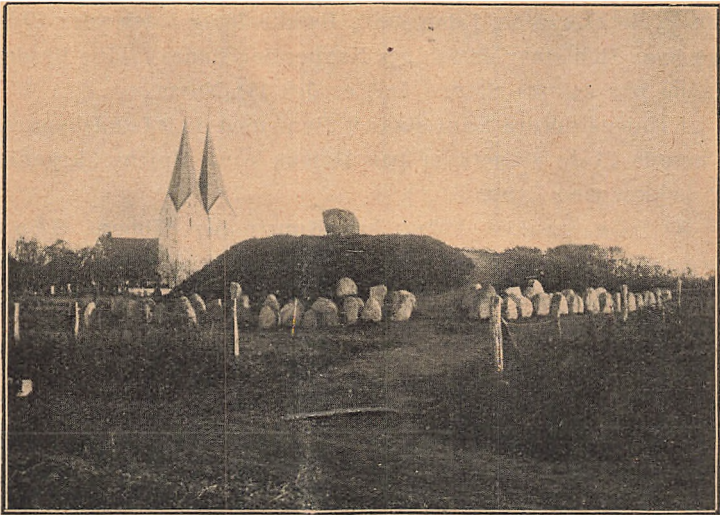
Selv om Aarene, der gaar, kaster sit mildnende Slør over Sorgen, vil dette store Offer, som vor Landsdel blev tvunget til at bringe, og som var langt større end de blodige Ofre, Krigen i 1864 krævede af hele det danske Folk, komme til at give vor Landsdels Historie sit Præg ud i Fremtiden. Og Ofret var jo paa sin Vis ogsaa med til at skabe Betingelsen for den lykkelige Udgang af Verdenskrigen, som Genforeningen var for alle danske.

Blodet binder, med Jert Blod
har I det for evigt bundet.

Dette mørke Blad af vor Landsdels Historie fortjener at mindes, og vi bringer i det følgende en Række Billeder af Mindesmærker for de faldne fra forskellige Sogne, og haaber at kunne fortsætte dermed i de følgende Aargange af Sprogforeningens Almanak. Egentlig burde alle de faldnes Navne med, som ofte staar indgravet i Stenene, men Pladshensyn tillader det desværre ikke.

N. H.

Broager.

Et af de smukkeste Anlæg, der er udført som Minde for de faldne, er det i Broager. Det blev indviet ved en stemningsfuld Højtidelighed i Kirken og i selve Anlægget Søndag den 19. Novbr. 1922. Kirken var stuvende fuld, og der var ikke Plads til alle Deltagere. Ved Højtideligheden blev der talt af Pastor Nissen, Pastor Skjoldborg og Provst Thyssen, Ulkebøl. Sidstnævnte holdt Indvielsestalen. Samtidig indviedes den udvidede Del af Kirkegaarden.

Anlægget er et stort og monumentalt Arbejde, der er tænkt i Stil med Krigergraven paa Flensborg Kirkegaard. Det er en stor Jordhøj, fornedet ca. 20 m i Diameter, foroven 10 m og ca. 2 m høj. Øverst paa Højen ligger en stor Granitblok, hentet fra Skelle Strand, med Indskriften: »Sten satte Broager Land Sønner til Minde faldne i Krigen 1914—18«. Omkring Stenen er plantet 9 Egetræer, der er skænkede af Forstvæsenet, og som hentyder til de 9 Landshyer i Broager Land, hvorfra de faldne stammer: Broager, Dynt, Skelle, Gammelgab, Mølmark, Iller.

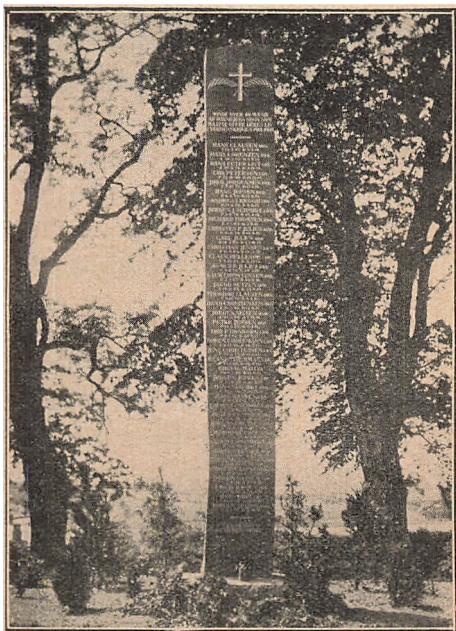
Egernsund, Skodsbøl og Smøl. Nedenfor Højen staar rundt om den to Rækker Sten, i den indre Række 76 og i den ydre 89, og paa hver Sten staar de faldnes Navne; dog findes faldne Brødras Navne paa samme Sten. Ialt er der 188 Navne.

I Højens nordre Kant staar 9 Sten med de 9 Landsbynavne, svarende til de 9 Egetræer paa Højens Top. Højens Skraaning er dækket med Lyng.

Ved det smukke Anlæg har Kunstmaler Johan Skovgaard assisteret. Midlerne til Anlæggets Fuldførelse bragtes til Veje ved en Indsamling i Sognet, og al Jord- og Stenkørsel blev udført gratis.

Hagenbjerg.

Paa Hagenbjerg Kirkegaard paa Als er rejst en høj Obelisk, som bærer Navnene af 49 faldne fra Sognet. Mindesmærket afslørede den 21. Novbr. 1921, og Midlerne til dens Rejsning tilvejebragtes ved frivillige Bidrag samt ved en Indsamling paa Afsløringsdagen. Over Navnene paa Stenen staar: »Minde over 49 Mænd af Hagenbjerg Sogn, som maatte ofre Livet i

Verdenskrigen 1914—18,« og nedenunder Navnene staar: »Paa Gensyn i Fredens Rige«.

Stenen er 5 Meter høj. Den er opgravet paa Brandsbøl Mark og blev for en Del Aar siden frakløvet en vældig Granitblok. Den skænkedes af Brødrene Jepsen, Brandsbøl, til Benyttelse som Mindesten for de faldne. Sten- og Billedhugger H. Iversen, Sønderborg, har udført Arbejdet.

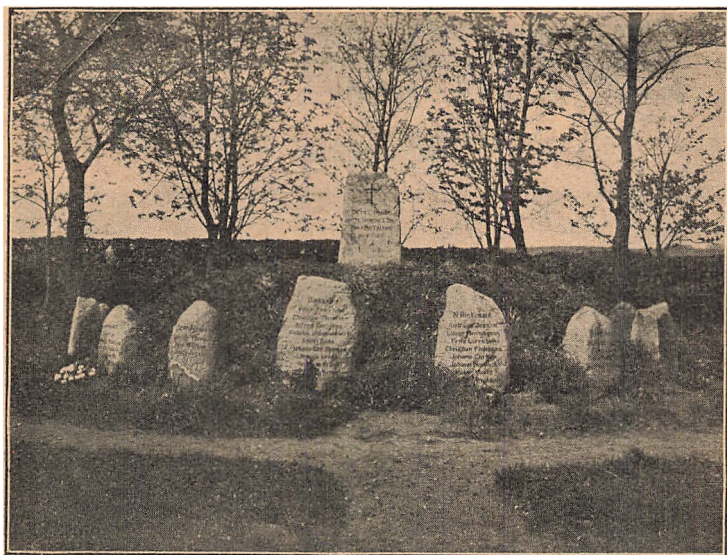
Møgeltønder.

Mindestenen for de faldne fra Møgeltønder Sogn afsløredes den 19. Marts 1922 af Amtmand Grev Schack, Monumentet er tegnet af Godsinspektør H. C. Davidsen, Schackenborg, og Navnene og Indskrifter er indhugget i Stenen, der er leveret af de forenede Granitbrud i Rønne paa Bornholm, af Stenhugger Finsen i Tønder.

Mindestenen, der staar paa Kirkegaarden østfor Kirken, er dannet af 5 Granitblokke, den ene oven paa den anden, i Obeliskform. Paa hver Blok — en for hvert Krigsjaar, — er indmejslet Navnene paa de faldne fra det paagældende Aar. Der findes ialt paa Stenen 47 Navne paa de 4 Sider, og ved Foden er indhugget: »Møgeltønder rejste dette Minde for sine faldne.« Stenen er rejst ved frivillige Bidrag fra Sognets Beboere. 4 af de faldne eller døde ligger begravede paa Møgeltønder Kirkegaard. Men foruden de 46 faldne var der 5 faldne fra Sognet, hvis Navne ikke er kommen med paa Stenen.

Rinkenæs.

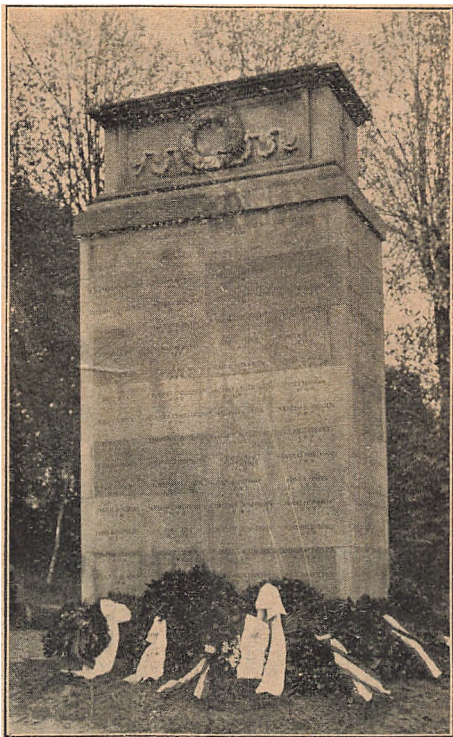

I Rinkenæs har man som Minde om de faldne udført et Anlæg paa en Jordhøj paa Kirkegaarden, hvorpaa der er rejst en Natursten med følgende Indskrift: »Dette Minde rejste Rinkenæs Sogn for sine faldne 1914—1918«. Ved Højens Fod er rejst 9 noget mindre Natursten, repræsenterende de 9 Landsbyer, der hører til Sognet: Alnor, Trappen, Overgaard, Strandrød, Bækken, Ndr. Rinkenæs, Ov. Rinkenæs, Hovgaard, Valsballe og Buskmose, og paa disse 9 Sten er Navnene paa de faldne indhuggede, ialt 49. Stenene er hentede enten paa vedkommende Landsbyers Grund eller ved Stranden. Arbejdet er udført af Billedhugger K ü h l, Graasten.

Ved Afsløringen, der fandt Sted den 26. Marts 1922, talte først Provst Ni e l s e n, Ensted, og Sognepræsten Pastor J e s s e n. Midler til Anlæggets Fuldførelse er bragt tilveje ved frivillige Bidrag; Kirkekassen dækkede Restbeløbet.

Sønderborg.

Mindesmærket for de faldne paa Sønderborg Kirkegaard blev afsløret Pinesdag den 20. Maj 1923. Mindesmærket, der er tegnet af Arkitekt Havnings, København, og udført af Stenhugger Iversen, Sønderborg, bestaar af en 4 m høj Sokkel, hvorpaa der hviler en Sarkofag. Paa Sarkofagens Ender er indhugget et Kors og Aarstallene 1914—1918 og paa de to Langsider en Krans. Sökkelen bærer Navnene paa 192 faldne samt de-

res Fødselsdag og Dødsdag. Da det er rejst baade over tyske og danske, blev det besluttet, at der udover Navnene og Aars-tallet 1914—18 under et Kors ikke skulde nogen Indskrift paa Stenen.

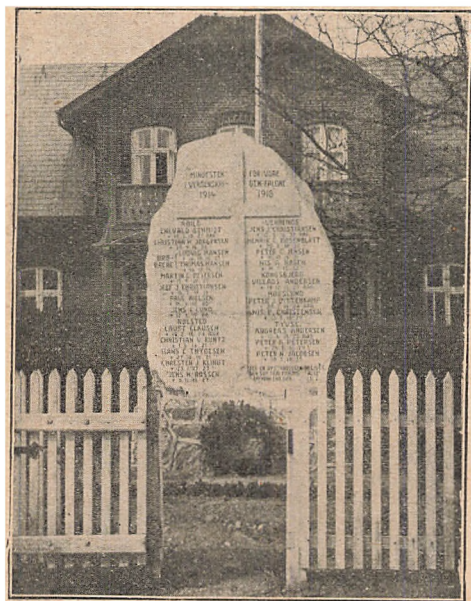
Mindesmærket, som har faaet sin Plads paa den gamle Kirkegaard. Der er senere skabt et lille Anlæg omkring Mindesmærket.

Forarbejderne til Opførelsen af Mindesmærket blev paa-begyndt i 1921. Der blev afholdt flere Møder om Sagen, som endte med, at man blev enig om at rejse et fælles Mindesmærke

for alle faldne, danske og tyske. Der blev saa nedsat et Udvalg med Provst Thyssen som Formand, som skulde foretage en Indsamling i Byen. Pastor Jørgensen fik det Hverv at samle Navnene paa faldne. Der blev i frivillige Gaver indsamlet ca. 7000 Kr. Resten, rigelig 12,000 Kr., blev saa givet af Byen.

Ved Afsløringen talte i Kirken først Provst Thyssen, Ulkebøl, og derefter paa Tysk Pastor Jørgensen. Provst Thyssen overgav, da Menigheden efter Gudstjenesten samledes paa Kirkegaarden, Mindestenen til Menighedsraadet, paa hvis Vegne Provst Bierring tog imod den.

Abild.

I Abild Sogn er der rejst to Mindestene for faldne, en dansk og en tysk. Den sidstnævnte afsløredes den 12. Maj 1922, har baade dansk og tysk Indskrift og bærer 12 Navne paa faldne fra Sognet. Den danske Mindesten, hvis Billede vi her bringer, afsløredes den 23. Juli 1922 og bærer Navnene paa 22 andre af Sognets faldne Sønner. Mindesmærket er udført af Stenhugger

Finsen fra Tønder og Midlerne til Stenens Rejsning er bragt tilveje ved en frivillig Indsamling i Sognet.

Løgumkloster.

Mindelunden i Løgumkloster er beliggende østfor Kirkegaarden, umiddelbart op til Kirkegaardsmuren.

Den sydlige Del af Anlægget er indhegnet, og her er i Græsplæaneanlægget rejst en Sten for hver af de i Byen hjemmehørende faldne. Brødres Navne findes dog paa samme Sten. For Sydenden afsluttes Pladsen med en meget stor Sten, der bærer Indskriften: »Minde om Borgere fra Løgumkloster faldne i den store Krig 1914—18«.

I Kirken findes en Mindetavle, der imidlertid er saa utydelig, at der næsten intet kan læses af Indskrifterne.

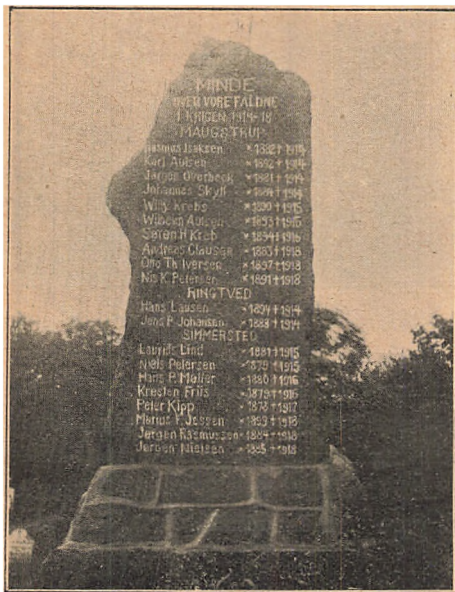
I 1922 besluttede Byraadet, at den store Kampesten, der stod paa Gaden ud for Hotel St. Hamborg, og som egentlig er

en Overligger-Sten fra en Kæmpehøj i Lindet Skov, skulde anvendes til Mindesten for de i Krigen faldne. Stenen var bleven rejst i 1899 med Indskriften: »Dem Gedächtnis unseres grossen Kaisers und Königs Wilhelm I gewidmet von treuen Untertanen Lügumklosters und Umgegend«. Denne Byraadsbeslutning blev taget enstemmigt med danske og tyske Stemmer.

Senere blev det bestemt, at Stenen skulde indgaa som Led i Anlægget østfor Kirken, og ved dette Anlægs Indretning var Foreningen af krigsbeskadede meget virksom.

Bekostningerne er dels betalt af Byen og dels af denne Forening eller ad anden priavt Vej. Anlægget indviedes 1924.

Maugstrup.

Mindestenen for de faldne fra Maugstrup Sogn afsløredes den 2. April 1922. Det er en smuk høj Granitsten med de faldnes Navne. ialt 20, indhuggede paa Forsiden under de tre Kommuner Navne fra Sognet, Maugstrup, Ringtved og Simmersted. Blandt de faldnes Navne findes ikke et Par Navne paa Tjenestefolk, som blev indkaldt under deres

Ophold i Sognet, men hørte hjemme i andre Sogne, hvor deres Navne er opført paa Mindestene. Øverst paa Stenen staar:

»Minde over faldne i Krigen 1914—18«. Arbejdet er udført af Billedhugger Hein fra Haderslev, og Midlerne til Stenens Rejsning er indkommen ved frivillige Bidrag.

Ulkehøl.

Mindestenen paa Ulkehøl Kirkegaard var en af de første, som blev rejst i Sønderjylland. Den afsløredes ved en Højtidelighed den 11. Novbr. 1920. Ved Afsløringen talte Provst Thyssen, Bertel Schmidt, Ulkehøl Skov, og Gdr. Lawaetz, Ulkehøl. En Afdeling Infanteri og en Afdeling Matroser gjorde militært Hon-

nør med daværende Oberst Moltke og Kapt. Padden i Spidsen. Der afsendtes et Telegram til Kongen, som Dagen efter telegraferede: »Modtag min inderligste Deltagelse«.

Det smukke Mindesmærke er en Natursten med Indskrift og Ornamentering efter Professor Martin Nyrops Tegning. Indskriften lyder: »Denne Sten rejstes til Minde om 76 Mænd her fra Ulkehøl Sogn falden langt fra Hjem og Kære i den store Krig 1914—18. Guds Fred med vore døde«. Paa Stenens Bagside staar: »Rejst i Genforeningsaaet 1920«. Omkring Mindesmærket, der har fundet Plads lige indenfor Kirkegaardsporten med Kirkens Østgavl som Baggrund, er der sat en Række mindre Natursten og hele Anlægget er beplantet med Roser.

Stenen er skænket af Gdr. P. Clausen og Christen Christensen Kyd, Ulkebøl, medens Ulkebøl Sogns daværende 5 Kommuner overtog Omkostningerne.

Inde i Kirken er ophængt en Mindetavle med de faldnes Navne, der afsløredes den 12. Februar 1922. Mindetavlen er malet og skænket af Dekorationsmaler Lauridsen, København, som er barnefødt i Ulkebøl Sogn. Den bærer ialt 78 Navne, idet der i Mellemtiden var optaget 2 Navne, som ikke tidligere var kommen med.

Gl. Haderslev. (9)

I Gl. Haderslev Sogn har man rejst de faldne et værdigt og smukt Minde i »Mindelunden«, en lille Kirkegaard for sig, $\frac{1}{2}$ Td. Land stor, der ligger lige sydfor Gl. Haderslev Kirkegaard. Uden egentlig sagkyndig Hjælp har man faaet det overordentlig smukke Anlæg bragt tilveje. De Mænd, der særlig

tog sig af Sagen, var Georg Jørgensen, Fredsted, Sogne-
raadsformand Sørensen og Klodsmager Kruse. Anlægget
indviedes den 2. Juli 1922. Midt i Anlægget er rejst en lille Høj,
og her er sat to Sten oven paa hinanden; den øverste og
største, der er funden paa Dycke Nissens Mark og er skænket af
ham, med følgende Indkrift: »Gammel Haderslev Sogn satte
dette Minde for sine i Verdenskrigen 1914—1918 faldne, døde
og saarede Sønner«, og paa den nederste Sten: »Jeg er Opstan-
delsen og Livet. Hvo som tror paa mig, om han end dør, skal
han dog leve.« Paa Stenens anden Side staar følgende Digt af
Valdemar Rørdam:

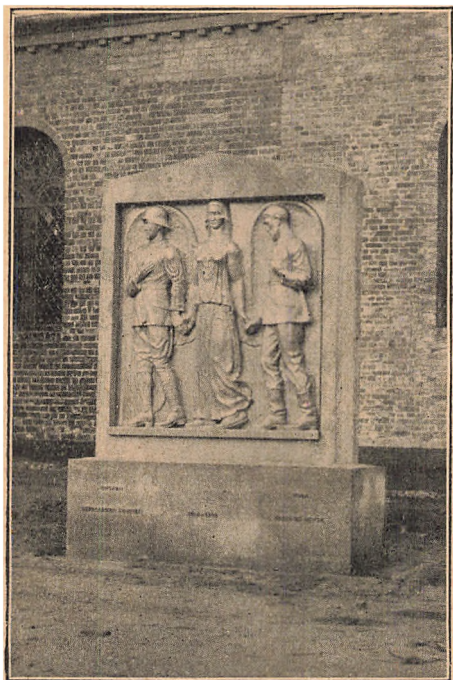
»Skilt af meget bar de sammen
Livet, Lidelsen og Døden.
Husk, o Haderslev ved Dammen,
dine faldne Sønners Navne.
Sent gaar Natten, tung er Døden,
der er langt til Morgenrøden.
Løft os, Frelser. i din Favn.«

Udenom Højen som Midtpunkt er der rejst ca. 90 store
Sten med 101 Navne. Nogle af Stenene har to eller tre Navne,
naar det er Brødre. Ved hver Sten er der plantet Bregner eller
Slyngplanter, saa Slægtningene kan pleje dem som Grave.

Ved Indvielseshøjtideligheden, hvor der paraderede et Kom-
pagni Soldater under Kaptajn Christensen, talte Provst
Nissen. Udvalgets Formand Georg Jørgensen oplæste et
Dokument, der senere blev nedlagt under Stenen, og hvori det
bl. a. hed, at den danske Befolkning her havde maattet sende
30,000 Mand i Krigen, hvoraf ca. 6000 faldt og 6000 blev lem-
læstet. Mindelunden overdroges derefter Kirkeforstanderska-
bet. Efter Indvielsen afholdtes der en Mindefest i Højskole-
hjemmets Sal.

Omkostningerne ved Anlægget er dækket ved frivillige
Bidrag.

Aabenraa.

I Aabenraa enedes danske og tyske om i Fællesskab at rejse et Mindesmærke for de faldne. Der blev udskrevet en Konkurrence, hvori baadede danske og tyske Kunstnere kunde deltage.

Der indkom ca. 80 Udkast, deraf en Trediedel fra tyske Kunstnere. Der valgtes en Dommerkomite, der bestod baade af danske og tyske Kunstkere, og Komiteen valgte Billedhugger Johannes Bjergs Pro-

jekt. Og den 18. November 1923 blev Mindesmærket afsløret.

Mindesmærket, der kunstnerisk set er et af de første af alle de i Sønderjylland rejste Mindesmærker over faldne, bestaar af en Granitsokkel, der bærer et stort Broncerelief forestillende Dødens Engel med to Soldater ved Haanden. Det skal hermed symboliseres, at her fra Landsdelen deltog baade dansk- og tysksindede Soldater i Verdenskrigen.

Paa Sokkelen staar »Unseren gefallenen Söhnen. 1914—1918. Vore faldnes Minde«.

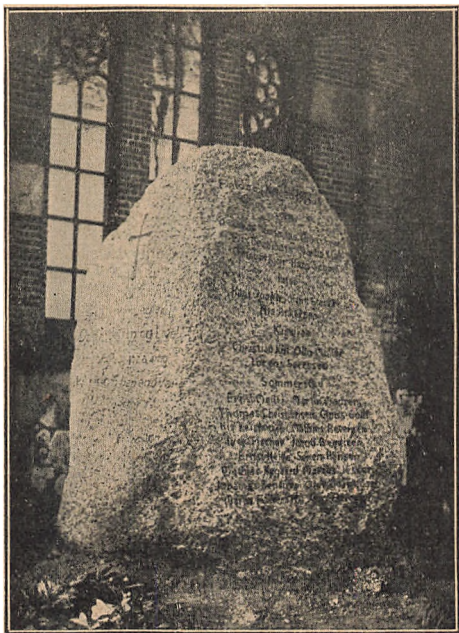
Stenen er anbragt tæt ved Nikolajkirkens Indgang med Kirkemuren som Baggrund.

Ved Afsløringen afholdtes der først dansk Gudstjeneste, hvor Pastor Juhler prædikede. Derefter foretog Biskop Amundsen Afsløringen, og Lærer R. Andersen overgav Stenen til Menighedsraadet. Ved Afsløringen blev der talt og sunget baade paa Dansk og Tysk. Efter Afsløringen holdtes en Mindegudstjeneste paa Tysk, hvor Provst Både prædikede. Om Aftenen holdtes der paa Folkehjem en højtidelig Mindefest, hvor H. P. Hanssen og Biskop Amundsen talte.

Mindesmærket kostede op imod 10,000 Kr., hvilket Beløb blev bragt tilveje ved frivillige Bidrag.

Sommersted.

I Sommersted er som Mindesmærke for de faldne rejst en stor, smuk Natursten, der er funden paa en Eng i Nærheden af Byen. Den afsløredes den 1. November 1920, og paa Forsiden er indhugget: »Faldne i Krigen 1914—18«, hvorefter følger de faldnes Navne, ialt 28, fra Kommunerne Lert, Refsø, Kastvraa og Sommersted. Paa Stenens vestre Side er ind-

hugget under et Kors: »Jesu siger: Jeg er Opstandelsen og Livet, den som tror paa mig, skal leve, om han end dør. Johs. 11, 25«,

og paa den østre Side: »Beboerne i Sommersted rejste dette Minde«. Billedhugger Scheidemann fra Vejle har indhugget Navnene paa Stenen. Stenens Rejsning er bekostet ved frivillige Bidrag fra Sognebeboerne.

Løjtkirkeby.

Mindestenen for de faldne fra Løjt Sogn er rejst paa den gamle Kirkegaard og afsløredes den 14. Maj 1922. Stenen bestaar af en mangekantet Sokkel med 16 polerede Felter, der hver bærer 6 Navne, ialt 96 Navne paa de faldne fra Sognet. Paa de 4 Hjørner hviler en Granitkugle, og mellem disse hæver sig en Pyramide, der paa Toppen bærer et Kors. Den ene af Pyramidens Flader bærer Indskriften:

»Løjt Sogn rejste denne Mindesten for Sønner, der ofredes i den store Krig 1914—1918.« Den modsatte Flade bærer Indskriften under et Kors: »Joh. 11. 25: »Jeg er Opstandelsen og Livet; den som tror paa mig, skal leve, om han end dør.«

Ved Afsløringshøjtideligheden talte Pastor Nørhølle i Kirken, og ved selve Afsløringen, der foretoges af Snedkermeister Bredel, talte Degn Todsén, der overgav Stenen til

Kirkeforstanderskabet, paa hvis Vegne Gdr. Chr. Holt tog imod den.

Midlerne til Stenens Rejsning bragtes til Veje ved en frivillig Indsamling i Sognet.

Rødning.

Mindestenen over de 60 Deltagere i Krigen fra Rødning Sogn, som ikke vendte tilbage fra Verdenskrigen, er rejst af Rødning Sogns Beboere, der ved et Møde i Sluningen af 1922 nedsatte en Komité, bestaaende af 3 Medlemmer, Gdr. P. Chr. Seeborg og Rentier Chr. Finnemann, Brendstrup, og Rentier P. Lassen, Rødning, til at forestaa Sagen. Ved en Indsamling indkom i frivillige Bidrag ca. 3000-Kr. Komitéen henvendte sig derefter til Billedhugger N. Hansen-Jacobsen, Vejen, der leverede Mindestenen og indhuggede de faldnes Navne paa den.

Den største af de 3 Natursten, der danner Anlægget, er en Overligger fra et Oldtidsgravkammer, der stammer fra Lindknud. Men den kunde kun give Plads til 46 Navne, hvorefter Billedhuggeren kløvede en Natursten og formede det smukke An-

læg med en Halvdel af den ved hver Side. Det i sin Enkelhed saa talende Minde bærer Indskriften: »Minde over Deltagerne fra Rødding Sogn, som ikke vendte tilbage fra Verdenskrigen 1914—18«, samt Navnene paa de 60 faldne og savnede og deres Fødselsdato.

Mindestenen blev afsløret den 23. Maj 1923 ved en Mindefest, hvor Sognets Præster, Provst Vibe-Petersen og Fri-menighedspræst Lyck e, talte. Afsløringen foretoges af Billedhugger Hansen-Jacobsen. Og derpaa blev Mindestenen overgivet Rødding Sogns Menighedsraad af Gdr. Peter Poulsen, Brendstrup.

Burkal.

Paa Burkal Kirkegaard er der i det sydøstlige Hjørne rejst et Mindesmærke for de faldne, der afsløredes i Efteraaret 1920. Mindesmærket, et firkantet Sandstensmonument, er udført af en Billedhugger fra Flensborg. Den øverste Sandstensplade bærer Indskriften: »Mindesmærke over de i Verdenskrigen 1914—18 faldne Sønner fra Burkal Sogn«, og paa Monumentets 4

Sider findes Navnene paa 67 faldne fra Sognet, med Fødsels- og Dødsdag, ordnede efter Sognets Kommuner, og nedenunder

Navnene en Egekrans. Midlerne til Stenens Rejsning er tilvejetragt ved frivillige Gaver fra Sognets Beboere.

Genner.

I Øster Løgum Sogn afsløredes den 29. August 1920 en Mindesten i Genner for de faldne. Mindesmærket er en smuk Granitsten, paa hvis pudsede forreste Flade Navnene paa de 13 faldne fra Genner Kommune er indhuggede. Oven over Navnene staar: »1914—1918 Minde over vore faldne i Verdenskrigen.« Mindesmærket er udført af Stenhugger Dürkopp, Aabenraa, og Omkostningerne er dækket ved frivillige Bidrag.

I 1924 afsløredes en anden Mindesten for de faldne paa Sognekirkegaarden i Østerløgum.

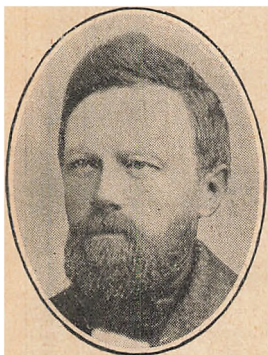

Dücker Nissen fortæller.

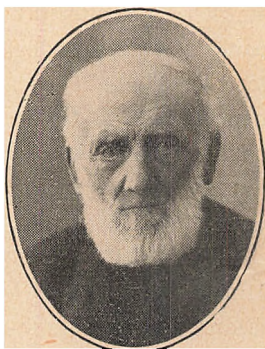
Ved **H. Rud.**

Paa Dyringkjær i Fredsted bor gamle Dücker Nissen, som nu gaar i sit 85. Aar. Han færdes som nogen Yngling, livsglad og bevægelig i Mark og Skov, leder endnu sammen med sin Søn og sine Døtre Gaardens Bedrift, passer

Overrislings-
engene og
gaar paa Jagt,
som han har
gjort det fra
sine Barne-
aar. Aller-
helst færdes
han ude i Na-
turen, og han
kender hver
Vej og Sti i
Fredsted og
Hammelev.

*Hans Nissen,
Hammelev*

*Dücker Nissen,
Fredsted
R. af Dbg.*

Dücker Nissen er kendt som Fortæller. Hans gode Hukommelse, stille Lune og en gennem Menneskealdre udviklet Fremstillingsform giver i Forbindelse med hele hans karakteristiske Skikkelse Indtryk af en gammel Saga-mand. Helst fortæller han om sin Morfar, Danskhedens første Forkæmper blandt Bønderne mod Slesvig-Holsternerne, Hans Nissen i Hammelev, hos hvem han blev opdraget, da hans Far, Dücker Henning Nissen (fra Friser-egnene), døde et halvt Aar efter, at Drengen var født, (28. Maj 1843). Dücker Nissen har i sine Fortællinger bevaret

en Række Smaatræk om Hans Nissen, som giver Indtryk af en ganske ejendommelig Personlighed, som Offentligheden ikke kender, selv gennem Laurids Skaus gode Levnedsskildring.

Jeg gengiver nedenfor nogle af Dücke Nissens Historier, som han fortæller dem i korrekt, dansk Skriftsprog. Han har opøvet sig selv deri ved i Aarene omkring Krigene 1864 og 70 at føre Dagbog. Den medfødte Evne til at fortælle gav han mig engang følgende spøgende Forklaring paa:

Jeg var som lille et fredeligt Barn, altfor fredeligt og stille, saa det forekom mine Forældre og Bedsteforældre mærkeligt. Lægen blev derfor hentet, og han sagde: «Det er da ikke saa mærkeligt, for Barnet er jo tungebundet!» Saa tog han en Saks og klippede Tungebaandet over, men han klippede for dybt. Derfor gaar Tungen saa meget stærkere siden!»

Dücke Nissen fortæller:

Hestevæddeløb paa Starup Hede.

Bedstefars økonomiske Forhold var højst mislige fra 1830-erne og opad. Det fik ham til at gribe alle Midler an for at forbedre Stillingen, og derved kom han da ogsaa ind paa Tillæg af Fuldblodsheste, dels for at deltage i Væddeløb og dels for at sælge Avlsdyr. Der findes ingen Optegnelser herom, men jeg husker, at da han var gaaet bort, fandt vi 18—20 Læderpunge, der havde indeholdt Pengepræmier, han havde faaet for sine Heste.*)

Dette Væddeløb, der samlede størst Interesse her paa Egnen, foregik paa Starup Hede. Selvfølgelig var Hertugen af Augustenborg ogsaa til Stede som Dommer og Iscenesætter. Det var Bedstefars Hensigt at give Møde med to Heste, og for at opnaa det, skulde Hestene i Forvejen indtegnes hos Kammerherren

*) Endnu findes paa Dyringkjær en stor Sølvpokal med en Hestegruppe paa Laaget og en Indskrift »F. F.« under en Kongekrone, samt et indgraveret »Randers 1840«.

(Amtmanden i Haderslev). Kammerherren havde i Uger set de to Heste gaa forbi Kontoret med Kalkstenslæs, og de var maaske ogsaa lidt medtagne. Han vilde ikke anmelde dem, da de ikke var præsentable. Bedstefar mente, det kun var Ydelsen og ikke det Ydre, det kom an paa, og tilsidst fik han dem dog antaget begge.

Den ene Hest var temmelig umulig paa en Væddeløbsbane. Den var saa stædig. Naar den var første Omgang rundt, vilde den absolut gøre en Drejning den anden Vej. Min Bedstefar havde det Aar en Rideknægt, Thomsen, som ikke kunde tumle Hesten. Men Bedstefar havde en Bror, der var lav og puklet, men med et godt Hjerte. Han hed Nis Nissen (Søndergaard). Han tilbød et Eksperiment med at ride Hesten, som han kendte fra Marken. Som Følge af hans korte Vækst gik Nis altid med en høj Cylinder. Den hævede ham, og ærgærrig var han. Ogsaa til Væddeløbet vilde han beholde Hatten paa, og den passede jo knap til den Positur. Begge Heste startede paa Starup Hede, og straks røg Hatten. I første Omgang var han Nr. 5, men saa drejede Hesten og tog vældig Fart paa, og i 3. Omgang vandt han med en Hestelængde.

Hertugen uddelte Præmierne, og Hans Nissen fik altsaa ogsaa en, men i det samme sagde Hertugen: »Sig mig, min gode Nissen, hvem var den Rytter?« — »Det var min Bror«, svarede han. — »Saa vil jeg gerne hilse paa ham«, sagde Hertugen, og Søndergaard kom frem. — »Hvor har De lært at ride?«, spurgte Hertugen ham. — »Ved at ride hjem fra Marken!« — »Hvis jeg maa være saa fri, saa vil jeg gerne give Dem fast Ansættelse som Jokey og med høj Løn!« tilføjede Hertugen. I Stedet for at svare høfligt, som det passede sig, svarede han kort: »Nej, a vil væ' Buend!«

Saa syntes Hans Nissen, at det var bedst at faa ham fjernet, men Bønderne raabte Hurra, da Søndergaard kom for at hente sin Hat igen.

Hundene brød igennem.

Hans Nissens Møde med Hertugen af Augustenborg gentog sig hyppigt senere. Da Bedstefar havde bygget sin Gaard paa Udmarken — bl. a. for Jagtens Skyld, — kom Hertugen engang paa Besøg og blev en Nat over som Gæst i Huset til Jagten. Da de saa stod ude i Gaarden, ønskede Hertugen til Lykke med de nye Bygninger, og han sagde da:

— »De ser solide nok ud. Lad os se, om de ogsaa er det for Hundene! Skov, blæs!«

Og Skov blæste Jagtsignalet, saa der blev et Spektakel uden Lige inde i Laden, hvor Hundene var lukket inde.

Men da Signalet lød tredje Gang, kom Støverne frem igennem Taget, hvor de havde brudt Hul!

— »Der kan De se, Hans Nissen!«, sagde Hertugen. »Er Bygningerne gode, er Hundene heller ikke at kassere!«

Fra Trearskrigens Tid. — Hans Nissens Flugt for Slesvig-Holstenerne.

Jeg kan godt huske Krigens Tid i 48, 49 og 50. Jeg var 6—7 Aar gammel, og som Dreng er det selvfølgelig kun de spredte Indtryk, jeg fik. Men jeg kan endnu se Friskarerne komme ridende igennem Byen, og huske, hvordan de slesvig-holstenske Soldater stak Lanserne igennem Halmen i Sengene og ind i Høet paa Hølofterne.

Der forefaldt ogsaa en Begivenhed, som gjorde stærkt Indtryk paa mig.

En Følge af Bedstefars politiske Arbejde var, at han var meget ildeset af Slesvig-Holstenerne, og da de havde besat Egnen, førte det til, at de udsatte Patrouiller for at fange ham. Vor Nabo mod Nord, Efsen, var desværre tysksindet, men han var da saa tro mod Hans Nissen, at han advarede ham om at holde en Hest sadlet i Stalden for i paakommende Tilfælde at kunne foretage hovedkulds Flugt. To Gange var Forsøget paa at tage Hans Nissen mislykkedes, men nu var en Plan lagt mere besindig til Rette. Den slesvig-holstenske Styrke, der sendtes ud efter ham tredje Gang, var delt i to Afdelinger. Den ene rykkede gennem Pamhol-Christiansdal-Hammelev op imod Søndergaard, og den anden kom fra Haderslev, saa Vejen vilde være spærret. Om Natten kom Naboen saa og bankede paa Ruden: »Op, Hans Nissen! Folkene er her! Jeg skal hente Hesten!« Det skete hurtigt, og han red ned ad Vejen fra Gaarden, men da han kom henimod Vejen, kunde han se Troppen komme fra Hammelev. Den sendte 3—4 Skud efter ham, vel nærmest for at træffe Hesten, hvilket dog ikke skete. Ved Nabovens Gaard var der en Port, som denne havde aabnet i det samme, for Vejen til Haderslev var jo ogsaa spærret af den anden Trop. Der-

igennem Porten fortsatte Bedstefar saa Flugten ud over Markerne mod Nord til Christiansfeld, og derfra videre til Kolding.

Dreng-Eksersits ved en vigtig Raadslagning.

Engang i 1849 var der samlet 12—14 Personer, »den faste Stok« i den slesvigske Forening, i Bedstefars Sal for at foretage Overvejelser angaaende Vaabenstilstanden. Blandt dem var ogsaa de to kendte Professorer fra Kiels Universitet. For disse Herrer foreslog Bedstefar at forevise, hvorledes hans yngste Dattersøn havde forstaaet Eksersitsen. Som Uddannelse i den Retning havde jeg faaet Undervisning af Jokeyen Thomsen fra Als, der var Underofficer i Krigen. Han havde udstyret mig ikke alene med Chako og Taske, men ogsaa med en kort Karabin, og samtidig med de legemlige Øvelser havde hans Paavirkning bevirket, at jeg ikke var tilbageholdende i min Fremtræden, som en Soldat i Krigstid jo heller ikke bør være. Jeg mødte altsaa frem og foretog Eksersitsen og vakte vel nok deres Sympati, men da jeg efter endt Præsentation vilde hen til Udgangsdøren, greb Hans Andersen Krüger mig i Armene og drog mig ind til sig.

»— Du driver det vist til mere end at blive Officer, min Dreng!« sagde han, og det var jo en Tiltale, jeg spidsede Øren efter.

»— Men sig mig nu: Hvad vilde Du nu gøre, hvis Hertugen var her?«

— »Er han her?« spurgte jeg med et Ryk.

— »Ja, prøv at spørge den Herre der!« Jeg gik hen og spurgte ham: »Er De Hertugen?«

— »Ja, hvis jeg nu var det, hvad vilde Du saa som dansk Soldat gøre?«

— »Stille mig op, fyr! bum!«

Det var betegnende for Stemningen mod Hertugen. Men den Forestilling skaffede mig kun Bifald fra Krüger.

Da Prinsen af Nør skulde skydes med tolv Rendekugler paa Vejen mellem Vojensgaard og Haderslev.

Det blev almindelig omtalt i Treaarskrigens Tid, at den danske Regering eller Krigskommando havde tilbudt, at den, der kunde bemægtige sig Hertugen af Augustenborg eller Prinsen

af Nør, skulde blive belønnet med en Herregaard. Det var vist slet ikke sandt, men Rygtet blev udbredt, og en Følge af det var følgende Hændelse.

Den omtalte Rideknægt og Underofficer Thomsen var en født Alsinger. Han havde som Landmandssøn oplevet mange Trakasserier fra Hertugens Side, da han boede lige ved Siden af Augustenborg. Under Krigen blev han permitteret hjem til Hammelev paa en kort Tid, og han stadfæstede det daarlige Indtryk af de to høje Herrer.

Det var i de Dage bekendt, at Prinsen af Nør havde Bopæl paa Vojensgaard, og at han derfra skulde køre til Haderslev. Paa den Tur skulde han jo færdes forbi Skovene oppe ved Hammelev og Fredsted. Der vilde saa være god Anledning til at udføre et Overfald og tjene Herregaarden. Thomsen gik til Sagen. Han havde anbragt en Hest i et Skur paa Marken ovenfor Fredsted, saa han efter udført Gerning kun havde et Par Tusinde Alen at løbe for at naa Hesten. I faa Timer kunde det saa lykkes ham paa den at naa den danske Armees Omraade. Til den omtalte Tid, da Prinsen ventedes ad Vejen, var Thomsen parat, men desværre eller des heldigere udeblev Prinsen. Han kom slet ikke efter Haderslev den Nat, og det havde igen sin Aarsag.

Aarsagen var den samme Historie om Herregaarden som Belønning. Den havde nemlig just i de samme Dage faaet et lille Komplot af gamle Grænsesmuglere i Stand. De følte sig godt oplagt til at foretage et Forsøg paa at arrestere Prinsen i Vojens og saaledes tjene Herregaarden. Vagten var ikke stor, og deres Anslag vilde vist være lykkedes, men der var fem Mand indviiede i Planen, og saa siver saadant let ud paa uheldigt Sted, og dette førte til, at Prinsen ikke mere overnattede paa Vojensgaard. Han drog straks derfra, men imens laa Thomsen og ventede paa Prinsen med sin Riffel. Han kom ikke den Vej!

Jeg har siden talt med Thomsen om Sagen. Han fortalte, at der var 11 Rendekugler i det ene Bøsseløb⁷ og 12 i det andet, og han var en god Skytte. Hans Plan var den at skyde en af Hestene for Prinsens Vogn med det ene Løb; naar Prinsen saa var staaet ud for at orientere sig, skulde han have det andet!

Thomsen levede mange Aar efter her paa Dyringkjær som

Forpagter, men døde siden paa min Fødegaard i Hammelev, hvor han da var som Teglværksmester.*)

Fra Træfningen ved Haderslev.

Bedstefar var ogsaa til Stede ved Træfningen ude ved Haderslev. Kanonaden, som vi jo hørte oppe ved Gaarden, paa-virkede mig som Dreng i den Grad, at jeg dristede mig til at gaa op paa en Højde for at se, om det ikke var muligt at opdage, hvor en af Kuglerne blev af. Den kunde jo være god at slaa Kegler med, mente jeg. Da Bedstefader saa kom hjem, fortalte han, at han havde været nede at besøge de Soldater, han ellers havde i Tjeneste hjemme. De laa ved Sønderbro og skød op imod en Trælade paa Byens Mark, men, som han syntes, med et daarligt Resultat. Saa blev der sendt Bud efter et saakaldt Espingol-Batteri, hvis Løb affyrede 4—5 Kugler paa en Gang. Det kaldte han et frygteligt Vaaben. Det jog ogsaa Tyskerne ud af Laden, og da Bedstefar kom hjem, sagde han, at den Krig kunde ikke vare længe med de gode Vaaben, Danskerne havde! — mere kunde han ikke indse, gamle, kloge Mand!

Hans Nissen prøver Dræning.

Bedstefar var en alsidig Mand, delvis ogsaa tvungen af den vanskelige økonomiske Stilling, vort Land var i i Aarene omkring 1820—30. Han havde i mange Aar forbedret sin Stilling ved Teglfabrikation.***) Da Spørgsmaalet Dræning dukkede op, saa han, at det vilde være en god Afløser for de aabne Grøfter. For Nutidens Skøn om Dræningens Betydning var det jo dengang meget primitivt. Det var allerede store Ting, naar man kunde fjerne Overfladevandet. Da han havde Raamaterialet, laa det

*) Den nævnte Historie har et lille Efterspil, som ogsaa skal nævnes her. Engang fortalte P. J. Refshauge i Ausbøl ved et Selskab denne Historie efter Dücke Nissen. Da Historien var til Ende, udbrød Hans Skau: Det Gevær har jeg! Jeg fik det engang af min Far, som havde faaet det fra Søndergaard!

Nu hænger den gamle Skyder paa Museet i Haderslev.

**) Teglværket er anlagt af Hans Nissens Fader Jørgen Nissen (død 1827) i Skoven ved Damende.

jo nær ogsaa at optage Drænsrørsfabrikationen. Pandetagsten og Krybbefabrikation havde han udført i en Aarrække.

Det hed sig, at man i Egersund var kommen ind paa ved Maskinbrug at fremstille Drænsrør ret tilfredsstillende. Han tog Sagen op til Undersøgelse, og det viste sig, at de kunde laves. Han kom hjem med Ideen, men han var ikke Mester i at tegne og maale, og derfor gav han sig i Kast med Opgaven efter Skøn. Den Maskine, der fremkom, var alt for svagt bygget. Den kunde ikke taale det Tryk, der anvendtes paa Lermassen, men Hovedfejlen var dog, at Stemplet til Rørets indre Lysning ikke var i tilstrækkelig Afstand fra Yderkanten, saa Resultatet ofte blev i to Stykker. Det var ikke noget godt Resultat. Rørene kunde bruges, men anerkendtes ikke som havende synderlig Værdi, og følgelig standsedes Fabrikationen.

Under Søndergaards Hat!

Det er den forkrøblede Mand igen, min Bedstefars Bror, Nis Nissen, Søndergaard, den Historie drejer sig om.

Trods Søndergaards mindre heldige Udseende var det dog lykkedes ham at gøre Bekendtskab med en ung Pige og gifte sig med hende. De bosatte sig ved Skodborg paa en Gaard, der blev købt i Nærheden af Kloppenborgs. (Kloppenborg og Bedstefar var gode Venner, og de havde forresten vedligeholdt den Skik at kysse hinanden paa Forstuen, saa det hørtes som et Smæld, naar de mødtes, men det kommer forresten ikke Historien ved!).

Tidsforholdene var ikke gunstige for Landbruget heller dengang, og derfor var Søndergaard nødt til at skaffe sig Indtægter ved Siden af. Med det gode Greb, han havde paa Heste, optog han Transport til og fra Flensborg for Høkere i Omegnen. Det lykkedes ham snart at faa mere at køre med, end han kunde overkomme, dels fordi han ikke var nøjeseende med Mængden, men ladede paa stadig væk. Det var hans Ærgerrighed at køre et stort Læs. Saadan en Køretur tog flere Dage, og naar han saa kom hjem, maatte han jo søge Erstatning og Hvile for Anstrengelsen.

Han var saaledes en Dag falden i Søvn efter Hjemkomsten, da Konen kom ind og raabte: »Nis, det tordner«!

Det syntes han, han kunde overheøre og blev ved at sove. Men Uvejret nærmede sig, og det varede kun kort Tid, saa slog

Lynet ned i selve Huset og antændte det. Saa maatte han selvfølgelig op og se, om det kunde slukkes, men Vand var der ikke synderligt af, og følgelig maatte de se at redde, hvad reddes kunde, først de 4 Børn, hvoraf den yngste vel kun var $\frac{1}{2}$ Aar. Da Huset var helt nedbrændt, blev der stor Opstandelse, idet det mindste Barn savnedes. Der blev søgt efter det i Tomten, da man troede, at det ikke var kommen ud med de ældre. De tilstedeværende søgte ogsaa rundt om Huset, og deriblandt ogsaa Kloppenborg. Da han kom ned ved Enden af Haven, saa han blandt det reddede Gods ogsaa Søndergaards høje Hat ligge paa Havegården. Under Hatten sad Drengen.

At handle paa Forvarsel.

De trykkede Forhold, Bedstefar sad i i Krisetiden,*) tillod ham ikke at foretage alt, hvad der egentlig var nødvendigt for hans Bedrifts Gang. Saaledes laa der et Inderstested klods Nabo op til hans Bygninger og generede Vejførdsele. I Huset boede en Enke med sin Datter. De vilde nok afhænde Ejendommen, men der skulde udredes en kostbar Aftægt. Konen var langtfra aflægs, saa Betalingen kunde vare mange Aar, og han frygtede som Følge deraf for at indlade sig paa et Køb. Saa vilde Tilfældet en Aften, Folk gik fra Grande, at Hans Nissens Svoger Skøtt lige, da de nærmede sig Gaarden, saa en Ligskare og forrest i Skaren som den nærmest paarørende gik Konens Datter. Nu var Øjeblikket der. Der maatte jo ske noget, med et saadant Varsel kunde det ikke være saa farligt at binde sig til en Aftægt, og efter Samraad mellem Bedstefar og Skøtt enedes de om, at Købet skulde gaa i Orden, hvilket saa skete. Hans Nissen blev Ejer af Huset og paatog sig Aftægten.

Da det saa led hen mod Juletid, og Vinteren begyndte at tage fat, kom en Dag Kagekone, der gik med Hvedebrød og solgte til alle Bosteder. Føret var glat, og hun fik Klamper under Træskoene og var saa uheldig at skride om udenfor Huset og brække Fodledet. Hun blev optaget i Enkens Hus og plejet der. 8 Dage efter skete der ogsaa et lignende Uheld for Husmoderen. Hun var gaaet op paa Loftet for at hente noget og faldt saa ned af Stigen. Hun fik en Forstuvning, men den

*) Den haarde økonomiske Krisetid efter Statsbankerotten 1813.

tvang hende til at holde Sengen. Imidlertid forværredes Kagekonens Tilstand, idet hun fik Koldbrand i Benet, og selv med Lægens Mellemkomst stod hendes Liv ikke til at redde. Hun døde i Enkens Hus og blev begravet derfra, og dette førte med sig, at Datteren kom til at gaa efter Kisten som den nærmeste, da Moderen selv laa til Sengs. Hun kom sig dog snart igen og levede i mange Aar, saa det blev en langvarig Aftægt.

Deraf ser man, at det ikke er heldigt at købe Jordbrug paa Forvarsel.

Hans Nissen som »klog Mand«.

Teglværksdriften, som Bedstefar havde kastet sig over, var Haandgerning dengang. Som Hjælper havde han engang en af de gamle Soldater fra Napoleonskrigene; han hed Fester. Han havde deltaget i mange Træfninger og Slag, og havde vel ogsaa mange alvorlige Oplevelser, som med et vist personligt Tillæg nok kunde skaffe ham Opmærksomhed i enhver Kreds. I Almindelighed mente man nok, at han ikke var fri for Overdrivelser, hvad hans personlige, modige Medvirkning angaar, skønt hans Fremstilling var flot, isprængt Brudstykker af en hel Del Sprog, som han anvendte til Forskønnelse og Troværdighed. Der var i hvert Fald en vis Tilbøjelighed til at tro, at noget af Historierne var Praleri.

Da hans Arbejde var færdigt, og der skulde gøres Afregning, var Festers Hest løben bort. Hesten var et Udgangsøg, men han mente det jo uundværligt. Der blev ledt om den i flere Dage uden Resultat, og saa henvendte han sig til sin Principal, Hans Nissen, om han ikke kunde hjælpe. — Jo, det kunde Bedstefar jo nok.

— »Men«, sagde han, »Du skal vide, at det er farlige Ting, jeg bringer i Anvendelse. Du har rigtignok oplevet meget, som vi andre ikke kender til, men de hemmelige Kræfter skal man være yderst forsigtig med at anvende. Nu har Du Afgørelsen! Tør Du vove at give Dig i Kast med dem, eller skal vi lade det falde?«

— »Nej, en gammel Soldat som jeg«, — siger Fester, »der har rjnt under Napoleon og set mere end de fleste, — vi lader os ikke skræmme af usynlige Kræfter!«

— »Ja, saa tag Plads!«

Saa tog Bedstefar Cyprianus frem. Ved at slaa op i den med alvorlig Mine og læse, kom følgende Bogstaver frem: L—y—s—e B—j—e—r—g.

— »Ja der gaar Hesten! Den er til Stede i Aften, men vist ikke i Morgen, Fester. Det kommer nu an paa, om Du har Dristighed til at hente den i Aften. Det henstiller jeg helt til Dig. Nu ved Du, hvad vi har foretaget os!«

Fester henvendte sig til Forkarlen, Mikkelsen.

— »Ja, Mikkelsen, vi har jo haft et godt Forhold, og Du har jo ogsaa været Soldat. Jeg tror, Du er en modig Mand. Kan jeg nu faa Dig til at gaa med op i Aften paa Lyse-Bjerg og hente min Hest!«

— »Nej, det indlader jeg mig ikke paa. Det er et farligt Spil at gaa ved Nattetid paa den Anvisning. Det tør jeg ikke!«

— »Mikkelsen, vi følges ad, vi to gamle Soldater!« Og Følgen blev, at de gik. Da de kom i Nærheden af Marken, hørte de en gnubbende Lyd, der fik Mikkelsen til at fare tilbage i en Fart, og Fester naturligvis bagefter. Da de standsede, forsøgte Fester at sætte Mod i sig selv og sin Kammerat ved at fortælle om de store Farer, han havde gennemgaaet i Krigen. Det var ikke noget at vende Ryg til her! Følgen blev, at Fester tog Kammeraten under Armen — en — to, en — to, nu marcherede de som Soldater, men da de kom i Nærheden af Dyret, blev Gnutteriet mere tydeligt igen, og Mikkelsen kastede sig paa Jorden og sagde:

— »Ikke et Skridt videre, det gaar aldrig godt! Det eneste der kan hjælpe er et Fyrstaal!«

(Staal er jo brugbart til at holde onde Aander borte).

Der blev saa slaaet Ild, og ved Gnisterne kunde det ses, at de var lige ved Hesten, men fastslaaet blev det jo, at Soldaten fra Napoleonskrigene kunde komme endog i mindre farefulde Situationer, hvor hans Mod dog kunde trænge til Understøttelse, og det gjorde ikke hans Troværdighed bedre.

DE GAMLE, SOM FALDT --

Møller Lydik Jacobsen, Brøns.

Den 1. Februar 1927 døde Møller Lydik Jacobsen i Brøns, en og halvfemsindstyve Aar gammel, trods sin høje Alder aandsfrisk og interesseret til det sidste. Det er kun timedes faa som ham at leve med i vor Landsdels mærkelige Omskiftelser baade i det svundne og i dette Aarhundrede. Hans Barndoms Aar naaede tilbage til Enevældens Dage under Frederik den Sjette. Hans Skolegang faldt i Opgangsaarene, da Sønderjylland vaagnede.

Som Yngling oplevede han Treaarskrigen og saa enkelte af dens Begivenheder som Landstормen ved Brøns paa nært Hold. Da Ulykken ramte os i 1864, stod han velforberedt til sin Manddomsgerning. Efter den Tid har han i det lange Aaremaal under preussisk Herredømme været med i første Række blandt dem, der søgte at bøde paa Følgerne af Nederlaget uden nogen Sinds at gaa paa Akkord med Uretten. Som gammel Mand fulgte

han interesseret Verdenskrigens store Opgør. Han og hans Hustru maatte i disse Aar friste den tunge Sorg at se deres yngste Søn forsvinde paa en af Nordfrankrigs Valpladser. Men som Olding havde han den Glæde at være med i Genforeningen, og ved hans Død vajede Dannebrog paa halv Stang fra Huse og Gaarde i den udstrakte By Brøns, medens et ualmindelig stort Følge ledsagede ham til Graven.

Om Møller Jacobsen kan uden Forbehold siges, at hvad han var, det var han helt, i intet stykkevis og delt. Af Væsen og Tankegang var han helt igennem konservativ. I de første nationale Brydningsaar stod han afgjort paa Edsnægternes Side. Da der i 1920 skulde sættes en ny Sydgrænse, holdt han til det sidste paa vor historiske Ret til at kræve den sat ved Slien eller Ejderen. Han lignede en knudret Eg, der trodser Vind og Vejr. Af Karakter var han ellers stiltfærdig og bramfri, men altid optaget af, hvad der rørte sig paa aandeligt og økonomisk Omraade, nøjsom og sparsommelig til daglig, men vennesæl og rundhaandet ved festlige Lejligheder, og naar gode Formaal krævede det, en Foregangsmand i flere Henseender, ægte og oprindelig, utilnærmelig for Smiger og en Hader af det, der er falsk og opblæst.

Hans Fødehjem, den gamle Arveforpagtningsmølle, hvortil hele Hvidding Herred og Egnen op til Seem tidligere var tvangspligtig, ligger paa det Sted, hvor Brøns Aa i mange Bugtninger flyder ud af et goldt Mose- og Hede-strøg for at sno sig videre forbi den smukke Tufstenskirke paa Skrænten gennem den grønne Marsk ud til Havet.

Her levede han alle sine Dage.

Ved Flid og Fremsyn har Møller Jacobsen forstaaet at omdanne dette Aalandskab i Møllens nærmeste Omgivelser. Den golde Hede fra Skærbæk Bygrænse mod Nord til Aabredde er ved hans Tilskyndelse i vid Udstrækning

bleven til en frodig Skov, og en stor Del af Søen foran Møllen er under hans Ledelse udtørret og forvandlet til et frugtbart Engdrag.

Samtidig med at han udvidede sin Forretning, saa den blev en af de største paa Vesteregnet, tog han sig saaledes af store almennyttige Foretagender, men først og fremmest af nationale Opgaver. Han var en af de ledende Mænd ved Oprettelsen af Højskolen i Brøns. Han havde Sæde i Skoleforeningens Tilsynsraad og var Tillidsmand for Sprogforeningen. Som mangeaarig Kirkeældste i Sognet valgtes han ind i Provstisynoden, hvor han ofte tog Ordet og tolkede den danske Befolknings Krav med Vægt. Endelig skal blot nævnes, at han var særlig virksom ved Stiftelsen og Styrelsen af Brøns Sparekasse.

Skønt han ellers ikke lagde Vægt paa offentlig Paa-skønnelse, var det ham dog en Glæde, da han ved Genforeningen blev hædret af Det danske Hedeselskab ved, at man overrakte ham et Sølvbæger for hans Fortjenester for Plantningssagen. Det var ogsaa kun naturligt, at han blev dekoreret med Ridderkorset.

Møller Jacobsen var to Gange gift, og en stor og dygtig Børneflokk er udgaaet fra Hjemmet i Brøns Mølle. Den yngste Søn, som ikke vendte tilbage fra Krigen, satte Faderen et Minde i en selvejende Institution under Navn af »Asgers Minde«, idet han lod opføre et smukt og rummeligt Hus i Nærheden af Møllen, hvor to fattige og hæderlige Familier kan bo vederlagsfrit.

Jacobsen har i de mange Aar, han levede, ikke blot sat Præg paa Egnen i det rent ydre, men ogsaa gjort sin store Indsats for dansk Folkelivs Bevarelse og Hævdelse af en sund Økonomi i Sognet. Valdemar Rørdam kunde derfor med Rette slutte et Digt, han skrev, da Jacobsen fyldte de halvfems, med følgende Ord:

Den Slags Mænd gi'er Folkevægt,
Mølle mal, og Løv sus kækt!
Har vi kun den rette Mand,
gror det selv af Flyvesand!

Nicolai Svendsen.

Jakob Refslund, Bovlund.

Det betyder vel for de fleste overordentlig meget, hvordan Hjemmet har været, som de er udgaaet fra, men for Jakob Refslund betød det mere end for de fleste. Det laa dels i, at han hverken havde Udlængsel eller Oppositionslyst, og dels i, at det var et ualmindeligt godt og levende Hjem, der prægede ham. Hans Fader var den bekendte Bunde Refslund den ældre i Bovlund, han som var en af Støtterne for »Kloster-

politikken«. »Klosterbrødrene«, som de kaldtes, fordi de mødtes i Løgumkloster, forlangte mellem Trearskrigen og 64, at den danske Stat skulde behandle Tyskerne omtrent som Danmark nu behandler det tyske Mindretal. Bunde Refslund gav Stødet til, at der blev oprettet et »Dansk Samfund«, der arbejdede for Oplivelse af den danske Folkelighed, og til Frimenigheden i Bovlund. Han var dens Forsanger, og da han ikke kunde mere, afløste Jakob ham. Bunde Refslund var ogsaa Ordstyrer ved det

første Folkemøde i Mandbjerg Skov og i Bestyrelsen for Rødding Højskole. I det Hjem, han og Ingeborg dannede, kom mange af Tidens Førere, f. E. Flor og Krüger. Da Cornelius Appel af Tyskerne blev fordrevet fra sin Lærerstilling i Tønder, tog han med Familien til B. Refslunds i Bovlund for at blive der og hos Pastor Boesen i Agerskov, indtil han kunde finde andet Arbejde.

I deres Hjem kom ogsaa den ejendommelige Siegfred Ley — ja han var endog Lærer en Tid for Børnene. Ley var »Viking«. Var der Sne, sprang han om Aftenen splitternøgen ud af Vinduet og trimlede sig i den. Han læste »Hakon Jarl«, saa det løb Tilhørerne koldt ned ad Ryggen, og han indøvede Bønderne til at opføre »Jeppe paa Bjerget«.

Der var lykkelige og festlige Forhold i Gaarden i Bovlund, da deres førstefødte Søn kom til Verden Nytaarsaftensdag 1857. Han fik Navnet Jakob Jørgensen Refslund. Da han naaede Fjortenaarsalderen, kom han i Huset hos Pastor Jens Lassen Knudsen i Lejrskov til Konfirmationsforberedelse. Derfra stammede hans Bekendtskab med Sønnen Jacob Knudsen, Forfatteren. Senere kom han paa Hjørlunde Højskole, medens Morten Pontoppidan var Forstander, og et Par Aar efter paa Askov Højskole. Ellers gik han som Søn hjemme. En Øjenlidelse medførte, at han ikke behøvede at udvandre for den tyske Militærtjeneste, som den yngre Broder gjorde. Nej, Jakob Refslund gik hjemme og tog Del i den Selskabelighed, som Hjemmets storladne Gæstfrihed medførte. Der gik Ry af Moderens Husførelse — hun var overordentlig virksom, men hun værnede ogsaa Mand og Børn, saa de blev ikke saa lidt forkælede. Jakob Refslund har vel nok som ung taget Haand i ved Gaardens Drift, men rigtig for Alvor har han sikkert aldrig faaet Lov til at arbejde. F. E.

havde han ikke lært at bruge en Le, skønt Bovlund var kendt for sine vide Engstrækninger.

Forældrene havde begyndt med stor Velstand, men skønt »Tiderne« havde været i Opgang, havde de dog ført et større Hus, end Gaarden kunde bære. Landbrugskrisen kom, dertil et stort Kautionsstab, saa i 1887 stod Forældrene over for den tunge Lod at skulle fra den gamle Slægtsgaard. Da tog den 30-aarige, forvante og med alvorligt Arbejde uvante Jakob Refslund sig sammen. En Trediedel af Gaarden, Udmarkerne, og en Del af Besætningen blev solgt. Paa Resten anvendte han en saadan Myreflid, Paapassenhed og Sparsommelighed, saa han reddede det gamle Hjem over de vanskelige Aar og kunde trække sig tilbage med en ikke ubetydelig Markformue, da han solgte Gaarden i 1912.

1892 blev Jakob Refslund gift med Helene Thim fra Møllerup. Skønt Ægteskabet blev barnløst, blev det dog lykkeligt. Det var godt at komme hos dem — det var et af de Steder, hvor dansk Sang og Tale holdtes levende. Allerede 1910 døde Helene Refslund.

Jakob Refslund var ingen Fører, men en trofast menig i den danske Hær. Han var nøjsom, beskeden og ydmyg. En sjælden fin og nobel Personlighed. Han gjorde uden Spræl de Arbejder, som ogsaa skal gøres. Han har f. E. i mange Aar gaaet rundt med Sprogforeningens Almanak og sørget for, at han kom af med mange Eksemplarer. Han vidste nok, at det ikke kunde gøre det at sende en Pige rundt. Da han efter Krigen kun havde sin Valutarente at leve af, fik han ogsaa den til at slaa til, saa han kunde give til det, han gerne vilde støtte. Saaledes da Landeværnet blev stiftet. Vi syntes, at vi vist ikke burde gaa til ham, fordi han kunde behøve alt selv for at leve, men Jakob Refslund kom straks uopfordret med 100 Kr., og han

vilde ikke høre noget om, at 50 Kr. vilde være et stort Bidrag for ham. Det var det store for ham som for mange andre ved Landeværnsindsamlingen, at Bidraget kun blev mulig ved personligt Afsavn.

Det var en trofast dansk Mand, der lukkede sine Øjne den 13. Juli 1927.

M. Refslund Poulsen.

Fru Ida Thade Petersen, født Andresen.

Fru Ida Thade Petersen, f. Andresen, fødtes i Aabenraa 4. Sept. 1871. Hun var Datter af Købmand Andresen og Hustru, f. Friis fra Kopsholdt. Fru Andresen blev tidlig Enke, og Børnene blev fra ganske unge knyttede stærkt til Moderens Barmdomshjem paa Kopsholdt. Den nære Forbindelse med det udmærkede Hjem derude, hvor de travle Arbejdsdage var baaret og underbygget af den Livets Alvor, som giver Tiden sit blivende Værd, omtalte Fru Ida Pe-

tersen altid med inderlig Tak og Glæde. Senere blev hun optaget i Lærer Holms Hjem i Bjerger ved Horsens, hvor der ogsaa levedes et sandt og sundt Kristenliv med vaagen Nationalfølelse. Disse Indtryk fra den tidlige Ungdom fæstnedes og uddybedes ved gentagne Ophold paa Askov Højskole. Efter i 1897 at være bleven forlovet med Thade Petersen, som den Gang

tænkte paa at rejse som Præst til Amerika, tog hun et 3 Maaneders Kursus paa Diakonissestiftelsen, for ogsaa paa denne Maade at være til Hjælp ved Præstegerningen i Amerika. Det blev imidlertid klart for dem, eftersom Danskheden hernede fik vanskelige Kaar, at ingen maatte rejse bort. Der blev Brug for alle.

Den 16. Oktober 1898 stod Ida og Thade Petersens Bryllup, og 3 Aar efter fødtes deres første lille Datter. De boede den Gang i Rødning, og Thade Petersen sad som Pressemand fængslet for en politisk Fornærmelse mod Landraaden i Haderslev. Han fik dog Orlov, men maatte saa senere afsone Resten af Straffen (3 Maaneder). Efter i 5 Aar at have boet i Rødning, blev Thade Petersen kaldet som Præst for Frimenigheden i Haderslev.

Naar man, i de yngre Aar, traf Fru Petersen, mødte man med Glæde det lyse, friske, haabefulde Sind, ópdraget og udviklet i alt det gode, en sund Ungdom kan tage imod og næres af.

Naar man senere i Haderslev kom indenfor det gæstfrie Hjems Døre, følte man sig tryk. Tonen var sand og ægte, ogsaa fordi Fru Petersen havde det varsomme Sind overfor tom Tale, det var en Glæde for hende, at finde gode og lyse Sider hos Mennesker, saa hun tit i et Selskab ved en stilfærdig Bemærkning kunde vende Retningen i en Samtale paa en smuk og værdig Maade. Hendes Stemme fik en forunderlig mild og kærlig Klang, naar hun talte om de gamle i Menigheden, eller naar Krigen havde sendt sine strenge Bud til Ungdommen eller de unge Hjem i Kredsen, ikke mindst i de tunge Aar, fik hun ved sin Mands Side sin store Betydning.

Maaske hun allerede for flere Aar siden fik det første alvorlige Bud om at begynde at beskikke sit Hus, og gøre sig redo til den store Rejse. Hun blev siden mindet om det paa mange Maader. Da jeg, netop i disse Dage for et Aar siden, stod ved hendes Seng paa Statshospitalet i Sønderborg, vidste

vi, at det bar mod Slutningen. Der var Tryghed om hendes Leje, hun var vunden frem til Klarhed og Fred, alt hvad der havde mødt hende af rigt og skønt og varmt, hun havde jo levet saa meget af det, som aldrig kan dø, det samlede hun i en inderlig bevæget Tak for al Kærligheden, hun havde mødt, ude og hjemme — »især hjemme — hjemme«.

Den 23. Novbr. 1926 døde hun i sit Hjem i Haderslev, en dyb og stille Søvn dannede for hende naadig Broen fra Timelighedens Verden til Evighedens Land.

Magdalene Moos.

Christian Hansen, Tinggaard.

Kun 49 Aar gammel døde den 9. Decbr. 1926 Gaardejer Christian Hansen fra Tinggaard i Stubbæk. Herved blev et Levnedsløb af en Mand, som havde Betingelser for at faa adskilligt udrettet endnu til Landbrugets Fremme, afsluttet paa et altfor tidligt Tidspunkt.

Christian Hansen blev født i Ovn ved Ringenæs som Søn af Gaardejer Jes Hansen og Hustru Eline, født Jessen. Hans Hu stod

til Landbruget, og efter Konfirmationen kom han ud at tjene hos forskellige Landmænd og besøgte Tune Landbrugsskole fra Novbr. 1901 til August 1902. I Foraaret 1904 overtog han Tinggaard i Stubbæk i Forpagtning og giftede sig med Marie Ludvigsen fra Avnbøl, der sammen med deres 5 Børn overlever ham.

Et Par Aar efter købte han Ejendommen, og nu begyndte et virksomt Liv. Først og fremmest rettede han sine Bestræbelser paa at bringe Ejendommen, der baade i Bygninger og Kultur var noget tilbage, i Højde med Tidens Krav. Dette lykkedes ham, men snart fik det almene Tag i Christian Hansen, og her kom han til at yde et stort Arbejde. Ved det almene forstaaes den nordslesvigske danske Befolkning, idet hans Sindelag under det tyske Styre udelukkede ham fra offentlige Hverv. »Nordslesvigske Kreditforening« valgte Chr. H. til Tillidsmand, og i 1909 blev han valgt til Formand for Landboforeningen »Fremad«, der afløste den for politisk erklærede »Aabenraa Amts Landboforening«. Foreningsarbejdet optog ham stærkt, men dog ikke stærkere, end at Arbejdet paa Gaard og i Hjem endnu i højere Grad tog hans Interesse fangen.

I Verdenskrigen var han ikke aktiv Deltager, men efter Genforeningen myldrede Opgaverne ind til ham. Som dygtig Landmand søgte han i sin egen Bedrift energisk at hele, hvad Verdenskrigen havde slaaet i Stykker, men foruden dette maatte han give Kræfter til mange forskellige Hverv. Der skal blot nævnes Landboforeningen, som nu igen antog Navnet »Aabenraa Amts Landboforening«, Andelsslagterierne, Højspændingsværket, Brandforsikringen m. m., og han gav sine Kræfter med Glæde, hvor han mente, der var Brug for dem.

Ikke blot paa det økonomiske, men ogsaa paa det nationale Omraade har Chr. Hansen og hans Hjem gjort et Arbejde, som nok skal mindes. Før som efter Genforeningen er ethvert godt dansk Hjem en Borg for Nationalitetens Bevarelse. En saadan Borg er ogsaa Hjemmet »Tinggaard« i Stubbæk. Aldrig svigtende og uden at sky personligt Arbejde var han med, hvor Opgaven kaldte. Foruden at være Tillidsmand i de store nationale Foreninger var han en Tid Formand for Skolekommissionen i Ensted

Sogn og en drivende Kraft ved Oprettelsen af Stubbæk Forsamlingshus.

Som Motto for Christian Hansens Virke kan sættes: »Hellere slides op end ruste op«, og et saadant Virke vil mindes med Anerkendelse.

Jac. Michelsen.

Fru Doris Rode.

Fru Doris Rode f. Tyroll, Enke efter længst afdøde Guldsmed C. C. Rode, Aabenraa, afgang ved Døden den 4. Marts 1927. Fru Rode, der var af gammel aabenraask Slægt, var en af de stille og beskedne Kvinder, men hvis gode Gerninger sent vil glemmes.

I den ret store Velgørenhedsforening »Kogeforening i Aabenraa«, som blev oprettet i 1862 af daværende Fru Pastorinde Leth, stod hun som Formand i 32 Aar, og som saadan kom hun i Forbindelse med de allerfleste af Byens Familier, og hun

blev skattet lige højt af alle, baade af dem, som ydede til Foreningen, og af dem, som modtog Hjælpen.

Nogle Aar før hun døde, maatte hun paa Grund af Sygdom nedlægge Formandsposten, som da overgik til hendes Datter Frøken Ida Rode. Fru Rode havde den lykkelige Evne at faa Tid til at række en hjælpende Haand baade her og der, hvor det tiltrængtes uden at forsømme det, der laa hende nærmest — hendes eget Hus og Hjem.

Hendes dybtfølte, danske Sindelag bevarede hun i sin høje Alderdom, og at det har været tidlig vaagent, ses af, at hun i

Krigen 1864 som ganske ung Pige var med til at pleje saarede Soldater, der var indlagt i Byens Raadhus, som dengang var indrettet til midlertidigt Lasaret. Som Belønning derfor fik hun af Kong Christian IX overrakt en meget smuk Guld-Broche med Kongens Navnetræk samt en medfølgende Takkeskrivelse.

Sin lange og strenge Sygdom bar hun med sjælden Taalmodighed, og Døden kom som en Befrielse, men vi, som kendte Fru Rode, vil mindes hende i dyb Taknemmelighed.

M a r g. A n d r e s e n.

Lorens Jepsen, Valsbøl.

En Vinterdag, 16. Februar, var den danske Forsamlingssal i Valsbøl smykket med et Væld af Blomster, og foran Dannebrog's hvide Kors paa Hovedvæggen stod Gaardejer Lorens Jepsens Kiste; efter store, med forbilledlig Taalmodighed baarne Lidelser var den stiltfærdige, men virksomme Mand revet bort i en Alder af 46 Aar.

Lor. Jepsen havde sin Rod dernede i disse Egne, hvor de danske Hjem, og mest Smaakaarshjem, ligger spredte mellem en paa-gaaende, hensynsløs, med store Midler sydfra understøttet Tyskhed. Han fødtes den 11. Juli 1880 i et Hjem, der hørte til Valsbøls bedste. Som ung Mand kom Jepsen

paa Tune Landbrugsskole, og derefter søgte han Plads i Nordslesvig for at dygtiggøre sig til den Arv, der ventede paa ham nede i Valsbøl. Men saa døde Faderen, og den unge Jepsen blev kaldt hjem for at hjælpe Moderen ved Gaardens Drift.

Under Krigen kom Lor. Jepsen i engelsk Fangenskab, og her hørte han om de indledende Skridt til Slesvigs Deling ved Skelbækken. Det fyldte ham med Bitterhed og Sorg, at den nye Grænse skulde gaa nordom hans Fødesogn. »Har vi da ikke kæmpet og lidt — maaske mere, end nogen anden«, skrev han fra Feltham hjem til sin Hustru.

Efter at Grænsen af 1920 var bleven en Kendsgerning, kastede Lor. Jepsen sig ud i Arbejdet for at genrejse sit Hjem, og samtidig optog han en god og opofrende Gerning i sit Folks Tjeneste. Han samlede Egnens danske Folk i sine lavloftede Stuer, hvor man søgte Opmuntring ved at fremdrage Minder fra Fortiden, og senere, da han havde ladet indrette en stor og en mindre Mødesal paa sin Gaard, begyndte en Række kristelig-folkelige Møder, som efterhaanden kom ind i en fast Plan. Her mødte man endvidere til folkeligt Samvær, til Landbrugskursus, til Ungdoms- og Kvindemøder. Her var Lor. Jepsen med til at holde og udbygge en beskeden dansk Forsvarspost overfor den fremtrængende Tyskhed med dens stærke ydre Virkemidler.

Med Lorens Jepsen gik en god dansk Mand bort, en Hædersmand i ensomme, haardt trængte Egne, en trofast Stridsmand for dansk Sprog og Sind, hvor de er mest truede.

L. P. Chr.

Nis Evald, Nybølgaard.

Mange Aar, ja næsten flere end man regner til en Menneskealder, er forløbne, siden Christian Evald og hans Hustru Margrethe boede deroppe i det lille Hus i Skovbrynet af Gram Storskov. Han var Bestyrer af det derværende grevelige Teglværk, og hun var hans trofaste Støtte, der sammen med sin Mand forstod at skabe et godt og nationalt, dansk Hjem, hvor det var en Fryd for danske Mænd og Kvinder at mødes. Men af dem, der dengang saa ofte samledes i dette Hjem, er der nu kun faa tilbage. Disse faa vil dog stadig bevare Mindet. Hvem af

dem vil ikke huske den 22. Juni? Den Dag — Aarets længste — fejrede Chr. Evald sin Fødselsdag. Da samledes vi hvert Aar hos ham. Bordet blev dækket inde i Skoven, og naar Solen gik til Hvile, sad vi der i den lyse lune Sommernat med et stort Dannebrog vajende mellem Træerne. Da blev der talt, og da blev der sunget, saa Tonerne af vore gode danske Sangø rungede ud over Egnen og ned over Gram.

Et andet Minde fra dette Hjem maa det være mig tilladt at fremdrage. Det var den 28. Maj 1892, at min Hustru og jeg samt vore 2 ældste Drengene blev indbudt om Aftenen til Te hos Chr. Evalds. Vi vidste jo godt, at det den Dag var vort gamle Kongepars Guldbryllupsdag. Det var derfor med ikke ringe Forventning, at vi modtog Indbydelsen. Vi anede nok, at der vilde ske noget i Dagens Anledning hos Evalds. Vi tog heller ikke fejl. Ved Mørkets Frembrud blev Evalds Folk sendt ud i forskellige Retninger for at tænde Blus, hvortil Materialerne var udbragt Natten i Forvejen. I den smukke Sommeraften sad vi nu hjemme hos de gamle Evalds og saa, hvordan det ene

Blus tændtes efter det andet, langs Randen af Storskoven og paa Kirkebjerg, den høje Banke mellem Kirken og Gram. Der var virkeligt noget smukt og højtideligt ved disse Blus, der, idet de lyste ud over Egnen, ja langt ind over den daværende Grænse, bragte Budskab om Sønderjydernes Troskab og vor Hengivenhed for vort gamle Kongepar.

Dette Hjem, jeg her har skildret i korte Træk, var Nis Evalds Barndomshjem. Man vil kunne forstaa, at dette Hjem var i Stand til at sætte sit Præg paa den ikke lille Børneflokk, der voksede op deri.

Efter Konfirmationen kom Nis Evald i Landbrugslære paa Gramgaard. Efter at have været der et Aar kom han til Sjælland, hvor han uddannede sig videre paa Grev Brockenhuus-Schacks Gaarde, og efter at han havde været paa Tune Landbrugsskole, blev han Forvalter paa Giesegaard. Sin sidste Tid paa Sjælland tilbragte han som Bestyrer paa Stubberup, der tilhørte Kammerherre Neergaard til Svenstrup.

Nis Evald havde paa den Maade opholdt sig i flere Aar paa Sjælland, men nu led det ogsaa mod Enden, for paa Stubberup blev han forlovet med Husbestyrerinden, Sophie Jensen, der var en Gaardmandsdatter fra Præstøegnen. 29 Aar gammel overtog han nu Forpagtningen af Nybølgaard.

Med sin unge Brud vendte Nis Evald altsaa tilbage til Sønderjylland. Den 8. April 1897 stod deres Bryllup paa Nybølgaard. At Kong Christian IX's Fødselsdag blev valgt til Bryllupsdagen, var næppe tilfældigt. Heller ikke var det tilfældigt, at Nis Evald ved Middagsbordet den Dag aabnede Talernes Række med at udbringe et Leve for Danmarks Konge. Dermed slog han fast, at det Hjem, som han og hans Brud nu grundlagde, det skulde bygges paa Traditionerne fra hans Barndomshjem. Og fra dette Spor blev der aldrig veget. Hvor har vi, der var Omgangsfæller og Venner, ikke tilbragt mange glade og gode Timer i dette Hjem, ikke mindst i Køllertiden kunde vi mødes der og styrke hverandre til at holde ud i de trange Tider.

Hvad nu Nis Evalds Gerning udadtil angaar, saa kan det siges, at det var mest en Gerning i det stille. Tillidsmand for Vælgerforeningen blev han jo snart, og som saadan kom han til at virke i den i national Henseende meget vanskelige By Endrupskov. Vel var der enkelte gode danske ogsaa i den By, men i Hovedsagen var det saadan, at Bøndernes nationale In-

teresser gik derhen, hvor de kunde opnaa de bedste Priser for deres Stude. Men her kan det med Sandhed siges, at ingen som Nis Evald forstod at støtte de danske Smaafolk mod de tyske Bønder. Alt hvad Smaafolkene manglede, kunde de næsten faa hos ham, blot han kunde holde dem fast og fri dem for Bøndernes Indflydelse. Det var et ihærdigt Arbejde, han der gennem en lang Aarrække udførte, og ikke faa danske Stemmer skylder vi dette Arbejde Tak for. Inden Genforeningen havde han ogsaa den Tilfredsstillelse, at der ud af de tysk-sindede Bønderfamilier fremstod unge, dygtige, danske Mænd, der ikke vilde følge deres Fædres Politik; men ogsaa deri kan Evalds Indflydelse spores.

For at faa fuld Besked om Evalds Virksomhed indenfor Vælgerforeningens Tilsynsraad, skrev jeg desangaaende til Gaardejer Martin Simonsen, Flovt, der jo var Vælgerforeningens Sekretær. Han svarede mig omgaaende med følgende smukke Ord om den afdøde: »Forpagter N. Evald blev valgt til stedfortrædende Medlem af Vælgerforeningens Tilsynsraad i Aaret 1909. Siden den Tid deltog Stedfortræderne i alle vigtige Møder indenfor Vælgerforeningen, og Evald mødte altid. Skønt han ikke var særlig fremtrædende, var det en Mand, jeg snart lærte at sætte stor Pris paa for hans retlinede og bramfri Færd og for hans store nationale Interesser.«

Jeg har tilladt mig at citere disse Martin Simonsens Ord, fordi jeg finder, at de passer saa udmærket og viser os just Evald som han var. Jeg vil blot tilføje, at han fuldt stillede sig paa Flensborgmændenes Side, da Striden mellem disse og den nordslesvigske Gruppe udfægtedes indenfor Vælgerforeningens Tilsynsraad.

Man kan jo ikke undres over, at Tyskerne fulgte Evalds Færd, særlig den Gerning, han øvede i Endrupskov, med stor Interesse, og at de fandt ham værdig til at deltage i det ufrivillige Ophold, som de beredte de bedste danske Sønderjyder paa Dänholm ved Rygen ved Verdenskrigens Udbrud. Men der var han jo kun en blandt de mange, og hvad de oplevede, er jo tilstrækkelig kendt.

De sidste Aar af Nis Evalds Liv var for ham præget af Lidelser. Da han sidste Vinter, en Tid før Jul, blev indlagt paa Gram Sygehus, lidende af Mavekræft, var han allerede to Gange med Aars Mellemlum blevet opereret for denne Syg-

dom. At foretage en tredje Operation fandt vist hverken han eller Lægen raadeligt. Men Smerterne blev til sidst saa store, at han selv forlangte det. Saa blev Operationen foretaget, og det syntes for en Tid, som om han vilde rejse sig endnu engang fra Sygelejet, men saa kom der Influenza til, som i faa Dage gjorde Ende paa hans Liv. Den 14. Februar blev Nis Evalds Dødsdag. Han blev kun 59 Aar gammel. Hans Liv var præget af trofast Kærlighed til hans jordiske Fædreland, og for Danskhedens Bevarelse i Sønderjylland kæmpede han blandt de bedste. Ære være hans Minde.

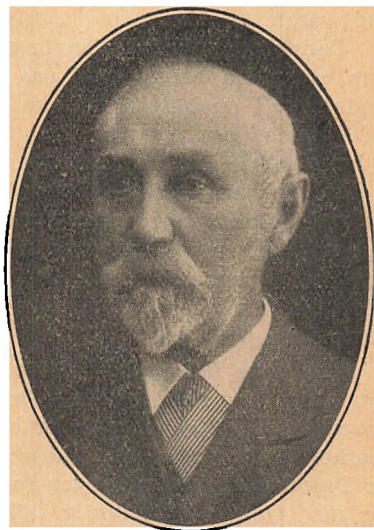
Ludvig Petersen.

Simon From, Fjelstrup.

Gaardejer Simon From, Fjelstrup, døde den 9. Oktober 1926. Han var født den 6. Oktober 1846 paa Gaarden Bygvraa som ældste Søn af Johan Johansen og Hustru Mette Magdalene From. Det var Moderens Fødegaard, derfor fik Børnene hendes Slægtsnavn, Faderen stammede fra Als.

Der voksede en stor og opvakt Børneflokk op i Hjemmet. De kom ikke til at gaa i Folkeskolen men sammen med en Del andre Børn undervistes de af en Lærer hjemme paa Bygvraa, indtil flere Familier oprettede en Friskole i et Hus i Byen, som blev lejet.

Efter Konfirmationen blev Simon From hjemme ved Landbruget, indtil det Spørgsmaal meldte sig, om han vilde erhverve sig Ret til at blive hjemme ved at gaa tysk Soldat, eller han vilde udvandre. Han valgte det sidste, og i 1867 i Foraaret fik han Ophold hos Mathias Gellert i Vonsild, hvor han dog kun

blev Sommeren over, da det saa lod sig gøre, at han kunde blive hjemme.

I 1873 overtog han Fødegaarden Bygvraa, og han blev samme Aar gift med Gaardejer Hans Bramsens Datter Anna, som endnu lever. Der kom 6 Børn i Ægteskabet. En Datter døde i den yngre voksne Alder, og Sønnen Hans, der var bleven Ejer af Simon Froms anden Gaard i Byen, døde 1918 paa et Sanatorium i Pfalz, efter at han som indkaldt Soldat var bleven dødelig syg af Strabadser og Overanstrengelse ved Fronten i Frankrig.

Bygvraa overdroges i 1903 til den ældste Søn, Johan. Simon From og den øvrige Familie flyttede da til den anden Gaard, som han havde købt og som Sønnen Hans senere blev Ejer af.

Simon From var jævn og beskeden i sit Væsen, og holdt ikke af at gøre sig stærkt gældende. Han var lun og djærv og satte Pris paa Spøg og Løjer, Alvor og Gammen kunde hos ham godt sammen. Hans Sind var lyst, han var en vennesæl Mand.

Danskhedens Bevarelse hernede var den store Opgave, som ogsaa laa ham stærkt paa Sinde. Men han var jo dansk Undersaat i en lang Aarrække, fik først tysk Undersaatsret i 1890 under Caprivi — og maatte i den Tid holde sig tilbage. Siden var han i mange Aar Vælgerforeningens Tillidsmand og f. Eks. tog han stærkt Del ved Oprettelsen af et Sognebibliotek og ved Ordningen af Sprogforeningens Bøger. Han var med ved Oprettelsen af Frej og den selskabelige Forening for Tyrstrup og Omegn. Han blev ogsaa Medlem af Skamlingsbanke-selskabets Bestyrelse. Ved vore danske Aarsmøder var han en flittig Deltager.

Men hans Deltagelse i det offentlige Liv var ganske naturligt falden paa mere neutralt Omraade: i Kommunevæsen, Fatigvæsen, som Skoleforstander osv. De Tillidshverv, der lagde stærkest Beslag paa hans Tid og hans Tanker var i Bestyrelsen for Brandassuranceforeningen for Tyrstrup og Haderslev Herreder med Omegn og navnlig i Bestyrelsen for Sparekassen for Haderslev Byes Omegn, hvis Formand han tilsidst blev.

Simon From blev aldrig gammel i Sind. Trods det, at han ikke kom let over de Sorger, der ramte ham — Sønnens Død gik ham saaledes haardt til Hjerter — henfaldt han ikke til Grublerier, baade hans Kristendom og hans Viljekraft gjorde ham i Stand til at tage de Pligter op og den Gerning, der laa for ham. Og var han da ikke selv i Stand til at kunne spøge, var han taknemmelig for en Spøg fra andre.

Et Par Aar før han døde, blev han svækket af en Hjerneblødning. Tiden derefter blev ham lang og drøj, men han bar den taalmodig.

Hans 80 Aars Fødselsdag formede sig som en rigtig Festdag. Mange Venner og Repræsentanter for de Institutioner, han havde staaet i, bragte ham deres Lykønskninger. Det var en glædelig Dag for ham. Tre Dage efter døde han.

Simon From var en god Mand for sin Familie, sine Omgivelser, sit Land og sit Folk. Ære være hans Minde.

Jørgen From.

F.

Mathias Rudbeck, Hajstrup.

Den 9. Juni 1927 afgik gamle Mathias Rudbeck i Hajstrup ved Døden, 81 Aar gammel.

Med ham er en af Haderslev-egnens stovte Bondeskikkelser gaaet hjem til sine Fædre. Han var født i den bevægede Tid i Fyrerne i sidste Aarhundrede, og dette satte ogsaa sit Præg paa Barndomshjemmet. Faderen, Gaardejer Nic. Rudbeck i Flovt, var blandt de 25, der stiftede Den slesvigske Forening, og han var ogsaa med til at oprette Rødding Højskole.

Den unge Rudbeck fik tidligt Lyst til at fortsætte i Faderens Spor. I 1864 deltog tre unge fra Øsby Sogn i den Festlighed i Kolding, hvor de danske Slesvigere tog Afsked med deres Konge, Christian IX. Den ene af dem var Math. Rudbeck. Det var ved den Lejlighed, den kendte Lægprædikant Peder Larsen Skræppenborg paa Gaden i Kolding beskyldte Kongen for at være tysksindet. Kongen svarede roligt og værdigt: »Jeg er Slesviger, og som saadan er jeg dansk.« Det gjorde godt for

os Sønderjyder at høre, sagde Rudbeck, naar han mange Aar senere fortalte om den Tids Tildragelser. Vi var jo af samme Rod som Kongen og af samme Sindelag.

I 1865 deltog Math. Rudbeck i det store sønderjydske Besøg i København, og i 1868 aftjente han sin Værnepligt i Odense. Det var paa det Tidspunkt, da man endnu haabede paa Nord-slesvigs snarlige Tilbagegivelse til Danmark. I 1870 kom han tilbage til sin Morbroders Gaard i Hajstrup, som han senere overtog i Forpagtning og til sidst arvede ved Morbroderens Død i 1890. I 1873 var han et Aars Tid hos Etatsraad Tesdorpf paa Falster, en af den Tids dygtigste Landmænd i Danmark, for at lære Landvæsen.

Aarene fra 1870—1890 blev »en død Tid« for Rudbeck. Han havde mistet sine statsborgerlige Rettigheder og kunde som Følge deraf ikke deltage i det offentlige Liv. Men i 1890 fik han preussisk Statsborgerret, og derefter blev han hurtigt sin Hjemegns Tillidsmand paa vidt forskellige Omraader, baade i økonomiske og nationale Foretagender. Dette forblev ikke ubemærket af de preussiske Myndigheder og heller ikke ustraffet. Da Køller-Politikken holdt sit Indtog i Landsdelen, fik Rudbeck 7 af sine Folk udvist.

Det var svære Tider dengang. Men Rudbeck var ikke af dem, der tabte Modet. Her skal særlig nævnes, at da Gæstgiver Bohnfeldt i Haderslev blev udvist, bidrog Rudbeck til at afvikle hans økonomiske Forhold, hvilket den saa brutalt udviste selv var afskaaret fra. Og en Aften samledes han sammen med en lille Kreds af ligesindede ude hos Grosserer Jul. Nielsen paa Damager og vedtog at oprette Jernfonden, de danske Nordslesvigeres Krigskasse, som Jul. Nielsen altid kaldte den.

Der behøver ikke at siges mange Ord om, at Genforeningen for Rudbeck blev en stor og lykkelig Oplevelse. Som et synligt Bevis paa sin Glæde over denne Begivenhed lod han for egen Regning rejse en Genforeningssten i sin Hjemby Hajstrup. Det gjorde ham dog meget ondt, at ikke Flensborg og de mellemslesvigske Scgne kom med tilbage til Danmark, og i Grænsestridens Dage sluttede han sig varm til Flensborg-Bevægelsen. Indrepolitisk var han konservativ. Fra det gode danske Hjem i Hajstrup (Rudbecks Hustru, der døde i 1908, var født Ravn fra Djernæs i Hoptrup Sogn) er udgaaet en stor Børneflokk, 6 Sønner og 1 Datter. Alle 6 Sønner var med i Verdenskrigen og

kom velbeholdne hjem igen. Et Aars Tid før sin Død blev Rudbeck udnævnt til Dannebrogsmænd.

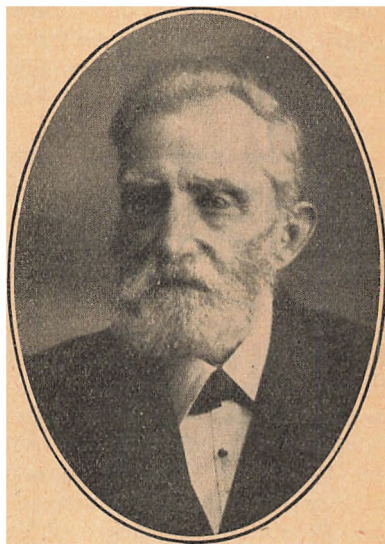
Med sit stort skaarne Ansigt, sin rolige og besindige Fremtræden var Rudbeck en typisk Repræsentant for den gamle danske Bondestand i Haderslev Østeramt, de Slægtled af øst-slesvigske Bønder, der har ydet saa stor en Indsats paa nationalt Omraade lige fra Folkevækkelsen og op til vore Dage. Han vil blive mindet længe paa sin Hjemegn.

A. Svensson.

Hans Ludvigsen, Nybøl.

Hans Ludvigsen fødtes i Avnbøl 14. August 1841, bosatte sig som Gaardejer i Nybøl i Februar 1864, hvor han døde 2. April 1927.

Naar man vil prøve, om end kun i korte Træk, at give en troværdig Skildring af et Menneskeliv, levet i mange Aar omtrent paa samme Sted, maa man søge i Dybden for at finde Grunden til, at det udadtil almindelige og dagligdags Liv alligevel faar en egen Betydning for den By eller den Egn, hvor det leves. Det er da ogsaa om det inderlig rodfæstede, som jeg har mødt i Hans Ludvigsen's Hjem, jeg gerne vil fortælle lidt.

Hans Ludvigsen var, som den Tids Kvinder og Mænd, hvis Barndom og Ungdom faldt i Tiden omkring Krigene, dybt præget af det stærke Aandens Vejr, som da gik over Landet, og satte vaagne Mennesker i Gang, saa de aldrig gik i Staa mere. Ogsaa han blev et lydigt og aarvaagent Barn af sin Tid. saa forunderligt kom det til at føje sig for ham, ogsaa rent bogstaveligt, dette: »Morgensol genlys i Kvæld«, idet han, faa Timer

for sin Død, smilende kom ud fra sit Sovekammer, havde drømt om sit Barndomshjem i Avnbøl og fortalte om sine lyse Ungdomsminder.

Som han udvikledes og voksede i Barndomshjemmets sunde Luft, hvor Arbejdsglæden var til Huse under jævne Kaar, saaledes aabnede et 1½ aarigt Højskoleophold i Rødding sidst i Halvtredserne for ham Porten til et smukt Ungdomsliv, med en voksende Vilje til alt rent og godt, sammen med at det styrkede hans Sans for Oplysnings- og Kundskabstilegnelsens store Værdi, en Værdi, han stadig nærrede og udbyggede, hvilket gav ham en grundig selvstændig Viden og en velgørende Klarhed i Tanken.

Men en tung Februarnat 1864 i Vinterkulde og haabløs Nød, mens den foretoges, den tunge Vandring fra Dannevirke til Dybbøl, da kvægedes de dødtrætte Soldater paa Gennemmarchen ogsaa fra Hans Ludvigsens Hjem i Nybøl, da modnedes vist Mandsviljen til at elske det Fædreland, der stredes for, i Lyst og Nød.

Efter faa Aars Forløb mistede han sin første Hustru, og Hjemmets anden Moder blev da Marie Ludvigsen, Datter af Degn og Lærer Bock af Nybøl. Økonomisk og dygtig, ung og stærk drog hun ind i Hjemmet og hjalp paa en ganske særlig Maade til at grundfæste dette, saa det stod stærkt og fast mod Strømmen, men levende og dybt bevæget med i Tidens Kaar. Hun var et alvorligt Menneske, hendes Retfærdssans og strenge Krav til sig selv gav hende megen Magt til at virke paa sine Omgivelser uden mange Ord, et skiftende Udtryk i hendes Ansigt kunde kaste et andet Lys over en bred og strømmende Taleflom, saa vedkommende uvilkaarlig gav sig til at revidere sine Udtalelser. Trofast og sanddru, hjælpsom og opofrende, en, hvis Venskab man længtes efter at vinde og var glad ved at eje. De sluttede sig begge til Frimenigheden, og byggede deres Hus fast paa Klippen, det stod, naar Uvejret og Vandstrømmene slog imod det, og voksede sig fastere og nærmere til Livskilden, som Tiden gik med Sol og Skygge, hvor Sorgen med Sygdom og Død Gang efter Gang gik ind ad Døren og lagde sin tunge Haand over Hjemmet, hvor flere af Børnene tidlig kaldtes bort, og tilsidst efter en lang og svær Sygdom hjemkaldtes Marie Ludvigsen, 59 Aar gl., 25. Juni 1908.

Hans Ludvigsen var en betroet Mand, mangeaarig Formand og senere Bogholder for Nybøl Sparekasse, hvis Oprettelse del-

vis skyldes ham, Kirkeældste og Medlem af Kommuneraadet. Altid i forreste Række for Danskhedens Bevarelse, Kredsformand for Sprogforeningen, lykkelig for Genforeningen med Moderlandet, søgende med Flid alle gode Veje til nærmere og indderligere Forbindelse med Fædrelandet.

Magdalene Moos.

F. Niels Beyer, Vangsbo.

Alle Mennesker i Vest-slesvig kendte Niels Beiers høje, brede, meget statelige Skikkelse, mange kendte hans gode og friske Lune. Der var en stor Myndighed over hans Væsen, der kunde bryde det gladeste Smil igennem Værdigheden. Beier færdedes meget som Medlem af Kommissioner til Kaaring af Hingste og Tyre, som mangeaarig Formand for »Nordslesvigsk Brandforsikringsforening«.

Han var født i Brøns den 3. Marts 1843, ommé i Vesterbyen; men hans Manddoms-aar faldt paa Vangsbo, nordøstfor Byen. Der byggede han (1874—75) sammen med sin Hustru Bodil Jensen fra Rejsby et smukt og godt dansk Hjem. Dem var der mange af ved Sønderjyllands Vestkyst, det var dem, der i Udlændigheds-aarene saa godt og rent hævdede Egnens Oprindelighed, bevarede dens Præg. Vangsbo var et af disse gode Hjem, der ikke svigtede. Niels Beier blev aldrig paa nogen Maade fremtrædende i vor folkelige Kamp; men det var en Selvfølge, at han var med, at hans smukke hvide Hoved altid saas nedenfor Talerstolen, naar der var Møde i Brøns Forsamlingshus, at hans jævne og brede jyske Tale var med i Koret, naar der var Tale om dansk Foretagsomhed i Sognet.

I Krigen var der onde Dage for Niels Beier og hans Familie,

næsten alle dens Medlemmer sad arresterede, han selv dog kun faa Dage; men det gjorde vel kun hans Glæde dybere, da Aaget afkastedes.

Hvor var han f. Eks. ikke glad den Aften, da Forsamlingshuset, der havde været medtaget af Indkvarteringen i Krigen, den 22. Januar 1919 — 70 Aars Dage for Landstormens Kamp ved Brøns — atter toges i Brug under frie Kaar.

Niels Beier naaede med ind under Danmark, han boede endnu i en Aarrække i sit smukke Hjem i Brøns, — en Sønesøn sad allerede paa Vangsbo, — til han døde den 29. Maj 1927.

En smuk Type for dansk, vestslesvigsk Bondestand gik bort med ham. Th.

Axel Carstens.

Fæ dør, Frænder dør,
Selv dør Du med.
Et ved jeg, som aldrig dør:
Dom over hver Død.

Saaledes staar der i det nordiske Kvad Håvamål. Og ved Dommen menes her de efterlevendes Dom over den afdøde: Eftermælet. Det var det højeste, man kunde naa: at leve i Mindet hos Eftertiden.

En Mand, der har efterladt sig et godt Navn iblandt os, er Axel Carstens. Som Formand for »de samvirkende sønderjydske Foreningers Skoleudvalg« har jeg gennem Aarene haft meget med ham at gøre.

Efter at det var givet, at vi vilde faa Sønderjylland tilbage, gjorde vi sammen en Rejse gennem det omstridte

Land, hvor det var os en Glæde at dvæle ved alle de minderige Steder. Bl. a. gjorde vi Holdt i Christiansfeld, hvorfra vi spadserede op til Tyrstrup Præstegaard, som jo havde været hans Barndomshjem; han vilde ikke ind i Præstegaarden, men han viste mig den Aarhundreder gamle Lade, og medens vi stod der, fortalte han mig, hvad han aldrig havde gjort før, noget om sin Slægt, der er af ældgammel sønderjydske Oprindelse, idet den kan føres tilbage til ca. 1500, til Borgmester Christian Carstens i Tønder, der døde 1566. Hans Skolegang faldt dels i Christiansfeld og dels i Haderslev, hvor navnlig Lembcke gjorde Indtryk paa ham ved sine skønne Sange og sin Begejstring for Modersmaalet. Efter Krigen 1864 blev hans Fader fordrevet af Tyskerne og forbudt enhver præstelig Virksomhed. Han døde 1869 i København. Sønnen uddannede sig efter at have taget Studentereksamen og Filosofikum til Tandlæge og virkede som saadan en Aarrække i København.

Axel Carstens hørte til de Mænd, der troede, at vi atter vilde faa Sønderjylland tilbage, hvorfor det gjaldt om at støtte Danskheden dernede. Derfor har han sikkert været Medlem af den gamle sønderjydske Forening af 1879, og efter en gammel Protokol blev han indmeldt 27. Juni 1887 i Sønderjydske Centralforening, der var bleven stiftet samme Aar. Den 26. April 1888 valgtes han til Formand, en Stilling, han beklædte de følgende 10 Aar og senere fra 1902—04, i hvilket sidste Aar han foreslog, at Mandal Bertelsen skulde lede Foreningen, hvad han med saa stor Dygtighed har gjort siden.

Allerede som Formand for S. C. F. syslede han med Tanken om en Landsorganisation, en nærmere Sammenlutning af sønderjydske interesserede. Begyndelsen skete vist ved et Møde i Fredericia i 1888, hvor han bl. a. fandt varm Støtte hos nu afdøde Kordegn Vognsen.

Det første Aarsmøde holdtes i Odense 1889.

Det fremgaar ikke af Protokollen, naar Navnet »de samvirkende sønderjydske Foreninger« er fremkommet; men det maa være sket mellem 1888 og 1894, idet der det Aar holdtes Aarsmøde i Kolding, og dette benævnes som »de samvirkende sønderjydske Foreninger«s 6. Aarsmøde. Jeg fik kort før hans Død udleveret af ham de 4 Forhandlingsprotokoller. Paa Grundlag af disse haaber jeg engang at kunne give en Fremstilling af de sønderjydske Foreningers Virksomhed.

Her skal nævnes nogle enkelte Ting, som han var særlig interesseret i.

Da Skolen jo efterhaanden blev ganske fortysket, gjaldt det om at skaffe den opvoksende Ungdom Lejlighed til at komme paa danske Efterskoler. De samvirkende fik en saadan oprettet i Hejls, en Skole, som blev meget søgt ikke blot som Skole, men som Mødested, hvor Sønderjyder kunde samles med vore bedste danske Ordførere. Jeg har mange Vidnesbyrd om, hvor skattede disse Møder var. Denne Skole virker for saa vidt endnu, idet den efter Krigen blev solgt til Hejls Kommune, og for en Del af Købesummen, det som kaldtes »Hejls Mindefond« paa 100,000 Kr., støttes bl. a. Elever, der søger Nordborg Slots Efterskole.

Ved vore Aarsmøder kom det Gang paa Gang frem, at vi savnede en Haandbog i det nordslesvigske Spørgsmaal. Efter Forhandlinger med Fr. v. Jessen bevægede han denne til at lede Redaktionen af et saadant Værk, og takket være Redaktørens enestaaende Evne til at finde de rette Folk og faa dem interesseret for Sagen, fik vi det ypperlige Kildemateriale samlet, uundværligt for alle, der vil forstaa det sønderjydske Spørgsmaal.

Men Carstens største Fortjeneste er hans enestaaende Organisationsevne. Det var et Kæmpeværk at faa alle de

mange Foreninger samlet, og denne Sammenslutning har i høj Grad bidraget til at holde Interessen for Brødrene sønden Aa vedlige. Han forstod at give Aarsmøderne en særlig festlig Karakter. Dagen før Mødet samledes Forretningsudvalget og lagde Sagerne til Rette. Næste Dag var det egentlige Møde, der satte Præget paa Byen den Dag. Flagene var hejst, Butikkerne pyntet med røde og hvide Farver. Medens Bølgerne tit kunde gaa højt under Forhandlingerne, ankom Sønderjyderne og om Aftenen samledes man til festligt Samvær.

Næste Dag begyndtes med Gudstjeneste i Byens Kirke; for man kunde ikke tænke sig et Aarsmøde uden Guds-tjeneste. Om Eftermiddagen var der en festlig Udflugt med Sønderjyderne. Ja, de Dage har sat Præget paa vore Købstæder i Tiden fra Halvfemserne til Verdenskrigen.

Da denne var omme, var A. C.'s Kraft til Dels brudt, og han havde derfor svært ved at forstaa de nye Forhold, men det skal aldrig glemmes, at han i vanskelige politiske Tider forstod at holde de samvirkende udenfor al Parti-politik uden derfor at sænke Fanen.

Ære være hans Minde.

Han var født den 19. 4. 1847 og første Gang gift med Ellen Johanne Frederikke Køhler, der døde 1903. Senere giftede han sig med Thyra Langkilde, med hvem han har to Børn, en Søn og en Datter.

Han døde den 2. 4. 1927 i København. Han begravedes paa Hørsholm Kirkegaard den 7. April, hvor der holdtes Taler af Sognepræsten, hans Svoger, Pastor Steen og Provst Simon Hansen, Helsingør, der bragte ham de sønderjydske Foreningers Tak.

Simon Hansen, Helsingør.

H. Chr. Nicolajsen, Skodborg.

Med H. Chr. Nicolajsen er en af Skodborgegnens betydelige Mænd gaaet bort. Han var en Original, særpræget paa flere Maader. Han var født og opvokset i Skodborg Sogn og kom som ung til Hjarup ved Kolding, hvor han havde Plads som Tjenestekarl. Der mødte han et stærkt aandeligt Liv og et varmt Vindesbyrd om Synd og Naade. Det greb ham, og han var fra den Tid og til sin Død en fuldtro Ven af den Indre Mission med stærk Rod i alle Naademidler. Efter paany at være vendt tilbage til sit Fodesogn giftede han sig med Inger Juhl, Datter

af Gaardejer Jens Juhl i Skodborg. Hun blev ham en god Medhjælp. De købte saa et Landbolsted i Skodborgskov, som senere er bleven betydelig forstørret og forbedret, og efter en Brand for 2 Aar siden nyt opført fra Grunden, en god, og meget veldreven Gaard efterlod han ved sin Død til Hustruen og 8 Børn.

Hans Chr. Nicolajsen var en troende Mand, det vidste alle i Sognet og langt længere ud, men han var ogsaa en dansk Mand, og det kom mere og mere frem, efter som Aarene gik. Han har haft den største Andel i, at saa mange af dem, der efterhaanden sluttede sig sammen i Samfundet i Skodborgskov, fik Øjnene lukket op for, at det ikke blot var tilladeligt men berettiget og nødvendigt, at ogsaa troende Mennesker var og blev danske og uden Frygt viste det, hvor det maatte paa kræves. Det tog jo lang Tid, før Indre Missions Venner i Nord-slesvig fik det lært, og det var ikke uden Grund, at i mange Aar blev det betragtet som et nationalt Tab, naar en Mand blev omvendt og sluttede sig til Indre Mission. Hvor kunde H.

Chr. N. djærvt og rammende komme med sine Bemærkninger om den Sag, ja ofte med en bidende Ironi. Men altid aaben, uden Krogveje og uden Frygt. Tungt var det for ham, som for andre danske, den Dag han maatte sende sine to ældste Sønner i Krigen, og tungest vel den Dag, da den ældste kom hjem som Lig.

Han var en af de Mænd, hvis Navne mindes længe, og hvis Virke spores længe. Ære være hans Minde.

Peter Paulsen.

Aleksandra Johannsen.

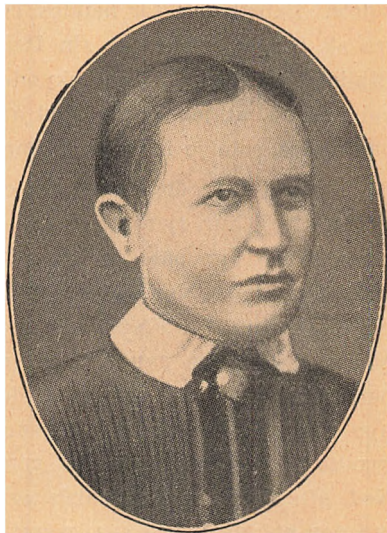
Den, som virker i det Stille,
bevarer sin Kraft.

— Hvem var hun? —Stille og mild, retlinet og ægte uden overflødige Ord, men aldrig uden Hjælp, og hvor Sagen var af den Art, at Ord ikke tjente, eller den ikke var Ord værd, da havde hun en Latter saa levende og god, bortskylende alt uværdigt, at den gør en Gerning længe efter at være forstummet. Det var Aleksandra Johannsen.

Hun søgte ikke efter Stilling, hun søgte Tjeneste. Hun søgte ikke ud over store Vidder for at finde en stor

Plads. Hun saa indad i Dybden og ned for sin Fod, tog det op, der laa lige ved og kunde lade sig tjene, drog Livsværdier frem, der hvor hun levede, og skabte en Fredens Atmosfære omkring sig. Hun var en Fredens Tjenerinde midt i Striden.

Aleksandra Johannsen, Gustav Johannsens Datter, er født den 18. November 1864. Hun levede sit Liv og øvede sin Ger-

ning i Sønderjylland alle sine Dage, mest i Flensborg. I sine yngre Aar virkede hun som Lærerinde først i Sønder Hostrup, siden i Gram. Men efter at der Aaret 1890 var oprettet en dansk Bogsamling i Gustav Johannsens Hjem i Flensborg, blev hun som Bibliotekar knyttet til denne i 30 Aar og gjorde derved et trofast Arbejde for det danske Sprog og de danske Hjem i Flensborg og Omegn.

I 1920 blev Bogsamlingen fra »Margrethesminde«, Gustav Johannsens Hjem, indlemmet i det større Bibliotek i »Flensborg-hus«, hvorfra Frk. Johannsen fortsatte sit betydningsfulde Arbejde indtil sin Død. Hun var udholdende og pligtro til det sidste. Betegnende for hendes Trofasthed er et Par Linjer, hun fra sit Sygeleje kort før sin Død skrev til sine Venner paa Biblioteket: »Jeg skal nok skynde mig at blive rask, før De kan vel forstaa, at jeg er saa ked af, at mit Arbejde skal fordeles paa andre, som jo i Forvejen har deres eget.«

Sproget var dog ikke det eneste eller væsentligste, hun tjente. Nej, hun tjente først og fremmest Livet, og denne Tjeneste øvede hun saa fint og stilfærdigt, at den gemte sig for Offentligheden. Men da vi i 1912—13 begyndte en dansk Sygeplejevirkksomhed i Flensborg og Omegn, da fik vi hende lært at kende som den uvurderlige, utrættelige Raadgiver og Hjælper, hun var. Hun var en af dem, der evnede at sætte os, de nye ubrugte Kræfter, i Virksomhed i Flensborg By; thi hun kendte Hjemmene, hvor de gemte sig med Sorg, Sygdom og Nød, ofte i mørke Baggaarde og smalle Smøger. Og hun talte om den enkeltes Nød saa varmt og nænsomt, at vi nok skulde faa rejst os fra Lejet næste Morgen og komme i Vej med, hvad vi havde af Hjælp til vor Raadighed i Øjeblikket.

Da den danske Sygeplejeforening i Flensborg blev oprettet i 1913, blev hun dens Sekretær, i 1917 blev hun tillige dens Formand, hvilket hun ogsaa vedblev at være til sin Død. Hun var det paa en haade klog, god og dygtig Maade, hvad der nok

kunde tiltrænges; thi det blev ikke lette Kaar, en saa nybegyndt Gerning fik at leve og virke under gennem de lange strenge Krigsaar og længe efter. Men hun fandt næsten altid en Udvej, og var der Dage, hvor det saa ud, som om alle Veje stængedes, da ejede hun den vidunderlige Tro, der tør og kan vente; men vente med vaagne Øjne rede til at se og gribe det rigtige i rette Øjeblik.

— Nu er hun død. Den 29. August 1927 døde hun paa Frederiksværk Sygehus, hvor hun var blevet indlagt fra et Rekreationsophold i Nærheden. Det er med nogen Vemod, man tænker paa, at hun skulde dø borte fra sin By, fra den Egn, hvor hun havde lagt sine Evner og sin Livsgerning, og borte fra sit Hjem. Men ret beset havde hun, den ægte danske Kvinde, Hjemsted overalt i Danmark. Hun var saa lykkelig selv ved Grænsen at leve midt i sit Folk, og hun døde ved dets Hjerte. Hendes Minde vil æres, saa vidt som hendes Navn og Livsgerning er og bliver kendt.

Maren Sørensen.

Præste- og Degnehistorier fra Sønderjylland.

Ved **August F. Schmidt.**

Vi gengiver i det følgende en Række Præste- og Degnehistorier fra Sønderjylland, hvoraf en Del maaske vil være bekendt. De meddeles her efter Ewald Tang Kristensens Bøger, F. Ohrts »Udvalgte sønderjydske Fortællinger«, H. F. Fejlbergs »Fra Heden« o. fl. a.

Höhne, Koch og Kylling.

Præster kunde jo forhen som nu have Navne, der mindede om Fjerkrænavne. Saaledes var Hr. A. F. Höhne Præst i Roager 1824—1860 og Hr. J. B. Koch Præst i Skærbæk 1842—1856. Samtidig boede der en Mand i Vodder, der kaldtes Morten Kylling. Han var egentlig et Hittebarn, som var blevet opdraget af et Par gamle Folk, der ingen Børn havde. Plejemoderen kælede altid for ham og sagde: »Min lille Kylling«. Derfor fik han Navnet og beholdt det, saa længe han levede. En Gang var begge Præsterne til et Bryllup, hvor Morten var Skaffer, for han var en anset Mand. Som nu Folkene sad ved Bordet, siger Pastor Koch til Morten:

»Kom herhen og sæt Dig ned imellem os to Præster, for Du er nok af Familien«.

»Ja«, siger Morten, »a er nok en Kylling, og De er en Kok, og vor egen Præst en Høne, men a er gjort henne, derfor véd a ikke saa nøje, til hvad Familie a hører«.

Da Præsten fik Sandheden at vide.

Morten Kylling var ikke saa ræd af sig, som den bitte Dreng blev, der kom til at sige den ukendte Præst Sandheden. Det begav sig nemlig saadan, at tre Præster fra Østeregnet skulde paa Valg i Bylderup. Dagen før kom den ene kørende og naaede en lille Dreng, som spurgte: »Maa æ itt ag' mæ?«

»Jo, min Dreng, hvorfra er Du?«

»Æ er fra Bylderup.«

»I skal jo have Præstevalg i Morgen; har Du ikke hørt tale om, hvem der vil blive valgt?«

»Nøj, æ har itt, di snakker kuns om di to; den jenn' fra Fei ste j renn di alder aa.«

»Hvorfor ikke det?«

»For di sejer, de' er en skidt Ka'l, der drikker aa spiller Kott aa ligger oldtins i Spetakkel me sin' Sownfolk.«

»Kender Du ham, min Dreng,«

»Nøj æ gør itt.«

»Da er det mig, man taler saa smukt om.«

»Æ vil a'!« skreg Drengen.

Da Præsten i Bylderup bad om Regn.

Præsten i Bylderup blev engang opfordret af sine Sognebønder til at bede om Regn fra Prædikestolen, da Markerne trængte haardt til Væde. Hertil svarede Præsten:

»Det skal ske, Børn; men lad os nu føst bie, til vi faar Vinden om i et andet Hjørne, saa skal jeg nok bede om Regn.«

Bespisningen af de 5000 Mand.

En Præst i Lintrup var heller ikke tosset til at klare sig, især naar »æ Evangelium skulde ulegges.« Han prædikede over Bespisningen af de 5000 Mand og udbrød saa til en Bager og en Fisker, der begge var i Kirken: »Men det var ikke saadanne Brød, som Du bager, Mads Bager, nej, de var meget større end hele Lintrup Sogn, og det var heller ikke saadanne Fisk, som Du fisker, Simon Fisker, nej, Halen paa dem var meget større end Lintrup Kirketaarn.«

Hvor er Dine Faar?

En anden Præst i Lintrup, Hr. Mikkell, var heller ikke bange for at læse Folk Teksten. Han sagde en Søndag paa Prædikestolen: »Paa den yderste Dag vil Vorherre spørge mig: Mikkell, hvor er dine Faar?« Saa dukker jeg mig.« (Hr. Mikkell dukker sig ned paa Prædikestolen). Naar han saa rejste sig op igen, vilde Vorherre atter spørge: »Mikkell, hvor er dine Faar?« (Præsten dukker sig igen). Tredie Gang Vorherre spørger, vilde Hr. Mikkell svare: »Herre, jeg har ingen Faar, det er Bukke allesammen.«

En forsigtig Præst.

Saa mistrøstig maa en gammel Ullerup-Præst ikke have været ifølge Sagnet; thi han vilde begraves ved den østre Kirkegaardslaage, saa kunde han paa Dommens Dag faa et Forspring og være helt nede ved Bøffelkøbbel, naar de bagerste af de opstandne lige var kommen uden Kirkegaarden.

Vand er stærkere end Brændevin.

Naar nu Folk var oppe hos »vor Faer« for at melde et eller andet, der sorterede under Præsten, gjaldt det jo om at optræde med en vis Dannelse og Veltalenhed, saaledes som Jens Bentsen fra Tøndereregnet kunde det. Han var nu ogsaa en rigtig Træring. Jens var forlovet med en Pige, der hed Ane, og saadan havde de nu gaaet i 12 Aar. Saa vilde Ane ikke gaa i den Stilling længere. Han spørger hende om, hvorfor hun da ikke vilde det. »Nej, du er ogsaa en sær en, Jens, nu har vi været forlovet i 12 Aar, og du har aldrig givet mig et Kys«.

»Ja, du kunde jo have sagt det; men saa skal vi til at have Kaast.«

Det blev nu godt nok holdt, og Dagen efter æ Kaast kommer der en Pjaltmand ind til Jenses: »God Dag, Faer, har I nogen Paalt i Dag?«

»Nej, min Faer, vi er ikke komne æfor ved dem endnu.«

Et halvt Aars Tid efter kommer Jens om til Præsten og melder, at Ane nu havde faaet en Søn. Ja, det var jo da slemt, siger Præsten, det var noget for tidligt.

»Nej«, siger Jens, »Barnet kom ikke for tidligt«, men, de var komne saa galt af Sted med, at de havde faaet æ Kaast gjort for sildig. Et Par Uger efter kom han igen og forhørte sig, om Ane maatte holde sin Kirkegang. Ja, det kunde hun jo godt. Det var en Søndag Morgen, og Præsten sad og drak sin The og var rede til at gaa i Kirke. »Maa jeg ikke hyde Jens en Kop Thevand?«

»Nej Tak skal Fatter ha', æ drikker it saa stærk en Drik.«

Naa, saa skulde de gaa til Kirke. »Maa jeg da ikke hyde Jens Bentsen en lille Morgendram?«

»Jo Tak skal Fatter ha'.«

Saa fik han en Snaps af den lille knastere Buttet i Hjørneskabet, og den drak han ud. Da de var komne udenfor, sagde Præsten: »Jeg synes dog, at Brændevin er en stærkere Drik end Vand.«

»Nej, Fatter, æ har hørt mange Gange, at Vand har slagen Diger og Dæmninger ind, men det har æ aldrig hørt om Brændevin.«

En »Skraappendaas«.

Denne Jens Bentsen har maaske ogsaa kunnet klare en Situation, som den, vi nu skal høre om. Det var i et Sogn i det

nordlige Sønderjylland, hvor Præsten kunde saa godt som intet Tysk, og Degnen snakkede paa sin Vis; naar han manglede et Ord, støbte han straks et selv. Saa siger han til Drengene en Dag: »Det er galt, Dreng, for nu kommer Superintendenten (som næsten ikke kunde tale Dansk), og jeg véd kun lidt, og I véd mindre. Men det har vel ingen Nød. Jeg vil se, om jeg kan gøre lidt Tegn og Merriser for jer, som I kan tage lidt efter, naar han spørger jer til.« Naa, saa kom Superintendenten, og han spørger blandt andet om:

»Hvor er alt ondt i Verden kommen fra?«

Børnene ser op efter Degnen, og han prikker med Fingrene ind paa sin Krave, og Børnene raaber:

»Fra Degnen!«

Naa ja, Superintendenten synes, det var da en gruelig Degn, men denne fik lige godt den Plet afvasket. Præsten holdt sig tilbage, for det han ikke kunde tale Tysk, og Superintendenten holdt sig til Degnen. Kirken havde kun et Par smaa Vinduer højt oppe, og Grunden var fugtig, saa der var grønt Mos i Stolene. Der stikker en tyk, fed Skruptudse ud af et Stolestade, da Superintendenten og Degnen gaar ud af Kirken. Den første siger da: »Mein lieber Küster, was ist das für ein Tier?« Degnen vidste ikke, hvad en Skruptudse hedder paa Tysk, men lavede straks et Ord og svarede:

»Euer Magnifizenz, das ist ein Skraappendaas.«

Saa siger Superintendenten igen: »Ein Skraappendaas, mein lieber Küster, das ist mir ein unbekanntes Tier, ich muss dieses Tier genau ansehen, und mir die Merkmalen desselben einprägen.« Men paa Grund af Kirkens Dunkelhed og Superintendentens Nærsynethed blev der ikke noget af Undersøgelsen, og Degnen slap vel fra det.

De tyske Præster, der ikke kunde Dansk.

Som det kneb for Danskerne at tale Tysk, saa var det ogsaa thi vanskeligt for de tyske Præster at tale et ordentligt dansk Sprog, hvad der findes mange Historier om — her et Par Stykker.

En tysk Præst var bleven ansat i Sønderjylland et Steds. Han sagde en Dag: »Nu har jeg faaet mich en got Kal, og nu vil jeg blive ved det Kal, indtil jeg lægger mine Beine, eller hvad jeg vilde sige, mine Knochen.«

En anden tysk Præst talte saaledes i en Paaskedagsprædi-

ken: »Stopper eders Sokker, og hopper til Himlen, ti paa den hellige Ostermorgen stod Jesus op af Grøften, og der Disciplene ginge til Grøften, se da var der leer.«

Provst Gøttig i Aabenraa spurgte et Barn paa Kirkegulvet: »Kan du sige mig, wat er den Bibel?« Intet Svar. Han gentager Spørgsmaalet, men endnu intet Svar. Saa siger han det selv: »Den Bibel det er en Stroom, hvori en Elefant kan vojj, og et Lam kan svomm. Og wat er saa den Lam, der kan svomm i den Stroom? Den Lam, der kan svomm i den Stroom, det er du, og det er du, og det er du (pegende paa forskellige Børn). og wat er saa den Elefant, der kan vojj, den Elefant, der kan vojj? det er — Luther.«

De tre vigtigste Mænd i Kirken.

I Hvidding fik Bispem den Svar af en Dreng, da han spurgte om, hvem de tre vigtigste Mænd i Guds Hus var: »Æ Præst, æ Den æa Jokom Skrærrer.« Denne sidste var nemlig Bælgetræder.

»Deres Velærværdigheds Aand.«

Degnene stod i Almindelighed under Præsterne i Anseelse, bl. a. fordi de ikke havde gaaet i den sorte Skole og studeret sjette Mosebog, hvori Ægyptens Trolddom ifølge Folketroen stod at læse. En Degns Stilling kunde ogsaa i Nød og Betryk varetages af en jævn Bondemand, der vel nok ikke var saa stiv i Korsvarene, som den øvede Degn, der var vant til at omgaa selv en Højærværdighed som en Provst og vidste, at han skulde have samme Tilsvær som en Præst, men det vidste hin gæve sangbogavede Gaardmand ikke, der mente, at han, da han vikarierede for Degnen en Søndag, ikke kunde synge Svaret: »Alt med din Aand« til en Provst, og derfor forbedrede det til: »Alt med Deres Velærværdigheds Aand.«

De udspekulerede Drengene i Hjerting.

I Skolen var Drengene jo altid slemme til at drille Læreren. Saaledes fortæller Jens Bojsen, Stursbøl, til E. Tang Kristensen om Skoleforholdene i Hjerting, hvor Læreren hed Boisen: I Skolestuen stod Bordene paa Pæle, der var rammede i Jorden, og der var kun fire Borde i alt. De stod i en Firkant, saa der var aabent i Midten. Drengene sad ved den ydre Side af dem, og Pigerne indenfor, og Degnen sad altid midt for det fjerde Bord. »Vi sad jo og rokkede med Bænkene

saa længe, til de faldt over, og alle Børnene paa den Bænk faldt med. Nu klagede vi os ynkelig over, saadan som vi havde slaaet os, og Degnen kom saa og fornam os. Ja vi havde mange Spilopper med ham. Naar der var Is paa Mosen vesten for Byen, saa var vi derude at skride om Middagen, og Degnen maatte saa et helt Kvarters Gang ud efter os. Vi agtede ham jo ikke, inden han var helt ved os, og da var han jo saa forpust. Saa kilede vi af forbi ham og var hjemme længe før han. Naar han saa kom, var vi allesammen paa Plads. »Nu skal I have til Hobe ind ad en Kant«, sagde han, men saa gled vi ned ad Bænkene, og han havde ondt ved at komme og give os noget paa Rygstykkerne.«

Drengen slap for Hug.

Ligesaa uheldig var ogsaa en gammel Degn i Lydersholm (Tønderegnet), der om Sommeren ikke kunde holde Drengene fra et Badested, de gik i Vandet i Frikvarterene. En Dag snuppede Degnen en stor Drengs Tøj, mens denne var i Vandet. Degnen og de øvrige Børn gik nu i Skole og lidt efter kom Drengen nøgen ind ad Døren og bad om sit Tøj, hvad han ogsaa nok skulde faa, men Hug skulde han først have. Den nøgne Dreng maatte saa »stramme Bukser« og stikke sit Hoved ind mellem Degnens Ben, men i det samme rejste Drengen sig og løb rundt i Skolen med Degnen paa Skuldrene og samtidig bed han Degnen i Indersiden af det ene Laar, saa han brølede højt af Smerte. Under Børnenes vanvittige Jubel tabte Degnen Slaget, og Drengen slap for Klø.

I Nordborg

var Drengene, ifølge min Mors Fortælling, poetiske. Det var i 1860'erne, da havde de en Lærer med et galt Ben. Han hed Lorens. Om ham digtede Drengene — forøvrigt ikke videre poesifyldt:

»Lorens med det skæve Ben,
han har et Hjærte som en Sten,
naar han faar sin graa Rok paa,
ligner han et graaklippet Faar!«

I samme By savede et Par Dreng Træ for Læreren, i Træbunken fandt de en Flaske Brændevin, som de gav Læreren So, der kort efter teede sig »syngende« og lystig. De slemme

Drengé fyldte Vand i Flasken, lagde den paa Plads og kaldte paa Degen, der skulde se til den sære So. Der blev sendt Bud efter Dyrlæge, men da han kom, sov Soen Rusen ud, og der blev ikke gjort videre ud af den Sag, men ingen har set det Ansigt, Degen satte op, da han trak Flasken frem fra sit Gemmested og erfarede, at der var Vand i den og ikke Brændevin!

I skal elske eders fjender —

Paste From han sad en åwten sild å groendne i e skrift, stakkels mând, hans hjåt de bløje å va syggt åw røwt å rift: »I skal elske eders fjender —« å han sukke dyft, e præst, få di slows som bare tombe ved e front i øst å vest.

Vi skal elske vore fjender — de va itt å slipp fåbi. Men skal vi hold rigte åw dem, hvondt skal vi så vind e kri? Å monntidle skuld han sæj e te e folk dæ kam i kjerck, han vild gi fem hundne dåle, slap han bare få å prerck.

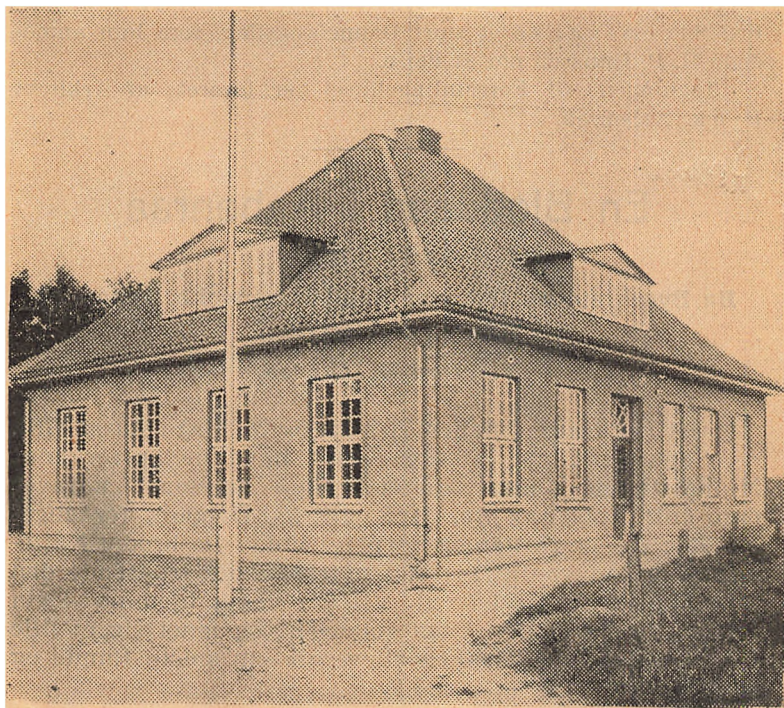
Hvondt skuld han fåklå å sæj e — kund han vel fåsvå e kri —? næ vi skal hold åw vå fjende, fandt han ingen mining i, å fåklar e i en prerkning, om en ållde bløw så lang, nej, de vild ej rigte lykkes, skønt han prøwwe gang o gang.

Vi skal elske vore fjender! treet å tung å slimt i klem' gik han o e goll å groendne, te de lysne e klok fem. Han vild gjenn hold åw e fjende, næ di først o dem fæk ram, å med jit da var e rigte, som et lyss gik op få ham:

Føst hå fjende, sloos, hold åw dem, ja! ja, ja, de var e vej! No fåståw han godt e mining, å han vidst, hva han vild sæj, å de lysne få hans tanke som en brænd i halm å ho: Vi skal kon hold rigte åw dem, næ di hæ fåt
døgte klø!

Martin N. Hansen.

Uge Forsamlingshus.

I det forløbne Aar er der rejst et nyt Forsamlingshus i et af de nationalt udsatte Strøg i Sønderjylland, nemlig i Uge. Det indviedes ved en stemningsfuld Højlidelighed Søndag den 14. August, paa J. P. Junggreens 100 Aars-Dag. Forsamlingshuset er rejst med Støtte fra Sprogforeningen, Pajbjergfonden, der er stiftet af den kendte Frøavler Jens Hvidbjerg, ligesom forskellige Firmaer har leveret Materiale til nedsat Pris. Sønderjydsk Føring i Aarhus havde skænket en overordentlig smukt udført Talerstol med Inskription:

Du danske Sprog, Du er min Moders Stemme,
saa sødt velsignet Du mit Hjerter naar.

Ved Indvielsesfesten, hvor H. P. Hanssen og Pastor Hansen, Dybbøl, der stammer fra Uge, var Hovedtalerne, overbragte Formanden for »Sdj. For.«s Repræsentantskab i Aarhus, Fru Steensgaard et stort Dannebrogflag, som hun anmodede H. P. Hanssen om at hejse.

Tegningen til Forsamlingshuset er leveret af Arkitekt Fink, Aabenraa.

En Bloddaad i Aabenraa

i Aaret 1764.

Da Bysekretæren Over- og Landsretsadvokat Johannes Kanutz blev myrdet.

Ved **Carl E. Johnsen.**

Det var Natten mellem den 25. og 26. Maj i Aaret 1764. Sejrværket i St. Nikolaj Kirke havde netop forkyndt Midnatstimen. De tolv dirrende Slag var tonet ud over den lille Aabenraa By, hvis flittige Borgere forlængst havde givet sig Natten og Søvn i Vold. Da brødes Nattestilheden paa vanlig Vis af Vægteren, der trodsende den høje Magistrats Reglement vel har været hjemme i sin fattige Vaaning paa Vægterpladsen og faaet sig et lille Blund, siden han Klokken elleve gik sin sidste Runde og sang Verset:

Gud Fader os bevare,
De Store med de Smaa!
Hans hellig Engleskare
En Skandse om os slaa!
Selv vogte Byen vel!
Vor Hus og Hjem
Har han igjem.
Vor ganske Liv og Sjæl.

Vægterens Skridt paa den toppede Brolægning gav dump Genlyd fra Gadernes brede Gavle og Karnapper, og det blafrende Lys fra Vægterlygten, der slingrede i hans ene Haand, kastede et spøgelsesagtigt Skær omkring sig,

der kun tjente til at gøre Mørket udenfor Lygtens Lyskreds dobbelt dybt. I sin anden Haand førte han »Morgensjernen«, den lange Vægterstav, hvis spidse Jernpigge kunde være et frygteligt Vaaben imod Røvere og Ugeringsmænd.

Kirkeuret havde næppe slaaet sine tolv Slag, før Vægteren istemte det skønne Midnatsvers:

Det var om Midnatstide
Vor Frelser han blev født
Til Trøst al Verden vide,
Som ellers var forødt.
Vor Klokke er slagen tolv.
Med Tunge og Mund
Af Hjertens Grund
Befal Dig Gud i Vold!

Er der nogen af Hovedgadens Beboere, der har hørt Vægterens enstonige Stemme messe de enkle, højtidelige Strofer i den stille Nat, saa har de sikkert atter, saa snart Vægteren var udenfor Hørevidde, med Ro fortsat deres afbrudte trygge Søvn i Bevidstheden om, at Vægteren — skønt han ikke engang regnedes for en ærlig Mand — nok skulde vaage over deres Liv og Ejendom.

Midnattens Fred blev imidlertid pludselig brudt. Efter at Vægteren var forsvunden, blev Døren til Bysekretær Kanutz Ejendom, der har ligget omtrent der, hvor Handelsbanken nu har Lokaler, — revet op med et voldsomt Ryk, og en ung Pige styrtede ud. Hun fo'r fuldstændig forstyrret af Rædsel gennem de mørke og mennesketomme Gader. For et Øjeblik siden havde hun og en Medtjener fundet Bysekretæren i Ejendommens Forstue døende, gennemboret af Knivstik, medens Morderen, en fuldstændig nøgen Mand, var flygtet ud ad et Vindue. Nu var hun paa Vej for at alarmerne en Læge, som hun vel nok ogsaa har faaet fat i, men han er sandsynligvis ikke naaet frem til Bysekretærens Dødsleje, før det var for sent. Kanutz udaandede nemlig allerede et Kvarters Tid efter, at det blodige Overfald havde fundet Sted.

Bysekretær Kanutz, der tillige var Overrets- og Landsretsadvokat, var Enkemand og boede i Ejendommen paa Storegade sammen med sin lille Søn Friedrich, en Tjener og en Tjenestepige. Lidt over Midnat den paagældende Nat blev Kanutz vækket ved en usædvanlig Larm, som om der blev knust noget Porcellæn i en af Stuerne. Da han snart blev klar over, at der befandt sig en fremmed i Lejligheden, formentlig en Indbrudstyv, stod han op, tændte Lys, svøbte lidt Klæder om sig og begav sig ud i Forstuen, hvor han traf den natlige Gæst, en fuldstændig nøgen Mandsperson, der ved Hjælp af en Stige var klatret ind gennem Vinduet. Ukendt med Lokaliteterne var han i Mørket kommen til at støde saa voldsomt til et Skab, paa hvilket der befandt sig noget Porcellæn, at en stor Terrin faldt paa Gulvet og knustes med et Brag.

Kanutz, der var i sin bedste Alder og en uforfærdet Mand, før løs paa Indbrudstyven og forsøgte at gribe ham, men det viste sig at være ret vanskeligt for ikke at sige umuligt. Tyven var som nævnt nøgen, og desuden havde han smurt Kroppen ind med en fedtet Substans, der gjorde det let for ham at rive sig ud af ethvert nok saa haardt Greb. Da Kanutz mærkede, at han ikke alene kunde faa Bugt med Banditten, udstødte han et gennemtrængende Skrig om Hjælp, der hidkaldte Tjeneren. I samme Nu, inden Tjeneren havde vist sig, sprang den nøgne Mand ind paa Bysekretæren og stødte sin Kniv i hans Bryst. Ved Synet af Blodet blev Morderen helt desperat og huggede i Blinde løs paa sit Offer, der efter faa Sekunders Forløb sank sammen, dødelig saaret af en Mængde Knivstik baade i Brystet og i Underlivet. Tjeneren kom netop tidsnok til at se Morderen forsvinde ud gennem Vinduet, hvorefter han ved Hjælp af Stigen naaede Jorden. I Ly af Mørket lykkedes det ham at flygte og slippe ukendt bort.

Sammen med Pigen bar Tjeneren Bysekretærens blodige Legeme ind i Soveværelset, hvor de lagde ham paa Sengen, og medens Tjeneren blev hos den døende Mand, løb Tjenestepigen ud i Byen for at hente en Læge. Idet hun kom ud paa Gaden, saa hun den nøgne Mand forsvinde om et Hjørne.

* *

Saadan omtrent beretter Overleveringen om den uhyggelige Bloddaad i Aabenraa i 1764. Ved at undersøge de forhaandenværende Kildeskrifter, Retsprotokoller, Kirkebøger o. l., hvor man kan vente at finde Meddelelser om Mordet, viser det sig, at Overleveringen har bevaret Hovedtrækkene rigtige. Detaillerne kan man efter Sagens Natur selvfølgelig ikke vente at finde Bekræftelse paa. De maa staa paa Sagnet's Regning.

Aabenraa Retsprotokol fra 1764 indeholder under Datoen den 26. Maj en kort Meddelelse om Mordet:

»Efter at en Bandit ved 12—1-Tiden Natten mellem den 25. og 26. Maj ved Hjælp af en Stige er trængt ind gennem et Vindue til Bysekretær Kanutz Ejendom og har myrdet Bysekretæren, og det som Følge deraf har været nødvendigt at lade den afsjælede Legeme tilbørligt undersøge, er en saadan Undersøgelse bleven foretaget af den herværende Fysikus Hr. Schanck og Kirurgen Hr. Kier. Undersøgelsens Resultat er af de nævnte Læger ført til Protokols.

I. H. Wenmaring. Claus Jepsen. Martin Bahnsen.«

Det har desværre ikke været mig muligt at opspore det ovennævnte Protokollat fra Lægerne Schanck og Kier, der formentlig har givet en — naturligvis rent fagmandsmæssig — Beskrivelse af, hvor uhyggeligt Morderen har tilredt den myrdede. Ad anden Vej faar man dog at vide, at han er tilføjet en Mængde Knivstik. Det nævnes bl. a. i Aabenraa Kirkebog, der for den 26. Maj 1764 under Rubriken: Døde, indeholder følgende Tilførsel:

»Overrets- og Landsretsadvokat Bysekretær Johannes Kanutz her, en Søn af Bysekretær Friedrich Kanutz og Kathrina Dorothea, født Jacobsen. Han var gift med den allerede døde Metta, født Jessen, med hvem han havde en Søn ved Navn Friedrich. Han døde som Følge af fjorten Saar, som en Dragon, der trængte ind i hans Hus, tilføjede ham. Døden indtraf et Kvarters Tid efter, at Overfaldet havde fundet Sted. Kanutz blev 39 Aar og 30 Dage gammel. — Ligprædiken. — Begraves den 31. Maj.«

Det var ikke dengang Skik, at der holdtes Ligprædiken over alle døde. Derfor er det tilføjet i Kirkebogen, over hvem, der skal holdes Ligprædiken. Kirkebogen bringer

iøvrigt den nye Oplysning, at Morderen skulde være en Dragon. Denne Antagelse stemmer udmærket overens med følgende Linjer, der hidrører fra Stadsarkivet i Kiel:

»I Natten mellem den 25. og 26. Maj 1764 er Bysekretær Johannes Kanutz bleven dræbt i sin Bolig ved elleve dybe Saar i Brystet og Underlivet. Man antager, at Gerningsmanden er en Dragon fra døt kongelige Livregiment ved Navn Andreas Polekin fra Polsk-Preussen. Polekin deserterede samme Nat, som Mordet fandt Sted, og blev straks forfulgt ved Hjælp af Stikbreve, tilsyneladende dog uden Resultat.«

Nej, Andreas Polekin skulde nok vogte sig for at komme til Aabenraa igen. Det havde været halsløs Gerning for ham at vise sig indenfor det Omraade, hvor Aabenraa-Skarpretteren Heinrich Christoph Røselser med Nidkærhed udførte sit blodige Hverv. C a r l E. J o h n s e n.

Sprogforeningen.

Sprogforeningens Medlemstal er nu 2485. Fremgangen fra sidste Aar er saaledes kun lille. Betegnende er det, at Foreningen kun har faa Medlemmer nordfor Kongeaen, ialt 36.

Der er i Aarets Løb udsendt 11,439 Bind og Hefter. Af disse er 1840 Bind bleven indlemmet i Bogsamlingerne langs med vor Sydgrænse. 8012 Bind og Hefter er bleven fordelte rundt i Hjemmene. 696 Bind er uddelt til Skoleelever som Præmie, og endelig er der udsendt 894 Blaa Sangbøger til gratis Uddeling. Sprogforeningen har været med til at støtte Købet af en ny Biblioteksbygning i Tønder, og vi har som i tidligere Aar ydet Tilskud til Foredragsvirksomhed og andet kulturelt Arbejde.

I en Tid, hvor det offentlige skaanselsløst skærer alle kulturelle Bevillinger ned, uden Hensyn til det kulturelle Arbejdes Betydning, maa der nødvendigvis stilles store Krav til Offervilligheden hos enhver dansk. Det er derfor nu som ingensinde før enhver dansk Kvindes og Mands

Pligt at være Medlem af Foreningen, da det vil øge Foreningens Handlekraft og vil betyde et stærkere Værn for Danmarkens Bevarelse i Sønderjylland.

Jakob Petersen.

Skoleforeningen.

I Aaret fra 1. April 1926 til 31. Marts 1927 har Sønderjydske Skoleforening ydet Hjælp til dansk Skoleophold til 308 unge. Deraf var 119 fra Syd- og Mellemlesvig og 189 fra Nordslesvig. Fra syd for Grænsen var der fra Flensborg By 56, fra det dansktalende Mellemlesvig 38 og fra det øvrige Sydslesvig 25 Elever.

Skoleforeningen har i det forløbne Aar fortsat sit Arbejde syd for Grænsen med at yde Støtte til Ungdomsskole- og Kursusarbejdet, til Børnehaven paa Harreslevmark, til Børneskolerne i Tarup og Jaruplund og til noget dansk Arbejde i Aventoft. Desuden har Foreningen ligesom i Fjor ydet Tilskud til det danske Mindretals Repræsentation i Genève. Nord for Grænsen har Skoleforeningen paa forskellig Vis støttet det nationale Arbejde, bl. a. ved at yde Støtte til Afholdelse af et større Møde i Slogsherredhus.

I det forløbne Aar er Medlemstallet i Nordslesvig gaaet ca. 500 ned, saaledes at det nu er omkring 12,500. I det øvrige Land er der lige ved 4000 Medlemmer, deraf ca. 1000 i den københavnske Afdeling.

Foruden Skoleforeningens Arbejde med at yde Støtte til Skoleophold er der mange andre betydningsfulde Op-gaver baade nord- og syd for Grænsen, som ligger inden for Foreningens Virkeomraade, og som denne gerne vil tage op, saafremt den har tilstrækkelig Støtte. Meld Dem derfor ind i Skoleforeningen!

Margrete Lebeck.

Indholdsfortegnelse.

	Side
Mens Bølgerne ruller. Af Ruth Sieverts	1
Minder fra Fængselsophold. Af H. P. Hanssen	9
For 10 Aar siden	19
Rytterkilden. Ved Hans Toft og H. Hejlsbjerg Poulsen	20
Maj Madsen. Af Martin N. Hansen	27
En gammeldags Whist. Ved H. R.	29
J. P. Junggreen. Af H. P. Hanssen	33
Vore Faldnes Minde. Af N. H.	37
Mindesmærker for de faldne i Broager	39
Hagenbjerg	40
Møgeltønder	41
Rinkenæs	42
Sønderborg	43
Åbild	44
Løgumkloster ..	45
Maugstrup	46
Ulkebøl	47
Gl. Haderslev	48
Aabenraa	50
Sommersted	51
Løjt kirkeby	52
Rødding	53
Burkal	54
Genner	55
Dücker Nissen fortæller. Ved H. R.	56
De gamle, som faldt —	
Møller Lydik Jacobsen, Brøns. Af Nic. Svendsen	66
Jacob Refslund, Bovlund. Af M. Refslund Poulsen	70
Fru Idæ Thadæ Petersen. Af Magdalene Moos	73
Christian Hansen, Tinggaard. Af Jac. Michelsen	75
Fru Doris Rode. Af Marg. Andresen	77
Lorens Jepsen, Valsbøl. Af L. P. Chr.	78
Nis Evald, Nybølgaard. Af Ludvig Petersen	80
Simon From, Fjelstrup. Af Jørgen From	83
Mathias Rudbeck, Højstrup. Af A. Svensson	85
Hans Ludvigsen, Nybøl. Af Magdalene Moos ..	87
Niels Beyer, Vangsbo. Af Th.	89
Åxel Carstens. Af Provst Simon Hansen	90
H. Chr. Nicolajsen, Skodborg. Af Peter Paulsen	94
Alexandra Johannsen. Af Maren Sørensen	95
Præste- og Degnehistorier. Ved Aug. F. Schmidt	98
Uge Forsamlingshus	105
En Bloddaad i Aabenraa. Ved Carl E. Johnsen	106
Sprogforeningen og Skoleforeningen	110

Alfabetisk Markedsfortegnelse for 1928 med Tilføjelse af Torvedage.

(Sluttet 8. Juni 1927. Om eventuelle Forandringer vil der senere ske Bekendtgørelse i forskellige Dagblade.)

Sjælland, Møen, Samsø og Bornholm.

Fakse, 27. Marts og 30. Okt. Kreaturer.

Frederikssund, Torvedag hver Mandag og Torsdag. Anden Tirsdag i hver Maaned Marked med Kreaturer. 31. Jan. 28. Febr. og 27. Marts Heste og Kreaturer; 24. April Heste; 3. Nov. (Efteraarsmarked) og 20. Dec. (Julemarked) Heste og Kreaturer.

Haslev, 1. Marts Heste og Kreaturer, særlig Heste; 10. Maj, 14. Sept. og 5. Nov. Kreaturer.

Helsingør, Torvedag hver Onsdag og Lørdag. 29. Febr., 16. April, 16. Juli og 19. Okt. Kreaturer.

Hillerød, Torvedag hver Mandag og Torsdag; hver Lørdag fra 1. Maj til 31. Okt. Torvedag med Haveprodukter. Første og tredje Tirsdag i hver Maaned Marked med Kreaturer. 2. Maj (Førsaarsmarked) Heste og Kreaturer; 2. Nov. (Efteraarsmarked) Heste og Kreaturer.

Holbæk, Torvedag hver Onsdag og Lørdag. 15. Febr. Heste; 14. og 28. Marts, 11. April, 20. Juni (Sommermarked) og 17. Okt. Heste og Kreaturer; 28. Nov. (Efteraarsmarked) Kreaturer.

Jyderup, 2. April og 8. Okt. Heste og Kreaturer.

Kallundborg, Torvedag hver Tirsdag og Lørdag. 13. Febr., 28. Marts, 7. Maj (Førsaarsmarked), 18. Juli (Sommermarked), 18. Sept. og 8. Nov. (Efteraarsmarked) Heste og Kreaturer.

København, Torvedage Tirsdag Kalve og Lam, Onsdag Slagtekvæg, alle Hverdage Levekvæg og Grise, anden og fjerde Torsdag i hver Maaned Heste.

Køge, Torvedag hver Onsdag og Lørdag. 4. Jan., 1. Febr., 14. og 28. Marts, 11. April, 18. Maj (Førsaarsmarked), 6. Juni, 24. Juli, 5. og 18. Sept., 3. og 31. Okt. (Efteraarsmarked), 5. og 19. Dec. (Julemarked) Heste og Kreaturer.

Korsør, Torvedag hver Onsdag og Lørdag. 16. Juni (Sommermarked) Heste og Kreaturer.

Nykøbing, 20. Febr. Heste; 16. April Kreaturer; 11. Juni (Sommermarked) og 24. Sept. (Høstmarked) Heste og Kreaturer; 17. Dec. Heste.

Næstved, Torvedag hver Onsdag og Lørdag. Hver 1. og 3. Lørdag Marked med Lødekøer og Levekvæg. Hver Tirsdag Eksportmarked med Kreaturer. Tredie Tirsdag i

hver Maaned Marked med Heste; 15. Maj (Foraarsmarked), 17. Juli (Sommermarked), 18. Sept. (Høstmarked) og 20. Nov. (Efteraarsmarked).

Ringsted, Torvedag hver Tirsdag og Lørdag. Anden og fjerde Tirsdag i hver Maaned Eksporthandel med Kreaturer og Marked med Heste; 27. Marts (Foraarsmarked), 12. Juni (Sommermarked), 25. Sept. (Høstmarked), 13. Nov. (Efteraarsmarked) og 11. Dec. (Julemarked).

Roskilde, Torvedag hver Onsdag og Lørdag. Hver Mandag paa Nytorv Torvedag for Handel med Smaaagrise. 2. Jan., 13. Febr., 5. og 12. Marts, 2. April, 7. Maj (Foraarsmarked), 4. Juni, 2. Juli, 6. Aug., 3. og 24. Sept. (Pæremarked), 5. Nov. (Efteraarsmarked) og 3. Dec. Heste og Kreaturer.

Slagelse, første og tredje Tirsdag i hver Maaned Marked med Heste og Kreaturer. 1. Maj (Foraarsmarked), 3. og 4. Juli (Sommermarked), 18. Sept. (Høstmarked) samt 6. og 7. Nov. (Efteraarsmarked) Heste og Kreaturer.

Slangerup, 26. Marts, 21. Maj, 19. Juni og 27. Nov. Heste og Kreaturer.

Sorø, 9. og 23. Marts, 13. April, 21. Maj, 22. Juni (Sommermarked), 19. Sept. (Høstmarked), 12. Okt., 9. Nov. og 14. Dec. Heste og Kreaturer.

Stege, Torvedag hver Onsdag og Lørdag. 12. Marts, 27. og 28. Sept. (Efteraarsmarked) Heste og Kreaturer.

Storehedinge, 6. og 20. Marts, 3. April, 15. Maj (Foraarsmarked) og 19. Okt. (Efteraarsmarked) Heste og Kreaturer.

Vordingborg, Torvedag hver Onsdag og Lørdag. Første Fredag i hver Maaned med Heste og Kreaturer.

Lolland og Falster.

Maribo, Torvedag hver Onsdag og Lørdag. 23. Febr., 13. og 27. Marts, 14. Juni (Sommermarked) og 18. Sept. Heste og Kreaturer.

Nakskov, Torvedag hver Lørdag; hver Tirsdag Torvedag med levende Kreaturer. 16. Febr., 1. og 15. Marts, 2. og 23. Okt. samt 13. Nov. Heste og Kreaturer.

Nykøbing, Torvedag hver Onsdag og Lørdag. Hver Tirsdag Marked med Kreaturer. 24. Febr. Heste; 25. April, 18. Juli (Sommermarked), 3. Okt. og 14. Nov. Heste og Kreaturer.

Sakskøbing, Torvedag hver Lørdag. 6. og 20. Marts Heste og Kreaturer; 10. Juli (Sommermarked) og 5. Okt. Kreaturer; 3. Nov. Heste og Kreaturer.

Fyn, Langeland og Æra.

Odense Amt.

- Aarup**, 17. Jan., 13. Marts, 9. Maj, 11. Sept. og 7. Nov. Heste og Kreaturer.
- Assens**, Torvedag hver Onsdag og Lørdag, første Lørdag i hver Maaned med lev. Kreaturer. 14. og 25. Febr., 20. Marts, 29. Juni, 19. Sept. og 13. Nov. Heste og Kreaturer.
- Bogense**, Torvedag hver Torsdag, første Torsdag i hver Maaned med lev. Kreaturer. 31. Jan. Heste; 23. Febr., 6. Marts og 8. Maj Heste og Kreaturer; 12. Juli Heste; 25. Sept., 6. Nov. og 18. Dec. Heste og Kreaturer.
- Ejby**, 7. Marts og 26. Sept. Heste og Kreaturer.
- Glamsbjerg**, 1. Marts, 1. Maj og 9. Okt. Heste og Kreaturer.
- Kerteminde**, Torvedag hver Tirsdag og Fredag. 17. Febr., 3. Marts, 6. Juni, 13. Okt. og 21. Nov. Heste og Kreaturer.
- Middelfart**, Torvedag hver Tirsdag og Fredag. 1. og 24. Febr., 17. Marts, 4. April, 11. Juli, 20. Sept. og 1. Nov. Heste og Kreaturer.
- Nørre Aaby**, 24. Maj og 29. Sept. Heste og Kreaturer.
- Odense**, Torvedag hver Mandag, Onsdag og Lørdag. Hver Mandag (eller, hvis Helligdag, den paafølgende Tirsdag) Marked med Heste og Kreaturer. 10. Juli (St. Knud) Heste.
- Otterup Station**, 3. Maj og 11. Okt. Heste og Kreaturer.

Svendborg Amt.

- Brobyværk**, 17. Marts og 17. Okt. Heste og Kreaturer.
- Egeskov**, 19. Sept. Heste og Kreaturer.
- Faaborg**, Torvedag hver Tirsdag, Torsdag og Lørdag; anden Tirsdag i hver Maaned, undtagen Juni, Juli og Aug., med lev. Kreaturer. 26. Jan. Heste; 21. Febr., 8. Marts, 14. Juni, 2. Okt. og 3. Nov. Heste og Kreaturer.
- Hesselager**, 11. Maj og 21. Sept. Heste og Kreaturer.
- Marstal**, Torvedag hver Tirsdag og Fredag. 25. Maj og 28. Sept. Heste og Kreaturer.
- Nyborg**, Torvedag hver Onsdag og Lørdag, hver Lørdag med lev. Kreaturer. 22. Febr. og 9. Marts Heste og Kreaturer; 11. Juli Heste; 12. Okt. og 9. Nov. Heste og Kreaturer.
- Ringe**, 16. Marts, 31. Maj, 3. Okt. og 8. Nov. Heste og Kreaturer.
- Rudkøbing**, Torvedag hver Tirsdag og Lørdag, 15. Marts, 15. Juni og 10. Nov. Heste og Kreaturer.
- Svendborg**, Torvedag hver Onsdag og Lørdag; hver Onsdag med lev. Kreaturer. 11. Jan., 15. og 29. Febr., 14. Marts,

16. Maj, 19. Juli, 10. Okt., 2. og 22. Nov. Heste og Kreaturer.

Æreskøbing, Torvedag hver Onsdag og Lørdag; anden Tirsdag i hver Maaned Torvedag med lev. Kreaturer. 2. Marts, 17. Juli og 4. Okt. Heste og Kreaturer.

Jylland.

Hjørring Amt.

Brønderslev, hver Mandag, hele Aaret Marked med Kreaturer; anden Mandag i hver Maaned (i Sept. den første Mandag) Heste.

Dronninglund, 20. April og 1. Okt. Heste og Kreaturer.

Frederikshavn, Torvedag hver Onsdag og Lørdag, fra Okt. til Jul hver Lørdag med lev. Kreaturer. 16. Jan., 12. April, 24. Sept. og 11. Okt. Heste og Kreaturer.

Hjallerup, fjerde Torsdag i hver Maaned — undtagen Maj — samt de to første samlede Søgnedage i Juni Marked med Heste og Kreaturer.

Hjørring, Torvedag hver Lørdag; i Nov. og Dec. tillige hver Onsdag. Hver Onsdag hele Aaret Marked med Kreaturer; 18. Jan. Heste: 3. og 31. Marts Heste og Kreaturer; 29. Maj og 27. Juni Heste; 22. Sept. og 20. Okt. Heste og Kreaturer.

Sindal, 20. Febr., 16. Marts, 30. April, 23. Juli, 21. Sept., 19. Okt. og 26. Nov. Heste og Kreaturer.

Sæby, Torvedag hver Lørdag. 4. April, 17. Sept. og 8. Okt. Heste og Kreaturer.

Østervraa, 2. Febr., 1. og 29. Marts, 3. Maj, 5. Juli, 30. Aug., 4. Okt. og 1. Nov. Heste og Kreaturer.

Aalborg Amt.

Aabybro, 26. Marts, 24. Maj, 13. Sept. og 12. Okt. Heste og Kreaturer.

Aalborg, Torvedag hver Onsdag og Lørdag. Hver Tirsdag Marked med Kreaturer. 20. Jan. og 17. Febr. Heste; 6. Marts og 12. Dec. Heste og Kreaturer.

Aars, 6. Febr., 14. Marts, 16. April, 26. Maj, 13. Aug., 6. og 26. Sept., 2. Nov. og 10. Dec. Heste og Kreaturer.

Arden, 2. Maj og 18. Okt. Heste og Kreaturer.

Bælum, 14. Marts og 13. Okt. Heste og Kreaturer.

Farsø, 24. Marts og 12. Sept. Heste og Kreaturer.

Gudumholm, 2. April og 24. Sept. Heste og Kreaturer.

Hadsund, tredje Mandag hver Maaned Heste og Kreaturer.

Hvalpsund, 9. Maj og 5. Okt. Heste og Kreaturer.

Løgstør, Torvedag hver Lørdag; sidste Tirsdag i hver Maaned Torvedag med lev. Kreaturer. 14. April, 18. Juli, 15. Sept., 15. Okt. og 19. Nov. Heste og Kreaturer.

Nibe, Torvedag hver Mandag og Fredag, anden og tredje Mandag i hver Maaned med lev. Kreaturer. 21. Jan., 12. Marts, 5. Maj, 23. Juni, 8. Sept., 6. Okt. og 3. Nov. Heste og Kreaturer.

Nørager, 23. April, 10. Maj, 10. Sept. og 11. Okt. Heste og Kreaturer.

Nørre Sundby, Torvedag hver Onsdag og Lørdag; hver Tirsdag fra Oktober til Fastelavn Torvedag med Kreaturer. 19. Jan. Heste og Kreaturer; 16. Febr. Heste; 5. Marts, 21. April og 5. Okt. Heste og Kreaturer.

Skørping, 11. Jan., 9. Febr., 7. Marts, 11. April, 9. Maj, 14. Juni, 4. Juli, 19. Sept., 17. Okt., 8. Nov. og 6. Dec. Heste og Kreaturer.

Ulstrup (Hornum Station), 7. Jan., 10. Marts, 30. April, 2. Juli, 8. Aug., 17. Sept., 22. Okt. og 1. Dec. Heste og Kreaturer.

Vegger St., 16. Marts og 20. Okt. Heste og Kreaturer.

Vester Hassing, 28. Marts og 12. Sept. Heste og Kreaturer.

Thisted Amt.

Fjerritslev, 14. Jan., 11. Febr., 4. April, 23. Juni, 7. Sept., 13. Okt., 10. Nov. og 8. Dec. Heste og Kreaturer.

Frøstrup St. 26. Marts, 5. Maj, 30. Juni, 27. Aug., 24. Sept. og 17. Nov. Heste og Kreaturer.

Hurup, 20. Febr. og 24. April Heste og Kreaturer; 4. Juni Heste; 3. Sept. Heste og Kreaturer.

Hvidbjerg, 17. April og 29. Sept. Heste og Kreaturer.

Hørdum, 19. April og 27. Sept. Heste og Kreaturer.

Nykøbing, Torvedag hver Onsdag og Lørdag, hver anden Lørdag mellem Mikkelsdag og Jul med lev. Kreaturer. 6. Jan., 15. Febr., 13. Marts og 16. April Heste og Kreaturer; 6. Juni Heste; 21. Juli, 22. Sept. og 12. Okt. Heste og Kreaturer.

Thisted, Torvedag hver Onsdag og Lørdag. 7. Jan. Heste og Kreaturer; 21. Febr. Heste; 12. Marts, 11. April og 7. Maj Heste og Kreaturer; 12. Juni Heste og Uld; 9. Juli, 4. og 28. Sept., 10. Okt. Heste og Kreaturer.

Vesløs Station, 19. Juli og 14. Sept. Heste og Kreaturer.

Vilsund, 10. April, 20. Juli og 21. Sept. Heste og Kreaturer.

Viborg Amt.

Aalestrup, 12. Jan., 15. Marts, 18. April, 21. Juli, 13. Sept., 12. Okt. og 21. Nov. Heste og Kreaturer.

Ans, 14. Maj og 8. Okt. Heste og Kreaturer.

Bjerringbro Station, første Onsdag i hver Maaned Marked med Heste og Kreaturer.

Durup, 19. April og 20. Sept. Heste og Kreaturer.

- Hammershøj**, 14. Marts, 1. Maj, 3. Sept. og 18. Okt. Heste og Kreaturer.
- Karup**, 20. April og 14. Sept. Heste og Kreaturer.
- Kjellerup**, fjerde Fredag i hver Maaned Heste og Kreaturer.
- Knudstrup**, anden Mandag i hver Maaned Heste og Kreat.
- Langaa**, 28. Marts, 2. Maj 3. Sept. og 2. Okt. Heste og Kreat.
- Møldrup Station**, 23. Febr., 11. April, 7. Sept. og 19. Nov. Heste og Kreaturer.
- Roslev**, 8. Maj og 11. Okt. Heste og Kreaturer.
- Rødkjærsbro**, 25. April og 20. Sept. Heste og Kreaturer.
- Sjørup**, 9. Maj og 27. Sept. Heste og Kreaturer.
- Skals**, 13. April og 22. Sept. Heste og Kreaturer.
- Skive**, Torvedag hver Tirsdag og Fredag. 2. og 24. Jan., 28. Febr., 10. April og 10. Maj Heste og Kreaturer; 7. Juni Heste; 23. Juli, 8. Sept., 1. Okt. og 12. Nov. Heste og Kreaturer.
- Ulstrup Station**, tredje Onsdag i hver Maaned Heste og Kreaturer.
- Viborg**, Torvedag hver Onsdag og Lørdag, sidste Lørdag i hver Maaned og fra Mikkelsdag til Jul hver Lørdag med lev. Kreaturer. 3. Jan. Heste; 25. Jan., 17. Febr., 9. Marts, 14. og 28. April, 19. Maj, 30. Juni (Snapstingsmarked), 24. Juli, 25. Aug., 24. og 25. Sept. (Toftemarked), 20. Okt., 24. Nov. og 15. Dec. Heste og Kreaturer.
- Ørum**, 14. Febr., 15. Maj, 21. Aug., 9. Okt. og 11. Dec. Heste og Kreaturer.

Randers Amt.

- Aallingaablo**, 1. Febr., 21. Marts, 1. Maj, 6. Juni, 18. Juli, 29. Aug., 9. Okt. og 11. Dec. Heste og Kreaturer.
- Faarup**, 18. April og 4. Sept. Heste og Kreaturer.
- Gjerlev**, 30. April og 5. Okt. Heste og Kreaturer.
- Glæsborg**, 31. Jan., 17. April, 30. Maj, 17. Juli og 26. Sept. samt 28. Nov. Heste og Kreaturer.
- Grenaa**, Torvedag hver Lørdag. 20. Jan., 2. Marts, 14. April, 26. Maj, 5. Juli, 18. Aug., 28. Sept., 6. og 29. Nov. Heste og Kreaturer.
- Havndal**, anden Torsdag i hver Maaned Marked med Kreaturer og Svin.
- Hobro**, Torvedag hver Fredag. 13. Jan., 10. Febr., 8. Marts, 12. April, 11. Maj, 15. Juni, 5. Juli, 10. Aug., 20. og 21. Sept., 19. Okt., 9. Nov. og 7. Dec. Heste og Kreaturer.
- Kolind Station**, anden Onsdag hver Maaned Heste og Kreat.
- Mariager**, Torvedag første og tredje Torsdag i hver Maaned med Kreaturer første Torsdag i hver Maaned Marked med Heste og Kreaturer.
- Mørke**, 5. Maj og 18. Okt. Heste og Kreaturer.

Ny Løgten Station, første Onsdag i hver Maaned Marked med Heste og Kreaturer.

Ramten, 10. April, 7. Aug. og 16. Okt. Heste og Kreaturer.

Randers, Torvedag hver Onsdag og Lørdag. Hver Torsdag Eksportmarked med Kreaturer 4., 5., 27. og 28. Jan., 18. og 25. Febr., 10. Marts, 6. og 7. Juli Heste; 17. og 31. Marts og 5. Maj Heste og Kreaturer; 18. og 19. Juni Uld; 7., 8. og 29. Sept., 27. Okt., 10. Nov. og 14. Dec. Heste og Kreaturer.

Ryom, 25. Jan., 28. Marts, 23. Maj, 25. Juli, 26. Sept. og 24. Okt. Heste og Kreaturer.

Rønde, 9. Marts, 18. Sept. og 17. Nov. Heste og Kreaturer.

Sjelbro Kro, 24. Febr., 19. April, 15. Maj og 25. Okt. Heste og Kreaturer.

Torup Pakhus, 10. Maj, 13. Juli og 14. Sept. Heste og Kreat.

Trustrup Station. 25. Jan., 21. Marts, 18. April, 16. Maj, 15. Aug., 17. Okt. og 21. Novbr. Heste og Kreaturer.

Æbeltoft, 21. Jan., 8. Marts, 28. Juni og 20. Sept. Heste og Kreaturer.

Øster Tørslev, 18. Jan., 18. April, 18. Juli og 19. Sept. Heste og Kreaturer.

Aarhus Amt.

Aarhus. Mandag Marked med Kreaturer paa Kvægtorvet. Lørdag almindelig Torvedag med Landbrugsprodukter paa Byens Torve. 6. og 30. Jan., 20. Febr., 5., 12. og 19. Marts Heste; 3. April, 7. Maj, 9. Juli, 16. Okt. og 15. Dec. Heste og Kreaturer.

Bryrup, 9. Maj og 19. Sept. Heste og Kreaturer.

Bredstrup, 30. Jan., 5. Maj, 21. Juli og 19. Okt. Heste og Kreaturer.

Ejstrupholm, 1. Maj, 26. Juli og 20. Sept. Heste og Kreat.

Faarvang Station (forhen Truust), anden Tirsdag i hver Maaned Heste og Kreaturer.

Hadsten, tredie Mandag i hver Maaned Marked med Heste og Kreaturer.

Hammel, sidste Torsdag i hver Maaned Heste og Kreaturer.

Hinnerup, anden Torsdag i hver Maaned Heste og Kreat.

Horsens, Torvedag hver Onsdag og hver Lørdag. Hver Onsdag Marked med levende Kreaturer, 9. Jan., 1. og 22. Febr. samt 7. Marts Heste, 14. og 21. Marts, 4. og 30. April, 11. og 12. Juni. 1. Aug., 28. Sept., 24. Okt. Heste og Kreaturer. 22. Sept. Avlsdyr.

Hovedgaard St., 24. April og 25. Sept. Heste og Kreaturer.

Høver Kro, 15. Marts, 30. April, 18. Juni, 6. Aug., 24. Sept. og 15. Nov. Heste og Kreaturer.

Laasby, 9. Febr. 12. April, 14. Juni, 9. August, 11. Okt. og 13. Dec. Heste og Kreaturer.

Ny Solbjerg Kro, 23. April og 22. Okt. Heste og Kreaturer.
Nørre Snede, 13. April, 10. Juli og 30. Okt. Heste og Kreat.
Odder, 3. Jan., 17. Febr., 23. Marts, 27. April, 27. Juli, 14. Sept. og 16. Nov. Heste og Kreaturer.
Ry, 18. April, 15. Maj, 6. Sept. og 17. Okt. Heste og Kreat.
Silkeborg, Torvedag hver Lørdag, 4. Febr., 10. Marts, 14. April, 5. Maj, 8. Juni, 11. Juli, 27. Sept., 22. Okt., 22. Nov. og 18. Dec. Heste og Kreaturer.
Skanderborg, Torvedag hver Fredag, første Fredag i hver Maaned samt alle Fredage i Fasten og fra 1. Nov. til Jul med lev. Kreaturer; 7. og 31. Jan., 21. Febr. samt 6. Marts Heste; 13. og 20. Marts, 16. Maj, 9. Juni, 30. Juli, 11. Sept. og 23. Okt. Heste og Kreaturer
Truust, se Faarvang Station.
Tørring, 21. Febr., 27. Marts, 8. Maj, 17. Juli, 2. Okt. og 4. Dec. Heste og Kreaturer.
Østbirk, 24. April og 2. Okt. Heste og Kreaturer.

Vejle Amt.

Brande, 18. Febr., 2. April, 7. Maj, 27. Juli, 24. Sept. og 16. Nov. Heste og Kreaturer.
Bredsten, 7. Maj og 10. Sept. Heste og Kreaturer.
Børkop, 11. April, 11. Juli, 3. Okt. og 5. Dec. Heste og Kreaturer.
Egtved, 30. April og 4. Okt. Heste og Kreaturer.
Filskov, 22. Maj og 21. Aug. Heste og Kreaturer.
Fredericia, Torvedag hver Onsdag og Lørdag, 1. Marts, 2. Maj, 13. Juni og 16. Nov. Heste og Kreaturer.
Gadbjerg, 9. Maj og 10. Okt. Heste og Kreaturer.
Give, 15. Febr., 13. Marts, 25. April, 10. Juli, 5. Sept., 24. Okt. og 19. Nov. Heste og Kreaturer.
Hornsyld, 23. April og 26. Sept. Heste og Kreaturer.
Jellinge, 7. Maj og 25. Sept. Heste og Kreaturer.
Kolding, Torvedag hver Tirsdag og Fredag. Hver Tirsdag Marked med Kreaturer samt hver Fredag Eksportmarked. 11. Jan., 3. og 24. Febr. samt 9. Marts Heste; 16. og 23. Marts, 26. April, 5. Maj, 18. Juli, 18. Sept. og 12. Okt. Heste og Kreaturer.
Sønder Omme, 26. Marts, 10. Maj, 23. Juli og 22. Okt. Heste og Kreaturer.
Thyregod, 2. Maj og 9. Okt. Heste og Kreaturer.
Uldum, 24. April og 27. Sept. Heste og Kreaturer.
Vandel, 23. Maj og 17. Okt. Heste og Kreaturer.
Vejle, Torvedag hver Onsdag og Lørdag. Hver Torsdag Eksportmarked med Kreaturer. 10. Jan., 2. og 23. Februar, 8., 15. og 22. Marts, 4. April, 1. Maj, 13. Juni, 29. Sept. og 26. Okt. Heste.

Ringkøbing Amt.

- Arnborg**, 7. Maj og 25. Sept. Heste og Kreaturer.
Aulum, 20. April og 2. Okt. Heste og Kreaturer.
Bording Station, 24. April og 29. Okt. Heste og Kreaturer.
Bækmarksbro, 18. April og 3. Okt. Heste og Kreaturer.
Dalager, 11. April, 30. Aug. og 12. Okt. Heste og Kreaturer.
Haderup, 12. Marts, 6. Juni og 17. Sept. Heste og Kreaturer.
Herning, Torvedag hver Tirsdag og Fredag samt alle Markedsdage. 11. Jan., 3. Febr., 3. Marts, 10. April, 12. Maj, 29. Juni, 21. Juli, 31. Aug., 6. Okt., 2. Nov. og 12. Dec. Heste og Kreaturer.
Holstebro, Torvedag hver Tirsdag og Lørdag, hver anden Tirsdag fra anden Tirsdag efter Oktobermarkedet indtil Jul med Kreaturer. I Kreaturesportstaldene hver Onsdag Kreaturer. 9. Jan. Heste og Kreaturer; 11. Febr. Heste; 21. Marts, 21. April, 5. Maj, 9. Juni, 25. Juli, 10. Sept. 4. Okt. og 17. Nov. Heste og Kreaturer.
Ikast, 10. Maj og 19. Sept. Heste og Kreaturer.
Kibæk, 9. Maj, 26. Sept. og 6. Nov. Heste og Kreaturer.
Lemvig, Torvedag hver Lørdag. 26. Marts, 8. Juni, 27. Aug., 2. Okt. og 16. Nov. Heste og Kreaturer.
Ramme, 28. Aug. Heste og Kreaturer.
Ringkøbing, Torvedag hver Lørdag. 31. Jan. Heste; 26. April, 26. Juli, 28. Aug. og 8. Okt. Heste og Kreaturer.
Simmekjær, 11. Maj og 12. Okt. Heste og Kreaturer.
Skjern, 9. Febr. og 12. Marts Heste og Kreaturer; 28. Juli Heste; 13. Nov. Heste og Kreaturer.
Spjald Station, 11. Maj og 1. Okt. Heste og Kreaturer.
Struer, 3. Jan., 27. Marts, 14. Juli, 4. Sept. og 14. Nov. Heste og Kreaturer.
Sønder Felding, 28. April og 29. Sept. Heste og Kreaturer.
Tarm, 30. April, 12. Sept. og 9. Okt. Heste og Kreaturer.
Tim, 14. April (særlig Heste), 12. Nov. Heste og Kreaturer.
Troløhede, 25. Jan., 16. Maj og 4. Okt. Heste og Kreaturer.
Ulfkjær, 25. April, 29. Aug. og 18. Okt. Heste og Kreaturer.
Vemb, 13. Marts og 8. Sept. Heste og Kreaturer.
Videbæk, 28. Febr., 28. April, 30. Juni, 27. Aug. og 20. Okt. Heste og Kreaturer.
Vinderup, 7. Febr., 24. Marts, 1. Maj, 17. Juli, 2. Okt. og 13. Nov. Heste og Kreaturer.

Ribe Amt.

- Agerbæk**, 16. April og 5. Okt. Heste og Kreaturer.
Ansager, 5. Maj og 6. Okt. Heste og Kreaturer.
Billund, 16. April og 19. Sept. Heste og Kreaturer.
Bramminge, 26. Marts, 18. April, 30. Juli, 17. Sept. og 8. Okt. Heste og Kreaturer.

Brørup, 5. Marts, 3. Maj og 27. Sept. Heste og Kreaturer.
Bække, 9. Maj og 14. Sept. Heste og Kreaturer.
Esbjerg, Torvedag hver Lørdag. Hver Torsdag hele Aaret Marked med Kreaturer. 27. Jan., 27. April og 21. Sept. Heste og Kreaturer.
Foldingbro, 16. Maj og 29. Sept. Heste og Kreaturer.
Gjording, 28. April og 6. Okt. Heste og Kreaturer.
Grindsted, 28. Marts, 11. Maj, 27. Juni, 6. Sept., 9. Okt. og 19. Nov. Heste og Kreaturer.
Hejnsvig, 3. Maj og 22. Sept. Heste og Kreaturer.
Holsted, 6. Jan., 12. April, 27. Aug. og 10. Nov. Heste og Kreaturer.
Lunderskov, 21. April og 20. Sept. Heste og Kreaturer.
Nørre Nebel, 20. April og 8. Okt. Heste og Kreaturer.
Oksbøl, 23. April og 9. Okt. Heste og Kreaturer.
Ribe, Torvedag hver Lørdag. 1. Febr., 3. Marts, 23. April, 1. og 12. Maj, 11. Juni, 31. Juli 8. og 22. Sept., 1., 9. og 20. Okt. samt 20. Nov. Heste og Kreaturer.
Tistrup, 19. April og 11. Sept. Heste og Kreaturer.
Varde, Torvedag hver Torsdag. 2. Febr., 2. og 27. Marts, 24. April, 8. Maj, 13. Juni, 1. Aug., 13. Sept., 10. Okt. og 21. Nov. Heste og Kreaturer.
Vejen, 25. April, 29. Juni og 10. Sept. Heste og Kreaturer.
Vejrup, 21. April og 26. Sept. Heste og Kreaturer.
Vorbasse, 14. April, 2. Aug. og 5. Okt. Heste og Kreaturer.
Vorbasse, 14. April, 2. Aug. og 5. Okt. Heste og Kreaturer.

De sønderjydske Landsdele.

Haderslev Amt.

Agerskov, 1. Maj og 2. Okt. Heste og Kreaturer.
Christiansfeld, 28. April, 5. Maj, 20. og 27. Okt. Heste og Kreaturer.
Gram, 2. Maj og 16. Okt. Heste og Kreaturer.
Haderslev, egentlig hver Torsdag Eksporthmarked med Kreaturer. Hver Mandag Marked med Heste og Kreaturer samt Tirsdagene 17. April, 17. Juli og 25. Sept.; 7. Jan., 20. Febr., og 12. Marts stort Hestemarked; 16. April (Foraarsmarked), 16. Juli (Sommermarked) og 24. Sept. (Efteraarsmarked).
Jels, 18. April og 9. Okt. Heste og Kreaturer.
Over Jersdal, 18. April og 3. Okt. Heste og Kreaturer.
Rødding, 17. April, 7. Sept. og 6. Okt. Heste og Kreaturer.
Sommersted, 21. April og 29. Sept. Heste og Kreaturer.
Toftlund, 3. Maj og 16. Sept. Heste og Kreaturer.
Vojens, egentlig hver Fredag med Grise og Landbrugsprodukter.

Aabenraa Amt.

- Aabenraa**, ugentlig hver Torsdag Eksportmarked. 21. Febr., 6. Marts, 17. og 24. Juli, og 16. Okt. Heste og Kreaturer. 17. og 24. April, 1. og 8. Maj, 4. Sept., 2., 9. og 23. Okt. og 6. Nov. Kreaturer. 21. Dec. Heste.
- Bolderslev**, 25. April og 3. Okt. Heste og Kreaturer.
- Bov** (v. Padborg) 24. April og 25. Sept. Heste og Kreaturer.
Den første og tredje Mandag i hver Maaned med Grise.
- Graasten**, 28. April og 28. Sept. Heste og Kreaturer.
- Hellevad**, 2. Maj og 10. Okt. Heste og Kreaturer.
- Kliplev**, 31. Marts og 1. Sept. Heste og Kreaturer.
- Røde Kro**, 26. April og 18. Okt. Heste og Kreaturer.
- Øster Løgum**, 28. April og 6. Okt. Heste og Kreaturer.

Sønderborg Amt.

- Bro**, 12. Maj Heste og Kreaturer.
- Broager**, 1. Maj og 3. Nov. Heste og Kreaturer.
- Dyndved**, 16. Juni Heste og Kreaturer.
- Nordborg**, 24. April, 11. Sept. og 23. Okt. Heste og Kreaturer.
- Skovby** (Als) 15. Sept. Heste og Kreaturer.
- Sønderborg**, hver Onsdag Eksportmarked og Marked med Kreaturer. 19. Jan., 26. April og 18. Okt. Heste.
- Ullerup** (Sundeved) 19. Sept. Heste og Kreaturer.

Tønder Amt.

- Arnum**, 7. Maj og 3. Okt. Heste og Kreaturer.
- Bylderup-Bov**, 19. April, 2. Aug. og 9. Okt. Heste og Kreaturer.
- Højer**, 26. April, 12. og 20. Okt. Heste og Kreaturer.
- Løgumkloster**, 21. Febr., 27. Marts, 17. og 24. April, 12. Juni, 10. Juli, 21. Aug. og 25. Sept. Heste og Kreaturer.
- Ravsted**, 30. Marts og 28. Sept. Heste og Kreaturer.
- Skærbæk**, 19. April, 3. Maj, 4. og 17. Okt. Heste og Kreaturer.
- Tinglev**, 29. Marts, 26. April, 14. Aug. og 11. Okt. Heste og Kreaturer.
- Tønder**, ugentlig hver Onsdag Eksportmarked med Kreaturer. 27. Jan., 16. Marts, 20. og 27. April, 5., 11. og 18. Maj, 6. Juli, 3. Aug., 7. og 21. Sept. 5., 19. og 26. Okt., 2. og 9. Nov. Heste og Kreaturer.

Torvedage.

Haderslev: Mandag og Fredag,
Aabenraa: Tirsdag og Lørdag,
Sønderborg: Onsdag og Lørdag,
Tønder: Tirsdag og Fredag,
Vojens: Fredag
Rødding: Onsdag

Skærbæk: Lørdag,
Toftlund: Lørdag,
Tinglev: Onsdag,
Jels: Lørdag,
Christiansfeld: Lørdag,
Løgumkloster: Torsdag.

Statistiske Meddelelser.

(Efter Statistisk Aarbog 1927.)

Befolkningstal.

Danmark:

1925	1916	1901	1860	1801	Indb. pr. km ²
3,434,555	2,921,362	2,449,540	1,755,652	929,001	80

De sønderjydske Amter:

	1925	1921	1910	1860
Haderslev	14,326	13,149	13,046	8,012
Christiansfeld	673	593	640	681
Landdistriktet	44,201	42,513	42,470	41,996
Haderslev Amt	59,200	56,255	56,156	50,689
Aabenraa	8,752	7,961	7,769	5,133
Landdistriktet	29,863	27,106	26,942	24,934
Aaberna Amt	38,615	35,067	34,711	30,067
Sønderborg	10,454	8,533	10,042	3,894
Augustenborg	976	762	1,016	531
Nordborg	1,143	1,035	1,159	1,304
Landdistriktet	27,766	26,345	27,795	26,054
Sønderborg Amt	40,339	36,675	40,012	31,783
Tønder	5,866	5,129	4,807	3,216
Højer	1,136	1,125	1,249	1,041
Løgumkloster	1,677	1,603	1,597	1,419
Landdistriktet	29,600	27,768	28,071	29,075
Tønder Amt	38,279	35,625	35,724	34,751
Ialt	176,433	163,622	166,603	147,290

Internationale Oversigter.

Areal og Folkemængde.

Europa.

	Areal i km ²	Folkemængde	pr. km ²
Danmark	42,927	3,434,555	80
Norge	388,971	2,778,887	7
Sverrig	448,460	6,074,368	14
Finland	388,483	3,285,700	8

Det britiske Rige	314,958	48,622,000	154
Holland	40,828	7,526,097	184
Belgien	30,444	7,874,601	259
Luxembourg	2,586	268,865	103
Saaromraadet	1,926	770,000	409
Tyskland	470,697	62,539,098	133
Østerrig	83,833	6,576,466	78
Svejts	41,295	3,936,330	95
Frankrig	550,986	40,743,851	73
Italien	309,720	40,548,683	131
Spanien	497,941	21,618,412	43
Portugal	88,740	5,621,977	63
Estland	47,549	1,118,015	24
Lettland	65,791	1,857,004	28
Litauen	56,066	2,229,876	40
Polen	388,279	29,249,000	75
Europæiske Rusland	5,877,700	121,285,000	21
Tjekko-Slovakiet	140,394	14,244,276	102
Ungarn	92,916	8,368,270	90
Rumænien	294,244	16,976,000	57
Stor-Serbien	248,987	12,492,000	50
Albanien	27,538	831,877	30
Grækenland	127,000	6,200,000	49
Bulgarien	103,146	5,483,125	53
Europæiske Tyrki	23,554	1,474,000	63

Asien.

Asiatiske Rusland	16,255,000	28,390,800	2
Asiatiske Tyrki	863,600	10,267,240	12
Persien	1,627,000	9,000,000	6
Afganistan	635,000	12,000,000	19
Siam	518,159	9,724,000	19
Kina	11,315,500	448,000,000	40
Japan	677,512	84,510,447	124
Britiske Besiddelser	5,660,000	333,800,000	59
Hollandske Besidd.	1,483,958	51,013,878	35
Franske Besiddelser	851,000	22,700,000	27
Italienske Besiddelser	2,625	109,000	42
Portugisiske Besidd.	23,297	1,040,671	45
Ægyptiske Besiddelser	59,000	5,430	0,1

Afrika.

Ægypten	935,300	14,211,900	15
Abessinien	900,000	10,000,000	11
Britiske Besiddelser	9,943,000	50,930,000	5
Belgiske Besiddelser	2,419,000	11,500,000	5
Franske Besiddelser	10,475,000	36,669,000	3

Italienske Besidd.	2,109,000	1,628,000	0,7
Spanske Besiddelser	58,000	1,443,000	25
Portugisiske Besidd.	2,409,280	8,210,000	3

Amerika.

Forenede Stater	9,537,849	116,257,000	12
Meksikø	1,969,153	14,234,799	7
Brasilien	8,511,189	30,635,605	4
Peru	1,355,054	5,500,000	4
Bolivia	1,590,196	2,990,220	2
Paraguay	253,100	853,000	3
Uruguay	186,926	1,640,214	9
Argentina	2,792,713	10,087,000	4
Chile	751,515	3,947,374	5
Britiske Besiddelser	10,390,000	11,662,000	1
Hollandske Besidd.	141,695	169,189	1
Franske Besiddelser	91,245	522,398	6

Australien.

Britiske Besiddelser	8,508,000	8,292,000	1
Hollandsk Ny Guinea	416,194	195,460	0,5
Franske Besiddelser	34,883	141,000	4
Japanske Besiddelser	2,149	56,293	26
Nordamerik. Besidd.	17,445	345,000	18

Folkemængden i Byerne i Europa.

Danmark:		Manchester	755,800
København	731,496	Sheffield	527,100
Norge:		Leeds	472,900
Oslo	337,922	Belfast	438,000
Sverrig:		Dublin	438,000
Stockholm	537,901	Edinburgh	427,300
Gøteborg	270,675	Bristol	386,000
Malmö	126,487	Newcastle-on-T.	287,100
Finland:		Holland:	
Helsingfors	186,078	Amsterdam	718,046
England:		Rotterdam	552,339
London	7,733,282	Haag	398,417
Glasgow	1,057,100	Belgien:	
Birmingham	945,900	Antwerpen	417,332
Liverpool	856,000	Bryssel	801,656
		Liège	247,926

Tyskland:	
Berlin	3,931,071
Hamburg	1,053,983
Köln	693,266
München	671,548
Leipzig	660,140
Dresden	608,025
Breslau	553,029
Essen	466,133
Frankfurt a. M.	458,422
Düsseldorf	428,999
Hannover	414,108
Nürnberg	384,272
Stuttgart	337,643
Chemnitz	323,153
Dortmund	319,933
Bremen	289,667
Magdeburg	286,752
Königsberg	274,575
Duisburg	272,174
Stettin	250,603
Mannheim	242,236
Kiel	211,687
Gelsenkirchen	205,543
Østerrig:	
Wien	1,866,147
Svejts:	
Zürich	207,161
Basel	135,976
Bern	104,626
Genève	135,059
Frankrig:	
Paris	2,906,472
Marseille	586,341
Lyon	561,592
Bordeaux	267,409
Lille	200,052
Nantes	183,704
Toulouse	175,434
Saint-Etienne	167,967
Strassbourg	166,767
Le Havre	163,374
Italien:	
Milano	852,922

Neapel	784,464
Rom	720,494
Turin	508,075
Palermo	405,236
Genua	322,774
Florens	260,651
Catania	258,030
Triest	241,236
Bologna	218,481
Venedig	200,239
Messina	181,732
Spanien:	
Madrid	791,511
Barcelona	745,711
Valencia	262,647
Sevilla	212,326
Portugal:	
Lissabon	486,372
Oporto	110,994
Estland:	
Reval	122,419
Letland:	
Riga	337,699
Litauen:	
Kovno	102,882
Danzig:	
Danzig	206,458
Polen:	
Warschau	936,046
Lodz	452,079
Lemberg	219,388
Krakau	181,700
Posen	169,793
Vilna	128,954
Europ. Rusland:	
Moskva	1,549,874
Leningrad	1,071,103
Kiev	432,724
Odessa	316,762
Kharkov	310,264
Rostov	236,421

Saratov	186,508	Stor-Serbien:	
Kasan	158,085	Belgrad	111.740
Samara	154,199	Grækenland:	
Nishni-Novgorod	147,072	Athen	292,991
Tjekkko-Slovakiet:		Saloniki	170,321
Prag	676,657	Piræus	133,482
Brünn	221,758	Bulgarien:	
Pilsen	108,023	Sofia	154,025
Ungarn:		Europ. Tyrki:	
Budapest	1,217,325	Konstantinopel	1,203,000
Rumænien:			
Bukarest	750.000		

Automobiler og Motorcykler i Danmark.

Automobiler.

	Kbh. og Fred.berg	Provins- byerne	Landdi- strikterne	I alt
1924	11,094	14,817	21,872	47,783
1921	6,646	7,752	7,862	22,260
1920	5,879	5,869	5,909	17,657
1917	2,816	2,357	2,117	7,290
1916	2,128	1,843	1,747	5,718
1915	1,675	1,441	1,215	4,331
1914	1,454	1,130	846	3,430

Motorcykler.

1924	3,536	4,240	9,564	17,340
1921	3,195	4,262	6,784	14,241
1920	2,945	3,654	5,583	12,182
1917	2,157	2,576	3,900	8,633
1916	1,862	2,350	3,554	7,766
1915	1,598	1,918	2,831	6,347
1914	1,292	1,652	2,304	5,248

Vejen til Rigdom

gaar gennem Reklamen.

Fra Aabenraa By og Amt.

„CERES“ kontrollerede 46% Foderblanding
til Malkekvæg.

Vinter-Sæson 1926/27.

Gennemsnitsanalyse

af hele Vinterens Produktion:

15 Analyser: 46,93% Protein og Fedt.

Automatisk Prøvetagning af hver enkelt Sæk.

Ingen Forandringer i Blandingen hele Vinteren.

Mikroskopisk Undersøgelse: SKIMMEL FANDTES IKKE.

Originalanalyserne ligger til behageligt Eftersyn
paa vort Kontor.

„Ceres“ Korn- og Foderstofforretning

Aktieselskab
A A B E N R A A.

HANS CALLESEN

Diamanter

AABENRAA

Telefon 50

Kit

Specialitet: VINDUESGLAS.

— — Eneste Specialforretning i Sønderjylland. — —

Holger Fink & Comp.

Aabenraa

Telefoner 19 - 119 - 519. — Klinkbjerg 1.

Bygningsartikler.

S. P. Ewald, Aabenraa

Ramsherred.

Telefon 214.

Jern- og Kortevarer.

Eneudsalg af Anker Heegaard's Sløbegods.

Bygningsbeslag og Jernvinduer.

Eget Reparaturværksted.

Direkte Indkøb og Import

fra de største inden- og uden-
landske Specialfabrikker, derfor

billigste Priser for Original-Fabrikater som:

Alfa-Deering-Fraugde-Holbæk

Lanz - Rud. Sack o. s. v.

på gunstige Betalingsvilkår. Komplet Reservedellager
til Deering, Osborne og McCormick Høstmaskiner.

Hans Beyer, Aabenraa,

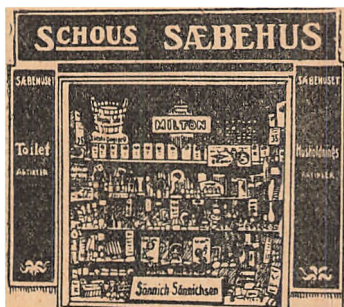
Telefon 73.

Telefon 73.

Maskiner for Landbrug og Industri.

Spec. Tekn. Afd. i prima Drivremme, Kuglelejer, Trans-
missioner, Remskiner, Olie, Benzin o. s. v.

Dygtige Montører til Raadighed
for Kunderne.

Køb altid Deres
Sæber - Toiletartikler
og alt til Vask

hos

Sønnich Sønnichsen

(Schous Sæbehus)

TELEFON 709

Specialitet:

Gillette-Barbermaskiner og Blade.

„CIMBRIA“

Aktieselskab — Aabenraa

Tømmerhandel og Kalkbrænderi.

Teknisk
Afdeling

Smør-
Afdeling

Transport-Spande

Malke-Spande

Mælke-Sier

Haand-Centrifuger

Haand-Kærner

Olie

Konsistens-Fedt

Remme

Pudse-Tvist

Orig. Kontrol-Centrifuger

Orig. Gerber-Butyrometre

Maal-Spande

Pipetter i alle Størrelser

Gerber-Syre

Amyl-Alkohol

Øremærke-Tænger

Brændstempler

Prøveflasker

Depot for

H. Struer's chemiske Laboratorium

København

*af Apparater og Kemikalier til Undersøgelse af Mælk
og Mejeriprodukter.*

Sønderjydsk Mejeri-Forretning

P. PETERSEN

Aabenraa.

Telefon
87

Telegram-Adr.:
„Mejeriprodukt“

Lorenz Hansen jr.

Telefon 139

AABENRAA

Telefon 139

*Isenkram og Køkkenudstyr.
Haveredskaber, Haveslanger, Hønsetraad, Pigtraad
Hegnstraad, Transportspandø Mælkesier
Skuffejern, Hypejern, Trillebøre
Spader, Forke, Vandkander.*

Største Udvalg paa Pladsen.

Hejmdal's Trykkeri

Aabenraa

Telefon Nr. 32 - 332.

Trykkeriet, som er forsynet med de nyeste Maskiner og moderne Skrifter, leverer alle Slags

TRYKSAGER

som Kataloger, Programmer, Plakater,
Skemaer, Medlemskort, Brevpapir etc.

i korrekt og smagfuld Udførelse til moderate Priser.

C. F. ROSENVOLD

Største Sadelmagerforretning

i Aabenraa

Telefon 116

Søndergade 6

Telefon 116

Det største Udvalg i

moderne Konfektion

til Damer og Herrer

samt alle

Manufakturvarer

bydes Dem til absolut

≡ fordelagtige Priser ≡

hos

Peter Jessen, Aabenraa.

Telefon 76 - 598.

Forlang

**Aabenraa's kontrollerede 46⁰/₁₀
Foderblanding for Malkekvæg**

(Fremstillet under Kontrol).

Matth. Nielsen, Aabenraa

„FOLKEHJEM“

AABENRAA.

TELEFON 257.

Hotel – Restaurant

*Hyggelige Lokaler for Selskaber
paa indtil 200 Personer.*

H. Weber sen., Mekaniker, Aabenraa

Ramsherred 58

Grundlagt 1884

Telefon 108

Symaskiner, Skrivemaskiner, Vaaben, Ammunition, Staalvarer,
Grammofoner og Plader i prima Fabrikater og med sikker Garanti.

Radio

Tel. 530

Elektricitet.

Tel 530

Er Deres elektriske Anlæg i Uorden,
ring da straks til

Andersen & Meyers Eftlg.

Otto Larsen

Ramsherred 31 **Aabenraa** Ramsherred 31

Autoriseret Installatør ved Højspændingsværket.

Alle Reparationer, Udvidelser og
Nyanlæg udføres hurtig og billig.

Forhandler af: **GYRO-KVÆRNEN.**

Radio

NIELS A. NIELSEN, Malermester,

Telefon 258 AABENRAA. Ramsherred 10.

udfører alt til Faget henhørende Arbejde
akkurat og smagfuldt til moderate Priser.

Alt udføres kun af bedste Materiale. Stuk føres paa Lager,
leveres efter Tegning og opsættes. Forlang Tilbud og Beregning.
Farve- og Tapethandelen bringes i velvillig Erindring.
Bedste Fabrikater af Gulvolie, Lak og Bonevoks føres.

C. C. Rode Juvelér & Guldsmed Aabenraa

Storegade 28 — Telefon 260.

Stort Lager i Guld-, Sølv- og Nikkelvarer.

Sønderjydsk Møbellager

M. Castenskjold Rasmussen

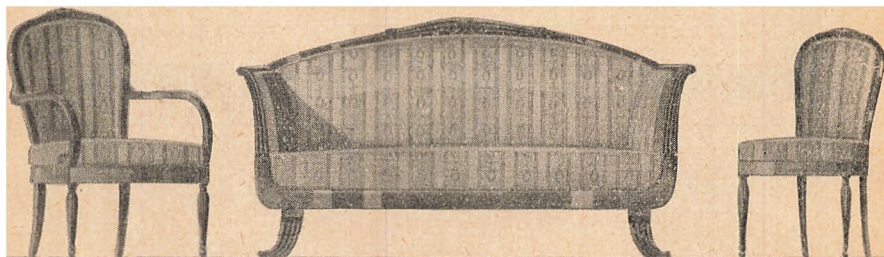
Telef. 227

Aabenraa

Ramsherred 53

Ingen Butik, derfor billige Priser.

Lager i Købm Willads P Schmidts Gaard ligefor St Potergade. Der findes Udvalg af Møbler, passende til Dagligstuer, Spisestuer, Herreværelser og Soveværelser, som leveres fra de allerbilligste til de fineste Modeller, der udføres efter egne Tegninger paa et af Landets bedste Værksteder, som ogsaa leverer til A. L. Johansen & Søn, Kolding, i hvilken Forretning jeg i 16 Aar har været Møbelarkitekt. Har leveret Montering til det nye Grand Hotel her i Aabenraa.

Støt dansk Arbejde ved at købe i en dansk Forretning, bese mit Lager uden Købtvang, alt forevises gerne, eller ring til 227, og jeg allægger Dem Besøg med Tegninger og kan samtidig se Stuen, De ønsker monteret, hvorved De faar det, som passer til Stedet, og husk, at Salget sker kun direkte fra Fabrik eller eget Værksted til mine ærede Kunder, hvorved De sparer de dyre Butiksomkostninger. Alt leveres frit tilkøbt her i Sønderjylland.

M. Castenskjold Rasmussen,

Møbelarkitekt

Privatbolig Ramsherred 55.

A | s Sønderjydsk Frøforsyning

Kontor
Lager
Renseri

Frøavl og Frøhandel
Aabenraa.

Klink-
bjerg 1
Telef. 47

Antager Avlere af Roe- og Græsfrø.

Fordeleagtige Vilkaar.

Sælger Markfrø

af de bedste i Forsøgene iastslaaede Sorter og Stammer.

Samtlige Leveringer underkastes

Statsfrøkontrollens selvvirkende Kontrol.

Th. Jacobsen, Aabenraa.

Farveri og kemisk Tøjrensning.

Tel. 362 Arbejdet udføres i eget Værksted. Tel. 362

Salg af Tvist, Hørgarn, Uldgarn og solide Klædevarer.

Anton Nielsen, Aabenraa

Søndergade 7, — Telefon 327.

○○○○○

*Eneste Special-Hvidevare- og Udstursforretning
paa Pladsen.*

Stempler

leveres fra 1. Kl. dansk Firma i
hvilken som helst Udstyrelse af
C. Boldt, Aabenraa.

Forlang Tilbud fra
DANSK MASKINOPLÆG A|s
JØRGEN M. HANSEN

Telefon 244.

AABENRAA.

Telefon 244.

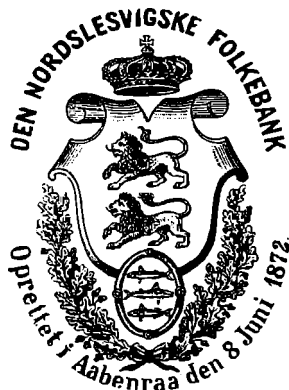
Han fik Betaling.

- Ung Digter: — Tænk, jeg fik 50 Kr. for mine „Vers til Foraaret“
 Hun: Hvornaar udkommer de!
 Ung Digter: — Aldrig — de er gaaet tabt, men da jeg havde sendt dem indskrevet, saa fik jeg Erstatning af Postvæsnet.

Den Nordslesvigske Folkebank, Aabenraa

==== Aktieselskab ====

Stiftet 1872
Telefon Nr.
6 - 7 - 53

Telegram-
Adresse:
„Folkebanken“

Udfører alle Bankforretninger paa
kulante Vilkaar.

Indskud modtages til Forrentning.

Diskontering af Veksler.

Udlaan paa Kassekredit.

Ordning af Kreditforeningslaan.

Køb og Salg af Værdipapirer og fremmed Valuta.

Inkasso. - Boxafdeling.

Afdelinger:

Bolderslev	Telefon	4	Hellevad	Telefon	13
Bovrup	„ Varnæs	56	Hjordkær	„	21
Felsted	„	29	Røde Kro	„	16
			Varnæs	„	45

Væn Dem til at bruge
J. P. Junggreen's Skraatobakker.

Køb kun Vejle

Kakkelovne

Komfurer

Vaskekedler

Bygnings-Støbegods

hos

Tel. 50 **Johs. Paulsen, Aabenraa** Tel. 50

— Gamle Ovne tages i Bytte. —

Last- og Personautomobiler
aner kendes overalt

som Verdens billigste Kvalitets-Automobiler

Køb ikke, før

vi har demonstreret Dem en

CHEVROLET.

Fischers Maskinfabrik

Aabenraa.

JENS FROST'S BOGHANDEL

(Forhen F. Sørensen)
Telefon 69 AABENRAA — STORETORV Telefon 69

Sønderjyllands ældste danske Boghandel.

Bøger - Billeder - Fyldepenne - Papirvarer

Moderne Boghandel. **Forretningsbøger.** Eget Bogblinderi.

J. Thorsmark, Urmager,

Storegade 10, Aabenraa,

anbefaler et stort og smukt Lager i alle Sorter

Lomme- og Stueure samt optiske Sager.

Reparationer udføres nøjagtigt.

Graasten.

H U S K !

Graasten Vinhandel

Stort Lager af

1. Kl. Vine og Spirituoser

Specialitet: **SLOTS-ROM**

— fineste Jamaica Rom —

Andreas M. C. Holst's Efterfl.,

Indehaver: JENS M. FERDINAND,

Statstelefon 63. **GRAASTEN.** Statstelefon 63.

Graasten Bogtrykkeri

Telefon 43.

A. Ritscher.

Telefon 43.

anbefaler sig med alt til Faget henhørende i smuk
:- og korrekt Udførelse til moderate Priser. :-

Indramning
af
Billeder

N. C. Bock

Graasten

Bogbinderi

— Bog- og Papirhandel —

V. Uldalls Eftflg.

Telf. 90.

GRAASTEN.

Telf. 90.

Manufakturforretning

==== Specialitet: Sengeudstyr og Hvidevarer ====

==== Stort Udvalg i Trikotage og Arbejdstøj =====

H. JACOBSEN

Skræddermester,

GRAASTEN.

Skrædderforretning for Herrer

Stort Udvalg af alle Slags Stoffer.

For god Pasning og flot Snit garanteres.

J. Clausen, Sadelmager og Tapetserer. Graasten.

Alt til Faget henhørende Arbejde udføres
solidt og til moderate Priser.

Reparaturværksted.

GRAASTEN BANK

Telefon 125 og 225.

med Afdeling i Bov ved Nørre Smødeby, Padborg,
Bovrup, Klipleve, Holbøl, Ullerup og Varnæs,
udfører alle almindelige Bankforretninger.

Schmidt & Torp, Hjordkær St.

Tel. 18. anbefaler alle Slags Tel. 18.

Foderstoffer og Kunstgødning

Kul - - Koks - - Briketter.

Korn købes til højeste Dagspris.

Tinglev.

Tel. 7 *J. H. Weibek, Tinglev,* Tel. 7

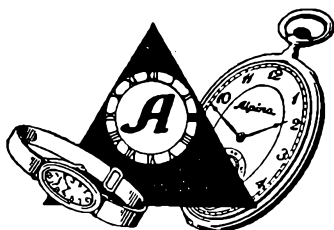
*Trælhandelen og Bygningsartikler, Foderstoffer,
Kul, Kunstgødning, Markfrø, Landbrugsmaskiner.
Cementstenfabrik.*

Levering overalt pr. Bane eller Lastbil.

Th.Th. Nielsen, Tinglev.

Telefon 5. — Bank-Konto : Tønder Landmandsbank.

Kunstgødning - Korn og Foderstoffer - Kulhandel

Alpiña
Schweitzer-Præcisionsuhre

Urmager Boy Boysen

Tel. 45 Tinglev. Tel. 45

Største Lager i

Ure, Guld- og Sølvvarer.

Optiske Artikler.

Billigste Priser. — Reparaturer
udføres hurtigt og med Garanti.

Løgumkloster.

Gæstgiveriet POSTGAARDEN

Løgumkloster

anbefaler de Rejsende GODE VÆRELSER
til billige Priser.

M. P. Jepsen.

Vognfabrik — Chr. Madsen

Indeh.: Anton Madsen.

Løgumkloster

Telefon 42

Smukt Udvalg i moderne Vogne, Jumber og Gigger.

Prima Gummi pælægges under Garanti.

Bilforretning og Bilreparation.

Stort Lager i Reservedele.

Hotel St. Hamborg

Løgumkloster

Telefon 26

Byens største Hotel

Stor Sal. - Hyggelige Værelser. - God Staldplads.

L Ø G U M K L O S T E R

T Ø M M E R H A N D E L

Telf. 24

AKTIESELSKAB

Telf. 24

Specialforretning i

Bygningsartikler og Støbegods.

Eneforhandling for Løgumkloster og Omegn af Ovne,
Kaminer, Komfurer etc. samt Bygningsstøbegods fra
A/S Lange & Co., Svendborg Jernstøberi.

Monier & Cementvarer.

Husk Løgumklosters ældste og **Boghandel**

Telefon 78

Alt til Faget henhørende.

Telefon 78

Alle Tidsskrifter og Blade faas i enkelte Numre.

Gunde Nissen.

Løgumkloster Dampfarveri og kemisk Tøjrensingsanstalt
(Chr. Pors)

Al Garderobefarvning og kemisk Tøjrensning udføres hurtigtst.
Stort Udvalg i renuldne Dame- og Herrestoffer, Uldvarer og Trikotage.

II*

Tønder.

Ford og Fordson

Tønder Automobilhandel ved K. S. Kristensen

Autoriseret Fordforhandler

Vestergade 39, Tønder

Telefon 312

Komplet Reservedels-Lager

:-: Shell Benzin Tank. :-:

Carl Ravn - Tønder

Storegade 26

Stort Lager i Tobak og Cigarer.

Hans Beck's Bog- og Papirhandel

Storegade 5

Tønder

Telefon 341

anbefaler alt i Skøn- og Faglitteratur.

Tønder Landmandsbank

Oprettet 6. September 1901.

Kontorer i:

Skærbæk, Gram, Brøns, Frifelt, Brede,
Højer, Bylderup, Tinglev og Ballum.

Alle Bankforretninger udføres.

H. Thietje, Tønder

Telefon 301

Vestergade 47

Daglig friskrøgede Fisk.

Fiskkonserver, Ost og Paalæg.

Køb Deres Fodtøj

hos

Riggelsen i Tønder

og De bliver tilfreds.

== Skotøj for alle. ==

Benzin

Petroleum

Brændselolie

Smøreolie

„Shell“

Oplag for Tønder Amt ved **Ulrik Bay**,
Tønder — Telefon 222.

V. J. Lunds Bogbinderi,

Tønder,

Østergade 40.

Bøger indbindes smagfuldt og billigt.
Protokoller leveres hurtigt og solidt.

GODTFRED MEIER

Telefon 84

Tønder

Vestergade 68—70

I Kl. Reparationsværksted.

Cykler, Motorcykler og Auto-
mobiler, Vulkaniseringsanstalt

A. Bai Nielsen - Tønder - Tlf. 300

Kolonial, Vin og Delikatesser.

Drik Bai Nielsens Kaffe.

C. TONNESEN

Kunststenfabrik

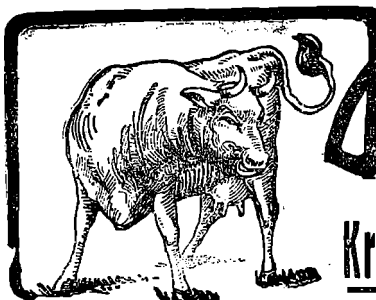
T Ø N D E R

Telefon 161

Terrazzo, Kunststen, Cementvarer, Gravmonumenter.

Forlang hos Deres Købmand :

Rabol

Kreatur-Rensnings-Pulver

Spec. mod Kvægslus og Utøj hos alle Dyr

Ingen vaad Vaskning! Let Anvendelse!
Sikker Virkning! Ingen Forkølelse mere!

1 $\frac{1}{2}$ Daase til fem Kreaturer

1 $\frac{1}{1}$ Daase til ti Kreaturer

Fabrikation og
Hovedoplæg hos

AUGUST MÜLLER

TELEFON 136

TELEFON 136

KEMISK TEKNISK FABRIK I TØNDER

Vojens.

Paulis Hotel, Vojens
Telefon 25

Brødrene Gram

Vojens

Makinfabrik

Julius Nielsen - Vojens

Korn :: Foderstoffer :: Kunstgødning
:: Trælasthandel ::

Telefon 31

Telefon 31

Vojens Skotøjs-Magasin

- M. Iversen -

anbefaler sig med alt moderne Fodtøj.

Haderslev By.

Naar De vil spare Penge

bør De købe Deres
Manufakturvarer
Konfektion, Triko-
tage samt Skotøj hos

A. Hundevadt - Haderslev

Farver - Lakker - Tapeter

ANTON HANSEN.

Telefon 138

Haderslev.

Storegade 41

O. P. Olling, Haderslev

Glarmester

Telefon 389.

Storegade 25.

Telefon 389.

Eget Glassliberi.

Billedindromning.

J. C. HANSEN

(Indehaver: Chr. Hansen)

edsv. Skibsmægler

HADERSLEV

Telegr-Adr. Skibsmægler Hansen. :—: Telefon Nr. 19.

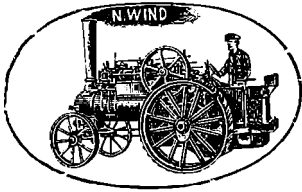
Sø- og Transportforsikring.

Agent for

„D. F. D. S“, København, og Lloyds, London.

N. Wind, Maskinhandel

Haderslev.

Lanz- og Holbæk Tærskéværker og
Halmpresser.

Deutz Motorer
Alfa Laval Malkemaskiner.

Paul Christiansen & Søn

Haderslev

Telefon 70—72

Bygningsartikler, Cement- og Drænsrør
i alle gangbare Dimensioner.

Haderslevs største Cigar-Specialforretning

Hans Festersen,

Nørregade 28

Haderslev

Telefon 306

Alle kendte Mærker i fine, lagrede
Cigarer - Cigaretter og Tobakker

A. F. PETERSEN

(Hans Petersen)

Klejnsmedemester og Vægtfabrikant.

Telefon 226.

Haderslev.

Naffet 10

Crome & Goldschmidt

Haderslev.

Dame-Lingeri, Herre-Lingeri,
Gardiner, Dame-Konfektion,
Herre-Konfektion, Tæpper, Sengeudstyr,
Kurvemøbler, samt alt i Manufakturvarer.
Største Udvalg. Billigste Priser.

Crome & Goldschmidt,

Nørregade 20, Haderslev.

OPEL AUTOMOBILER

Tysklands bedste Fabrikat.
Reparationsværksted. Reservedele
og Gummi samt Garage.

Valdemar Hinrichsen,

Generalagent for Danmark.

Gaaskærgade 42

HADERSLEV

Telefon Nr. 150

H. Fahrenдорff

Haderslev — Søndertorv 7

Telefon Nr. 748

Konditori og Café

Nicolai Outzen

Haderslev.

KORN OG FODERSTOFFER OG
GØDNINGSTOFFER EN GROS

Telefoner 73 - 74 - 75

Ole Jensens Bageri,

Gaaskjærgade,

Telefon 670

anbefales.

Telefon 670

Oluf Thielst, Haderslev

Telefon 165.

Mark- og Roefrø. Kunstgødning. Gødningkalk, Høstbindegarn, Kolonialvarer.

Den overalt meget yndede

»Dan« Margarine

bør spises af alle!

Margarinefabrikken „Nordslesvig“

Haderslev — Telefon 744

Sparekassen for Haderslev Bys Omegn

modtager Spareindskud til højeste Rente
paa Folio (hvortil Checkhefter udleveres gratis), paa alm.
Sparekassevilkaar — Opsigelse. »Afdeling for Oprettelse af
egne Hjem« og Skole-Spareafdeling.

Sparekassen anlægger og organiserer Spareforeninger, ligesom
Sparekassen foretager alle Renteberegninger — Prioritetslaan
— Checks betalbare i Ind- og Udlandet — Konto-Kurant —
Depot og Forvaltning — Boxrum udlejes.

Modtager Renteindbetalinger til Kreditforeningerne.

Sparekassebøger i PRAGTBIND til Konfirmation, Fødselsdag
og Faddergave.

Telefoner 134 og 1034

Post-Konto 8356

Højskolehjemmet Storegade 55 Telefon 282

Billige og pæne Værelser. ~ Større og mindre
Selskaber modtages. ~ Stor, smuk Have ned til
Dammen. ~ Pensionærer modtages.

B I L L I G E P R I S E R .

A. C. Paaskesen.

H. Frees, Haderslev.

Isenkram- og Udstyrsforretning

Stort Lager af Avls- og Landbrugsredskaber.

Eneudsalg af de bekendte Morsø

Kakkelovne og Komfurer.

C. J. Ørum - Haderslev Telefon 30

Kolonialvarer — Kaffe — Cigarer

Fineste Kvaliteter.

Billigst mulige Priser.

Grundlagt 1856

Telefon Nr. 169

Peter Henningsen

Haderslev.

Ure, Guld- og Sølvvare-Lager.

Chr. Nicolajsen_S

Herre- og Dame-Skrædderi
anbefales.

Herrelingeri i stort Udvalg

Gravene 13.

Haderslev.

Telefon 764.

Waldemar Schmidt

Nørregade 1

HADERSLEV

Telefon Nr. 16

Byens ældste og største Specialforretning

i

Herre- og Dreng-Konfektion.

Den rigtige Brille-Bahnsen

bor Torvet 9

HØPPNERS HOTEL

TELEFONER 21 OG 780 :: HADERSLEV

.....
HYGGELIG RESTAURATION
KONCERT HVER AFTEN!
.....

City Mobiloil

den bedste og i Brugen den
billigste Motor-Olie til **Auto-**
mobiler og Traktor anbefales

C. M. Hansens Eftf.

(N. Knudsen)

Haderslev.

Telefon 367 og 376.

Benzin, Benzol og Olier.

JØRGEN PETERSEN

MANUFAKTURFORRETNING

Nørregade 27 -- Telefon 660 -- Haderslev

Største Udvalg i Damekonfektion.

Hartvig Johannsen

Haderslev

Jomfrustien 16

Medic. Chirurg. Instrumenter,
Bandager. Alle Slags Syge-
plejeartikler, Bøjler og Pincenez

*Alle, som vil købe eller sælge Ejendomme
henvender sig til*

J. J. Lund, Jels. Tlf. 21

Bil til Udleje. Niels Hansen, Jels
Telefon 10.

Luksusbil

kører Dag og Nat.

Niels Hansen,

Jels.

Telefon 49.

Rutebilen Jels—Kolding

udlejes til Foreninger og Selskaber. Telefon 25.

V. Brændehilde, Jels.

Skodborg.

M. Gaarde, Skodborg

Blikkenslager og Skiferdækker.

Installationer af W.-C. og Badeværelser udføres.

Telefon ?

Centralhotellet

Skodborg.

Gode Værelser og godt Køkken.

Telefon 2.

H. J. Damm.

Johs. Fogh, Skodborg

Urmager- og Guldsmedforretning.
Briller samt optiske Varer føres.

Vogn- og Karetmager

Chr. Birkedal, Skodborg

Specialitet: Alt i Bilkarosseri'et udføres.

Jens Søeberg, Skodborg

Telefon 49.

Karetmager.

Telefon 49.

Alle moderne Voogne og Bilkarosserier leveres omgaaende

Sønderborg.

Sønderborg Uldvareforretning - St. Raadhusgade 11

Garn — Tricotage — Børnekonfektion.

Stort Udvalg.

1a. Varer.

Smaa Priser.

Smyk Deres Hjem med dansk Kunst

Største Udvalg i Festgaver, Billeder, Kunstgenstande i Porcellæn, Keramik og Fajance. — Kgl. Porcellæn. — Nyheder i gode Bøger, Salmebøger. Skrivemaskiner. Kontormøbler.

Agentur for Kgl. Pianofabrik Hornung & Møller, København.

Andreas Clausens Bog- og Kunsthandel

Sønderborg. — Telefon 587.

Skal **Kærlighed** Dem Lykke bringe,
Køb Holger Hansens Forlovelsesringe

Holger Hansen, Guldsmed og Gravør,

Storegade 45

SØNDERBORG

Telefon 274

Køb kun det bedste Frø!

**Roefrø
Kløverfrø
Græsfrø og Sædekorn**

faas til moderate Priser hos

ALSISK FRØAVL

Andelsselskab

Telefon 18. **Sønderborg.** Telefon 18.

Alle vore Frøforsendelser til Foraaret staar under selv-
virkende Kontrol af Statsfrøkontrollen i København.

PAALIDELIGE AVLERE ANTAGES.

Bogbinderi!

Anbefaler mig med Indbinding af Bøger til Biblioteker og Private; saavel Indbinding som andet til Faget henhørende garanteres solidt udført til billige Priser.

gobinder Paulsen · Sønderborg · St. Raadhusgade 11.

Ulrich Johannsen

Guldsmed

Sønderborg

JØRG. OTTSEN'S BOGTRYKKERI

SØNDERBORG — JERNBANEGADE

TELEFON 69

Folkebanken for Als og
Sundeved

Sønderborg.

Aktiekapital og Reserve Kr. 1.221.000,00.

Brok & Co., Sønderborg.

TELEFON 176 og 177.

Byggematerialer og Støbegods.

Hovedforhandler for Asbest og Bølgeplader.

Chr. Langwadt, Sønderborg

(Indeh.: Fr. Nissen).

Hvidevare- og Udstyrsforretning.

Køb Deres

Cykler og Symaskiner

hos

J. Staugaard, Sønderborg

Telefon 299 -- Grundlagt 1894

Sønderborghus

Forsamlingshus og Gæstgiveri

Gode Værelser — Plink Betjening.

Hyggelig Sal til større og
mindre Sammenkomster.

Georg Nielsen,

Sønderborg — Aabenraa.

Centralvarmeanlæg. Sanitære Instal-
lationer. Aut. Gas og Vandmester.

**Sønderjydske Landmænds
Andels Smørekseportforening,
S ø n d e r b o r g**

(Grundlagt 1908)

Telefon 738 - 939.

Telegramadresse: Ambrosia.

Mejerier, der ønsker at tilfræde Foreningen, be-
des henvende sig til Formanden: Gdr. Kr. Iversen,
Langagergaard pr. Avnbøl, eller til Kontoret i Sønder-
derborg.

S. Røygård-Petersen,
Direktør.

Helmer & Jørgensen
Sønderborg Nordborg

bedste og billigste Indkøbssted for
Manufakturvarer, Konfektion, Udstyr.

Herre- og Drengbeklædning

— Største Udvalg. —

J. N. Mailand, Vinhandel

Telefon 11

SØNDERBORG

Telefon 11

Specialitet: „Gammel Rom“

Manufaktur-Varehuset
J. H. Kock,
Sønderborg.

Manufaktur - Uldvarer - Hvidevarer - Senge

Holdbare Habitter Herre Hus Holger Hollensen

NETT & WESSELS UDSALG
MAGASIN
DU
NORD

JØRGEN ANDERSEN
SØNDERBORG.

Det største Udvalg
Den bedste Vare
Den billigste Pris.

AXEL HELMER, SØNDERBORG

Telefon 77-777

Isenkram

Telefon 77-777

*Husholdningsartikler, Værktøj, Olie og
tekn. Artikler. :-: Vejle Støbegods*

en gros

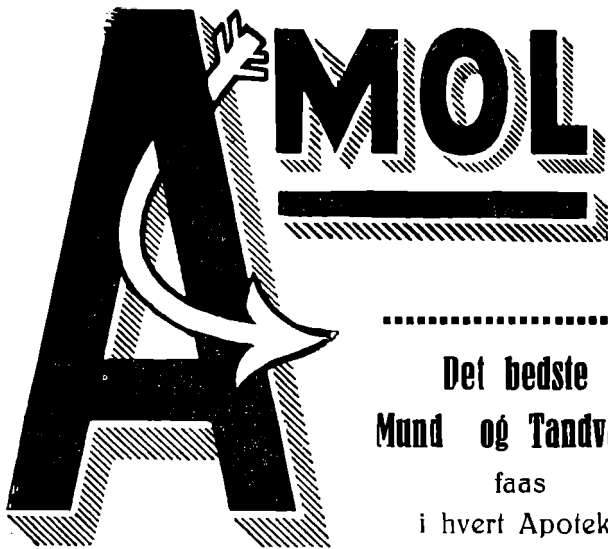
en detail

J. Lauritzen

Sønderborg.

Telefon 540

Cykler, Symaskiner, Skrivemaskiner, Barnevogne Reparationsværksted

.....

**Det bedste
Mund og Tandvand**
faas
i hvert Apotek.

.....

Husmidlet

mod

Rheuma

Ischias

Lændegigt

Nervesmerter

C. W. Garbers, Haderslev.

Amol-Ekspedition for Danmark.

